לייענט היינט דעם אנהויב פון אונזער נייעם ראמאן „די פרוי“ (זעה 7-טע זייט)

Lodzer Tageblat № 261 | Opłata pocztowa uiszcz. ryczałtem | פרייז 30 גראשען

היינט 12 זייטען

לאדזער טאגעבלאט

רעד.-קציע און אדמיניסטראַציע: פיעטריקאָווער 16. טעלעפאָנען פון: רעדאַקציע 10057, פון אדמיניסטראַציע 10047. | פרייטאָג, פ׳ חיי-שרה כ״ג מרחשון תרצ״א | 14 listopada 1930 r. | 23-טער יאהרגאַנג

אלע יודען אין לאדז!

17 שטימען פאר דער ליסטע פון נאציאנאלען כבוד און ווירדע, פאר דער ליסטע פון בלאק צו פערטיידיגען די רעכט פון יודישען פאלק אין פוילען 17

יודען!

די אגודה-לייט נאַרען אייך אָפּ, אַז זי האָט זיך פעראייניגט מיט די ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציעס. עס איז אַ ליגען! קיין שום ווירטשאַפטליכע אָרגאַניזאַציע קען נישט און וועט נישט מסכים זיין, אַז אַ דיין זאָל פערטיידיגען אייערע עקאָנאָמישע אינטערעסען. רבנים און מורה-הוראות׳ן כשרות.

דאָס פוילישע יודענטום האָט נאָך נישט פערגעסען, אַז אין דער צייט פון סכנה, בעת דער דייטשער אָקופּאַציע האָט זיך די אגודה געחבר׳ט מיט די קאַרעלבאַך׳ס און קאהאַנ׳ס פון פראַנקפורט און געמאַכט מיט זיי פּאָליטישע מאַכינאַציעס, און אויף אַזאַ אופן אַרויסגערופען צו אונז די שנאה פון פּוילישן פאָלק.

און היינט געבען זיי זיך אָן פאַר די איינציגע לאָיאַלע בירגער...

דער לאָדזער ראש הקהל ה׳ לייב מינצבערג האָט זיך געזיכערט אַ בענקעל אויף אַ נישט-יודישע ליסטע און יעצט בעמיהט ער זיך צו צעברעכען דעם איינציג-זיכערן יודישען מאַנדאַט פון דער ליסטע 17.

צי איז אייך בעקאַנט, אַז מיט דער הסכמה פון די אגודה׳ישע פאַרשטעהער ווערען פערשפּרייט אַנטיסעמיטישע אויפרופען צו די פוילישע פּויערים, אין וועלכע עס ווערט געזאָגט, אַז די יודען ווילען פון זיי מאַכען זייערע שקלאַפען!

די „אגודה“-לייט פערשפּרייטען ליגנערישע ידיעות, אַז דער וועהלער מוז ווייזען דאָס צעטעלע פאַר וועמען ער שטימט.

עס איז שקר וכזב! לאָזט אייך נישט פערפיהרען פון אַזעלכע נאַרישע און פאַלשע רייד! די וואַהלען זענען געהיימע!

קיינער פון דער וואַהל-קאָמיסיע האָט נישט דאָס רעכט נאָכצוקוקען דעם וואַהל-צעטעל. צוליב דעם טאַקי ווערט דאָך דער וואַהל-צעטעל אַריינגעלייגט אין אַ קאָנווערט.

אין דער צייט ווען די אָרימע לאָדזער יודען ליידען הונגער און נויט, ערלויבען זיך די אגודה׳שע מושלים פון דער לאָדזער קהלה, פאַר די בלוטיגסטע גראָשענס, וואָס מען נעמט פון די עטאַט-צאָהלער איינצואָרדנען לוקסוסאָווע קאַבינעטען פאַר צעהנדליגער טויזענדער זלאָטיס פאַר דעם ראש הקהל ה׳ לייב מינצבערג און בעשטימען 10 טויזענד זלאָטיס צו זיין אייגענער דיספּאָזיציע.

יודען! די אגודה רופט זיך אָן אַ בלאָק — פון וועמען בעשטעהט דער בלאָק? פון זיך אַליין.

אין אַ אויפרוף פון דעם איינסעל, וועלכער איז אָבגעדריקט אין דער פוילישער צייטונג „לודזקי גלאָס אָביוואַטעלסקי“ שטעהט שוואַרץ אויף ווייס געשריבען:

...„דאָס אַרויסשטעלען פון אייגענע ליסטעס דורך די אגודה און פאָלקיסטען האָט דעם איינציגען ציעל צו שאַדען דער ליסטע פון בלאָק צו פערטיידיגען די יודישע רעכט פון פּוילען, וועלכער קען נאָר אַליין אַדורכפיהרען אַ יודישען מאַנדאַט.

יודען וועהלער!

עס דערנעהנטערט זיך דער לעצטער ענטשיידענדער מאָמענט. געדענקט, אַז אייער שטים דעצידירט. זונטאָג דעם 16-טען נאָוועמבער פון 9 אַ זייגער פריה קומען פאַר די וואַהלען צום סיים. דאָס יודישע לאָדז דאַרף ווייזען איהר רייפקייט צו פערטיידיגען איהרע אייגענע בלוטיגע אינטערעסען.

שטימט נישט אויף די אַנדערע ליסטעס, וועלכע טראָגען נאָר אַ דעמאָנסטראַטיווען כאַראַקטער, זיי האָבען נישט קיין שום אויסזיכטען אַדורכצופיהרען אַ דעפּוטאַט, זיי זענען נאָר אויסען צו צעברעכען דעם איינציגען יודישען מאַנדאַט פון דער ליסטע 17.

פאַר וועמען וועט איהר שטימען? וועט איהר אפשר שטימען פאַר דער „אגודה“, וועלכע בעהאַלט זיך אונטער דעם מאַנטעל פון „נאַציאָנאַל - ווירטשאַפטליכען בלאָק“ און טוט. ווי תמיד פערשאַכערען די יודישע אינטערעסען צוליב אַ בענקעל. די מ׳כלומר׳שטע פערטיידיגערין פון דער רעליגיע האָט אַרויסגעוואָרפען דאָס וואָרט „רעליגיעז“, כדי אָפּצונאַרען דעם יודישען וועהלער.

כדי צו פערכאַפּען אַ בענקעל זענען ביי די דאָזיגע לייט אַלע מיטלען כשר אפילו צו פעראַטען און פערקויפען די יודישע אינטערעסען. זיי, די אגודה-לייט געהען צוזיי וואַהלען מיט אַ אייגענע ליסטע מיט איינציגען צוועק אָבצוזיהען יודישע שטימען און צו צעברעכען אַלע יודישע מאַנדאַטען. זיי זענען צו דעם צוועק בעאויפטראַגט געוואָרען — אַזוי האָט בפירוש געזאָגט דער פּרעזעס פון דער לאָדזער „אגודה“...

זיי, די אונפערשעמטע אגודה-לייט האָבען נאָך די חוצפה צו בעשמוצען און מסר׳ן די גרעסטע פיהרער פון פּוילישען יודענטום, וועלכע פיהרען זייט צעהנדליגער יאָהרען מיט מסירות הנפש דעם אונערמידליכען קאַמף פאַר די רעכט פון יודישען פאָלק. די דאָזיגע אגודה-לייט זייען האַס און שנאה צווישען די איינציגע ברידער.

וועלכער יוד וועט אָבגעבען זיין שטים פאַר די דאָזיגע „פערזאָרגער“ און צולייגען זיין האַנד צו זייער פערברעכערישער אַרבייט?

וועט איהר אפשר שטימען אויף אַנדערע ליסטען, וועלכע געהען נאָר לשם דעמאָנסטראַציע און קענען העכסטענס בעקומען אייגענע הונדערט שטימען?

ניין! —

יעדער בעוואוסטזיניגער יוד, אָהן אונטערשיד פון קלאַס און שיכט וועט שטימען פאַר דער ליסטע פון בלאָק צו פערטיידיגען די רעכט פון יודישען פאָלק אין פוילען — פאַר דער ליסטע 17.

17

אונזערע קאַנדידאַטען
צום סיים און סענאַט

1) ד״ר י. ראָזענבלאַט, ג. דעפּ. פאַר. פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע אין לאָדז
2) העשיל פאַרבשטיין, ג. סיים דעפּ. פּרעזעס פון „מזרחי“, פּרעזעס פון דער ווארש. יוד. קהלה
3) א. האַרטגלאַס, אדוואָקאַט, געוועזענער דעפּוטאַט, מיטגליד פון צענטראַל-קאָמיטעט
4) יוסף לווי, פּרעזעס פון דער ציוניסטישער אַרבייטער-פּאַרטיי „התאחדות“ אין פוילען
5) אַלעקסאַנדער יאָעל, לאַווניק פון לאָדז. מאַגיסט., קאָמיט. מיטגל. פון דער ציונ. אָרג. אין לאָדז
6) בנימין רוס, ראַטמאַן און מיטגליד פון דער קהלה-פערוואַלטונג מצד די אונפּאַרטייאישע רעליגיעזע יודען אין לאָדז
7) י. מ. ביאַלער, ראַטמאַן וויצע פּרעזעס פון סוחרים - פערבאַנד, פּרעזעס מיטגליד פון צ.-קאָמיט. פון „מזרחי“.
8) מלכה רעזניק, צאָהן-אַרצט פּאָרזיצענדערין פון יודישען פרויען - פערבאַנד אין לאָדז
9) עמנואל האַמבורסקי, רעדאַקטאָר, פּרעז. פון צענטר. סוחרים-פערב. אין דער לאָדז. וואָיעוו.

סוחרים, האַנדווערקער, קליינהענדלער, טאַרג-שטייער, אַרבייטער, אַרבייטענדע-אינטעליגענץ, סיי פרומע סיי פרייע

שטימען פאר זייער אייגענער ליסטע 17

וואָס דאַרף וויסען יעדער וועהלער?

זונטאָג, ד. 16.11, באַלד אין דער פריה דאַרפט איהר ערפילען אייער בירגערליכען חוב, נעמען אַ צעטעל 17 געהן אין אייער וואַהל-אָבוואָוד (דעם אַדרעס פון אָבוואָוד וועט איהר געפונען אויף דעם צעטעל, וואָס איז אויסגעהאָנגען אין טויער פון הויז), נעמט מיט אַ וועלכען עס איז דאָקומענט (פּאַס, מעטריקע, וויטשאַנג, מיליטער-ביכעל, קראַנקען-קאַסע-ביכעל א.ד.ג.) דאָרט בעקומט איהר פון פּאָרזיצער אַ לײדיגען קאָנווערט, אין וועלכען איהר דאַרפט אַריינלעגען נאָר איין צעטעל 17. מיר מאַכען אייך אויפמערקזאַם, אַז דער צעטעל מוז זיין ריין, אָהן פּונקטען און צייכענס עס דאַרף זיין נאָר 17.

אויב מען מאַכט אייך שוועריגקייטען אין וואַהל-אָבוואָוד ביים אָפּגעבען אייער שטים, דאַרפט איהר זאָ- רט זיך ווענדען אין איינעם פון די אויסגערעכענטע אינפאָרמאַציע-וואַהל-ביוראָ׳ס.

17

אין טאָג פון די וואַהלען וועלען זיין טעטיג פאָלגענדע
אינפאַרמאַציע-וואַהל-ביורא׳ס:
הויפּט-וואַהל-ביוראָ, צעגעלניאַנאַ 4
טעלעפאָן 127-28

אינפאָרמאַציע-ביוראָ׳ס:

1) לאָקאַל פון „התאחדות“, שענקעוויטשאַ 3-5
2) „ „ „צעירי-מזרחי“ קילינסקיעגאָ 44
3) „ „ פּרוכט און געמיזע-הענדלער-פער. זגערסקאַ 28
4) „ „ פישער-פעראיין, פּאָמאָרסקאַ 18
5) „ „ שוהל, אַנדזשעיאַ 48
6) „ „ „סיני“ גלובנאַ 62
7) לאָקאַל פון „בני ציון“ רזגאָווסקאַ 7
8) „ „ טאָרג- און מאַרק-שטייער-פעראיין אַלעקסאַנדריסקאַ 19.

אין אַלע ענינים קען מען זיך אויך ווענדען טעלעפאָניש אין אונזערע וואַהל-ביוראָ׳ס לויט פאָלגענדע נומערן: 127-28, 131-15, 185-98, 134-21, 178-26.

מאָרגען שבת, דעם 15. נאָוועמב. די לעצטע גרויסע וואַהל-מיטינגען
פאַר סוחרים, האַנדווערקער, קליינהענדלער, טאַרג- און מאַרק-שטייער, פרויען, אַרבייטענדע אינטעליגענץ און פאָלקס-מאַסען

1 נאכמ. אין זאַל פון „גמילת חסדים“ גלובנאַ 62, אַ פרויען-מיטינג
5 אָוונד „ „ „ „התאחדות“ שענקעוויטשאַ 3/5
7 „ „ „ „ „סיני“ גלובנאַ 62
7 „ „ „ „ „בני-ציון“ רזשגאָווסקאַ 7
7 „ „ „ „ פּרוכט- און געמיזע-הענדלער-פעראיין זגערזשער 28
8 „ „ „ „ פישער-פעראיין פּאָמאָרסקאַ 18
8 „ „ „ „ פליישער-פעראיין זגערזשער 84
8 „ „ „ „ קליינהענדלער-פעראיין אַלעקסאַנדריסקאַ 19
8 „ „ „ „ פליישער-פעראיין פּיעטריקאָווער 24
8 „ „ „ „ „מחזיקי חולים“ קילינסקי 120
9 „ „ „ „ „מזרחי“ קילינסקיעגאָ 44
9 „ „ „ „ באַלוטער שוהל זגערזשער 43
9 „ „ „ „ אין דער שוהל „באר מרים“ נ. זאַזשעווסקאַ 19
9 „ „ „ „ שוהל אַנדזשעיאַ 48
9 „ „ „ „ „הזמיר“ אַל. קאָשטשושקי 21
9 „ „ „ „ האַנדווערקער-קלוב פּאָלודניאָווע 4
9 „ „ „ „ צענטר. סוחרים-פעראיין פּיעטריקאָווער 10
9 „ „ „ „ ציוניסט. אָרגאַניזאַציע צעגעלניאַנאַ 4

רעדנער:

ג. סיים-דעפּ. ה. פאַרבשטיין, ג. סיים-דעפּ. ד״ר ראָזענבלאַט, רעד. י. אויגער, ראַטמאַן י. מ. ביאַלער, א. אַסט, ד״ר ח. בערלאַס, אינזש. י. זעלינסקי, לאַווניק אַלעקסאַנדער יאָעל, הרב גוטקאָווסקי, ד״ר א. טאַרטאַקאָווער, פ. וואַסערמאַן, ל. גאָלדקאָרן, רעד. יוסף לוי, משה לימאַן, ג. זילבערשטיין, ג. ליכטענשטיין, ב. מאַרעק, ד״ר ז. עלענבערג, י. ערליך, סט. שרעטער, יחיאל שאַליט, אינזש. ג. פּראַשקער, י. פּיליק, מנחם קירשבוים, מ. טעמפּעלהאָף, צבי רינגאַרט, סטוד. ש. ראַגאָזשינסקי, סטוד. וו. גייזלער, סטוד. ש. קאָרן, מענדיל מינץ, שמאי ניטקע, מרדכי פידלער, מ. ראָזענבערג א. א.

רעליגיעזע אונפּאַרטייאישע יודען!

לאָזט אייך נישט טעראָריזירען פון די אגודה-לייט, זיי האָבען איין צוועק אייך צו צעברעכען און מאַכען פון אייך משרתים פון דער גערער ממשלה.

וועלכער יוד עס איז צופרידען מיט זיין לאַגע זאָל שטימען פאַר דער „אגודה“

די אונצופרידענע שטימען פאר דער ליסטע 17

בלאָק צו פאַרטיידיגען די ווירטשאַפטליכע אינטערעסען פון דער יודישער באַפעלקערונג.

28 גרויסע מיטינגען

איינגעאָרדענט דורך אונזער בלאָק קומען פאָר היינטיגען פרייטאָג, שבת, זונטאָג

היינט פרייטאָג 8 אַ זייגער אָוונט אין לאָקאַל פון צענטראַלען ראַד-פּערקעהר פּילסודסקי 43.

היינט פרייטאָג 8 אַ זייגער אָוונט טאָרג און מאַרק-שטייער אין צענטראַלען קליינהענדלער-פאַראיין פּאָמאָרסקאַ 15.

שבת 12 אַ זייגער בייטאָג אויפ׳ן הויף פּילסודסקי 2 קומט פאָר

אַ מיטינג אונטערן פרייען הימל

שבת 3 נאָכמיטאָג אין לאָקאַל פון שניידער כאַלופּניקעס אַל. 1 מאַי 2.

אַ 8 שעהדיגער מיטינג

קומט מאַסענווייז מיט אייערע פאַמיליעס!

אין אַלע מיטינגען נעמען אָנטייל די וואַרשאָווער חברים: רעד. ש. וואָלקאָוויטש, רעד. לאַזאַר קאַהאַן, ל. פינקעלשטיין, האַנטווערקער-טוער פינגערהוט, פּרעזעס מ. אַבוכאָווסקי, אַדוו. יוסף ווייצמאַן, ד״ר הירשפינקעל מאַגיסטער מ. באַלבאַרישסקי, שריפטשטעלער מ. פראַנקענטאַל, ראַטמאַן פ. כאַרי, א. און וו. גראָסמאַן ל. פּריס עוזר האַמבורגער, ל. גערעכט, בן ציון לעווי, ד. יוזעפאָוויטש, ש. טאַרקאַ, מ. ראַדאָשיצקי און אַנדערע.

מיר מעלדען, אַז

אונזערע וואַל-ביוראָס

28

זענען צוטיילט נעוואָרען אויפ׳ן זונטאָגדיגען טאָג אויף די ראַיאָנען:

1) הויפּט-וואַהל-ביוראָ זשעלאַזנאַ 10a
2) „ „ פּילסודסקי 25
3) לוין-וועבער-מייסטער-פאַראיין, בזשעזשינ. 7
4) ראַדאָגאָשטש, צערעצקי 11/13
5) גייערס ראַיאָן ביי ה׳ קאַמפּעל, זשגאַוועסקאַ 7
6) שייבלערס ראַיאָן גאָלדבערג, גלובנאַ 58

שטימט פאַר דער ליסטע 28

אַלע אַקטיווע חברים און מיטאַרבייטער ווערען אויפגעפאָדערט צו קומען אין הויפּט-ביוראָ זיעלאָנאַ a 10 מאָרגען שבת 8 אין אָוונט פּינקטליך וועגען איבערנעמען די אַרבייט אויפ׳ן זונטאָגדיגען טאָג.

אנו מביעים בזה את צערנו העמוק לחברנו היקר, הפרופיסור

בנימין מינצער

ליום הלקח ממנו רעיתו, למותה בדמי ימיה

ועד הגמנסיה של י, קצנלסון

אַ קאַפּיטאַליסט

און אַנ׳ערשטקלאַסיגער און לאַנגיעהריגער פאַכמאַן, אין דער גאַרן בראַנזשע מיט די בעסטע רעפערענצען, אָנגעזעהן ביי די שפּינער, בעקאַנט מיט די פאַבריקאַנטען, זוכט אַ פּאַסענדען שותף מיט אייניגע טויזענד דאָלאַר. אָפּערטען אונטער „K. M.“ אין דער אַדמינ. פון „לאָדזער טאָגעבלאַט“ 5253

Dr. med.

H. Krauskopf

אַקושעריע און פרויען קראַנקהייטען

זגערזשער 16 טעל. 113-47 עמפּפאַנגט פון 7—4 נ.מ.

בית-ספר וגן ילדים פון

A. GAJST

Kamienna — 2 —

I און II שול-יאָהר — איישרייבונגען טעגליך

30.000 זל.

אַ ווירט פון אַ הויז אין צענטער שטאָט זוכט אויף גינסטיגע בעדינגונגען אַ הלואה פון 30.000 זל. מיט אַ היפּאָטעק-גאַראַנטיע. אָפּערטען אין דער אַדמיניסטראַציע „ל. ט.“ פאַר „30“

אַ גרעסערע פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציע

זוכט

אַ ווירטשאַפטערין

בעפאָרצוגט וועט ווערען אַ קוואַליפיצירטע פּרויֹ. אָפּערטען אין דער אַדמינ. פון „ל. ט.“ אונטער 500

די לעצטע גרויסע פּרעמיע

300.000 זל.

ווי אויך די גרויסע געווינס

100.000 זל.

און אויך אַנדערע גרויסע געווינסטען — ווייסטו שוין בירגער, וואו זיי זענען געפאַלען?

אין דער גליקליכסטער קאָלעקטור

E. LICHTENSTEIN

לאָדז, פּיעטריקאָווער 11
פּיעטריקאָווער 72 (געבייד פון גראַנד-האָטעל)

צענטראַלע

וואַרשאַ, מאַרשאַלקאָווסקאַ 146

דערום זאָלען מיר אַלע אין געשלאָסענע רייהען נאָך

אַמיליאָן זלאָטיס

אייַלען אין דיזער קאָלעקטור.

ציהונג שוין ד. 18. און 20. ה. ח.

דער פּרייז פון 1/4 לאָס 10 זל.

קאָנטאָ P.K.O. 64209 – די פירמע עקזיסטירט 1835 יאָהר.

שניי-שוך קאַלאָשען און שטיוועל

פון דער ערשטער פּוילישער גומי-שיך-פאַבריק

„PEPEGE“

איז געשמאַקפולער אויספיהרונג צו די נידריגסטע פּרייזען און אין גרויסן אויסוואַהל צו בעקומען ביי:

פ. גרענדזינסקי און קאָמפּ.	פּיעטריקאָווער	53
ה. שיינפינקעל	„	44
„נ ו מ א“	„	149
ש. גרינשטיין	„	7
ל. גינצבערג	נאָוואָמיעסקאַ	14
ל. יאַאַב	„	7
פ. הירשטיין	פּאָמאָרסקאַ	8
א. היינאַט	רזשגאָווסקאַ	7
ב. ליסנער	פּיעטריקאָווער	94
י. ראָזנער	„	98
נעבר. שוואַלבע	„	85
ל. פרידלאַנד	צעגעלניאַנאַ	53
„אויטאָטעכניקאַ“	פּיעטריקאָווער	58
א. באַקסליינער און קאָמפּ.	נאַווראָט	8
א. היינע	פּאָמאָרסקאַ	24
פ. באַרטאַליס	גלובנאַ	28
ד. העכטקאָפּף	פּיעטריקאָווער	58
מ. מאַנדראַוויטש	11. ליסטאָפּאַד	1
ש. טרזעשניעווסקי	גלובנאַ	69

בזה הננו מביעים את השתתפותנו החמה בצערו הגדול של מורנו החביב מר בנימין מינצר למות עליו אשתו הנכבדה

מרת סאלא מינצר נ״ע

בעבודתו החמה והנמרצה לטובת הנוער העברי ימצא נחומים.

המחלקה השביעית לגמנסיה של י. קצנלסון

יודיש טעאַטער **פילהאַרמאָניע** נאַרוטאָוויטש 20

יוד. אַרט.-פאַראיין אין פּוילען.—דירעקטאַריאַט פון די פאַראיינס-טעאַטערן בעפולמעכטיגטער דיר. פאַר לאָדז: א. שטאַקפעדער לייטער: א. בעזמאַן

גאַסטשפּילען פון דער בערימטער אַמעריקאַנער קינסטלערין

אַננאַ און היימאַן יאַקובאָוויטש

היינט פרייטאַג, דעם 14-טען, מאָרגען שבת, דעם 15-טען זונטאַג, דעם 16-טען נאָוועמבער 9 אָוונד

פּרעמיערע! צום ערשטען מאָל אין לאָדז הומאָר! — געזאַנג! פּרעמיערע!

יעדעס וואָרט אַ וויץ! — יעדער סצענע אַ דונער געלעכטער!

דאָס אימפּאָרטירטע ווייבל

רעזשי היימאַן יאַקובאָוויטש, הויפּט-ראָלען „אסתר“—אַננאַ יאַקובאָוויטש יאַנקעל דער בעקער—היימאַן יאַקובאָוויטש.

קופּלעטען, דועטע, קוואַרטעטען און טענץ

ס׳וועלען געזונגען פאָלגענדע נומערן: 1) אינטראָ, 2) יוראָם, 3) גטראַפען, 4) דעם רבינ׳ס ניסים, 5) גליק, 6) לחיים ברודער, 7) די פריליכע אסתר, 8) גוטער ברודער איציק, 10) פינאַל.

שבת דעם 15-טן 4 בייטאָג צו ביליגע פּרייזען פון 80 גר. אָן

אַמעריקאַנער חתונה

אין 2 אַקטען מיט פּראָלאָג רעזשי היימאַן יאַקובאָוויטש הויפּט-ראָל „ס אָ ס י“ פיהרט אויס אַננאַ יאַקובאָוויטש

דינסטאַג, ד. 16. נאָוו 9 אָוו. פּאָפּולערע פאָרשטעלונג פון 80 גר. אָן אַננאַ יאַקובאָוויטש׳ס גרעסטער סוקסעס אַלס „סאָניע“

געלד, ליבע און שאַנדע

אין 4 אַקטען פון זאָלאָטאַרעווסקי.

ס׳נעמען אנטייל: גאַנץ ניי-אַנגאַזשירטער אַרטיסטען-אַנסאַמבל פון וואַרש. טעאַטערס: (לויט א. ב.) פּרויען. י. פּלאָום ש. פּלאָום מ. פּאָזנאַנסקאַ, ה. רענינאַ,—מענער: מ. אייזענבערג, ח. בראָקאַרזש, י. גרינהויז, ב. גורוויטש, י. וויינבערג, ד. לואי, מ. מאַקסימאָוו, מ. פּאָזנאַנסקי, א. קורץ און ה. פּלאָום

דיריגענט ל. זעלמאַן. – בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון פילהאַרמאָניע

לעזט דאָס „לאָדזער טאָגעבלאַט“

די פערזיכערונגס-געזעלשאַפטען

„Riunione Adriatica Di Sicurta“ i „Piast“

מאַכען העפליך בעקאַנט, אַז די ביוראָס פון די לאָדזער אָפּטיילונגען ווערען פון דעם 14-טען נאָוועמבער ד. י. איבערטראָגען פון פּיעטריקאָווער 87 אין נייעם לאָקאַל אויף

136 פּיעטריקאָווער 136

דערבעקאַנטער בעגאַבטער

מוזיקער י. טויבע,

וואָס איז געווען אַ לענגערע צייט פּאַראַליזירט איז צוריקגעקעהרט. נעמט איצט ווידער אָן חתונות, אויך דער איבערראַל בעוואוסטער פּעדאַגאָג נעמט אויך אָן לעקציעס אויף פידעל, קלאַוויר און מאַנדאַלין

אַלעי 1-טער מאַי (פּאַסאַזש-שולץ) 18

געדענקט דעם אַדרעס!!!

טיף געריהרט פון דעם גרויסען אומגליק, וואָס האָט אייך געטראָפען מיט׳ן טויט פון אייער טאָכטער און שוועסטער

חנה שער נ״ע

בעטייליגען מיר זיך אין אייער צער.

סאַלאַ און לוי הילער

משתתפים אנו בצערם של ידידינו הנכבדים האחים

אברהם ושמואל שטרויך במות עליהם אביהם ז״ל

ומביעים אנו להם את רגשי השתתפותנו, המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.

יצחק האָכמיץ ומשפחתו
נתן זילבערצווייג ורעיתו

וואָרנונג!

דערמיט מאַך איך בעקאַנט, אַז דאָס פּאַטענטען-אַמט פון דער רעפּובליק פּוילען, אָנערקענט מיר אונטער נומער 2096 דאָס אויסשליסליכע רעכט אויף גאַנץ פּוילען צו פּראָדוצירען דאָס אַרט דרוקען שקאַרפּעטען ווענדע-פּלאַטירטע מוסטערן מיט (שפּליט-זוילען), דאָס הייסט, אַז די סטאָפּע ווערט געדרוקט נאָר די אויבערשטע העלפט, און די זויל בלייבט ריין נישט בעדרוקט.

איך וואָרען דעריבער אַלע די פּערזאָנען, וואָס האָבען בדעה דאָס אַרט דרוקען מיר נאָכצומאַכען וועלען צוגעצויגען ווערען צו געריכטליכע פעראַנטוואָרטליכקייט לויט דעם אוסטאַוו צו בעקעמפען אינערליכע קאָנקורענץ.

מיט אַכטונג

מ. מאָרדקאָוויטש און י. ד. וורצלאַווסקי

לאָדז. פּולנאָצנאַ № 16

Bank Spółdzielczy
Kupców i Przemysłowców
w ŁODZI

Spółdz. z ogr. odpow. — Tel. 136-46 i 188-34

39 צעגעלניאַנאַ 39

פּראַנט 1-טער שטאָק | פּראַנט 1-טער שטאָק

נעמט אָן וועקסלען, פּראַכטען און פערשידענע דאָקומענטען אויף אינקאַסע אויף אַלע פּלעצער אין גאַנץ פּוילען ביי אַ מינימאַלער פּראָוויזיע און צאָהלט אויס דעם זעלבען טאָג, ווייזט איבער געלד אויף גאַנץ פּוילען, נעמט אָן וועקלאַדען איינלאַגען, נדן-געלדער און קלענערע אָפּשפּאָרונגען אויף די בעסטע בעדינגונגען, מאַכט די קאָנטאָ און גיט אַרויס אַוואַנסען אויף אינקאַסאָ

ערלעדיגט אַלץ פּינקטליך און רעעל.

די באַנק איז אָפען פון 9 ביז 2 מיטאָג

ביליגע גוטמאַכונג.

דערמיט מאַכען מיר בעקאַנט דעם געערטען פּובליקום, אַז אונזערע לוקסוס-סאַמאָכאָדען פון דער מאַרקע „Brockway“ אויף 24 פּערזאָן האָבען אָנגעהויבען קורסירען פון 10-טען מאַי 1930. די סאַמאָכאָדען פאָהרען יעדען טאָג פּינקטליך פון לאָדז, לאַגעווניצקאַ גאַס № 49

קיין וואַרשאַ אין דער פריה 6.30, 7.30, 8.30, – זונטאָג ד. 16 ד. ח. הויבט אָן צו קורסירען אַ לוקסוס-סאַמאָכאָד פון דער מאַרקע „Brockway“ 5.30 אָוונד.

פון וואַרשאַ קיין לאָדז געהען אָפּ טעגליך פון דער גזשיבאָווסקאַ 38 7.20 פריה, 5.30 אָוונד, 6.30 אָוונד.

צום אָרט פון די סאַמאָכאָדען פאָהרען צו אַלע טראַמוואַיען. פאַר די אָפּגעצאָהלטע באַגאַזשען זענען די סאַמאָכאָדען-אייגענטימער פעראַנטוואָרטליך. האַנדבאַגאַזש ווערט נישט גערעכענט. מיט אַכטונג

י. גאָלדבערג, ש. ראָזענבערג און ב. מייזנער.

טעלעפאָנישע אינפאָרמאַציעס: אין לאָדז טעלעפ. 177-49, אין וואַרשאַ טעל. 768-13

אפאזיציאנעלע מיטגלידער פאדערן אַ דרינגענדע זיצונג פון דער הויפּט-וואַהל-קאָמיסיע

די קאָמיסיע זאָל בעטראַכטען די אינסטרוקציע פון הויפּט-וואַהל-קאָמיסאַר וועגען די ליפּענע וואַהלען

· די אָפּאָזיציאָנעלע צענטרען זענען געקומען אַרויס מיט אַלאַרם-אַרטיקלען ... וועגען דער ... פון דער הויפּט-וואַהל-קאָמיסאַר, אַז מ'קאָן ביי די וואַהלען אויסטיילען ... אויף וועלכע מען ... די ... „גאַזעטאַ ... שיבאַ" ... אַז דאָס איז אַ ...

נעזעץ. אין די פאַרשריפטען פון דער וואַהל-אָרדנונג ווערט ווידער געזאָגט, אַז מען טאָר נישט אין די וואַהל-לאָקאַלען, און נישט אין בנין, וואו דער דאָזיגער לאָקאַל געפינט זיך, און נישט אויף דער גאַס פאַר'ן לאָקאַל אויף אַ מרחק פון 100 מעטער האַלטען רעדעס, ...

...

פע. דאָס איז דער הויפּט-פּונקט פון אונזערע וואַהל-לאָזונגען. ... און די בין איצטיגע ... און דער ... מלוכה און פון פאָלק און פון אַלגעמיינעם וואוילזיין.

ווען איך וואָלט געווען אַ יודישער מיליאָנער,

וואָלט איך געשטעלט אַ דענקמאָל דעם העלדישען קאַפּיטאַן טרומפּעלדאָר

לאָנדאָן, (יט"א)

היינטיגען זונטאָג זענען אין לאָנדאָן פאָרגעקומען די יעהרליכע פייערליכקייטען אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם 12-טען וואָפענשטילשטאַנד יאָרטאָג פון 11-טען נאָוועמבער 1918. אין די פייערליכקייטען האָבען זיך אונטער בעזונדערע פאָנען בעטייליגט אַן ערך 3.000 יודען. פראַנט-סאָלדאַטען, וואָס זענען ספּעציעל געקומען קיין לאָנדאָן פון אַלע טיילען פון ענגלאַנד. דער ענגלישער רב הכולל ד"ר הערץ האָט אָפּגעריכט אַ פייערליכע תפילה ...

... רע האָט ער פאַרלוירען אין פּאָרט-אַרטור) אויף ירושלים. דער רעדנער האָט דערמאָהנט נאָך אַ רייה אַנדערע יודען, וואָס זענען געפאַלען בעת די שלאַכטען אויף די דאַרדאַנעלען און אַרום ארץ-ישראל.

גענעראַל-קאָמענדאַנט פון א"י פּאָליציי פערלאָזען זיין אַמט?

ירושלים, (יט"א)

„דבר" טיילט מיט, אַז דער גענעראַל-קאָמענדאַנט פון דער א"י-פּאָליציי קאָלאָנעל מאַוראַגאָרדאַטאַ, איינער פון די הויפּט-עדות מצד דער רעגירונג פאַר דער שאַו-קאָמיסיע, וועלכער ווייל איצט אין לאָנדאָן, וועט זיך שוין מעהר נישט אומקעהרען אויף זיין אַמט אין א"י.

לאָדזשער טאַגעבלאַט

דער רעדאַקטאָר נעמט-אָן פון 6 בזי 7 אין אָוונד
נישט בעשטעלטע מאַנוסקריפּטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אַדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz.poczt. 16
טעלעפאָנען: רעדאַקציע 100-57, אַדמיניסטראַציע 100-47

די פּאָליטיק פון דער וואָך

פּרעזידענט הובער'ס שלום-רעדע. — צי וועט די וועלט זיך טאַקי ענטוואָפנען? — לודענדאָרף'ס נביאות וועגען אַ נייער מלחמה. — ווי אַזוי קען מען זיכערן דעם שלום

מיר לעבען איצט אין אַ צייט, ווען די פּאָליטישע מאַשין געהט אויף דער גאַנצער פאַרע.

בראַנגלאָגיש געגומען האָבען מיר היינטיגע וואָך געהאַט: פּאַרלאַמענט-וואַהלען אין עסטרייך, זיצונגען פון דער ענטוואָפנונגס-קאָמיסיע אין גענף, רעגירונגס-קריזיס אין בעלגיען, געשלאָסען דעם קאָנגרעס פון גרויס-בריטאַניען און די דאָמיניאָנס, און עס האָט זיך נע...

איצט געפיהרט אין גענף, האָט געמאַכט דעם געהעריגען רושם.

הובער'ס רעדע האָט אָבער גאַנץ וועניג בערוהיגט די געמיטער אין אייראָפּאַ, וואו עס ווערט פון טאָג צו טאָג אַלץ קלאָרער, אַז מיר שטעהען פאַר ערנסטע מלחמה-געפאַהרען. די רעוויזיאָניסטישע שטימען אין פראַנקרייך, וואו די אָנהענגער פאַר אַ רעוויזיע פון ווערסיילער טראַקטאַט ...

...

אין אייראָפּאַ הערט מען זיך אָבער יאָ שטאַרק צו צום „ווייען דויז" אין וואַשינגטאָן. הובער'ס רעדע, וועלכע ראַר דיגען אַלס אַקאָמפּאַניאַמענט צו דער ענטוואָפנונגס-דעבאַטע, וואָס ווערט

בעזייטיגט ווערען, וועט אפילו אַ כלומרשטע ענטוואָפנונג נישט בעזייטיגען די פעריאַנענע מלחמה-געפאַהרען.

בן משה.

אַ טיש מיט... סימבאָלען

(לייכטע שמועסען אויף ערנסטע פּאָליטישע טעמען)

פאַרדאָן פעלקער, וואָס האָבען קיין לעבעדיגע קעפּ—די ענגלענדער זאָגען . קיילעכדיגע טישען.

אז מ'וויל, קאָן דאָס דיגען אַלס משל אויף דער אימפּעריע. זי איז קיילעכדיג און רונדיג און נעמט אַרום, ווי אַ רינג די גאַנצע וועלט, און אַז עס ליגט זיך צום עסק, קאָן מען עס אויסטייטשען: ...

גהאַנדי, דער, וואָס האָט פּראָקלאַמירט דעם פּאַסיווען ווידערשטאַנד אין די זאַלץ-מלחמה געגען ענגלאַנד.

דאָס יונגע ביבעל-פאָלק, ענגלאַנד, (דאָס אַלטע ביבעל-פאָלק האָט נאָך דער וויל נישט קיין אימפּעריע...) ווייס גאַנץ גוט מדעם טעם פון אַ פּאַסיווען ווידערשטאַנד. ...

אַליין געזעהען און אַליין געהערט. קיין שום זאַך איז שוין פאַר איהר קיין נייעס נישט. און דאָך געפינען זיך נאָך דאָרט נאַאיווע מענשען און זעצען זיך אוועק צום „קיילעכדיגען טיש". די אַלטע הינדוסען, וואָס האָבען שוין אין זייער לעבען געזעהען כל-ערליי אמת'ע און פאַלשע ...

...

לישער מטבע. דער אינדישער, אַרומטאָקראַטיש-לאָרדישער פּונט איז טאַקע געוואָרען אוים יחסן אויף דער וועלט. זיין אָרט האָט פאַרנומען דער אויפגעקומענער דאָלאַר, אָבער די גייסטיגע מטבע פון ענגלאַנד, יענע צווייזייטיגע מטבע פון דער אימפּעריע איז נאָך אַלץ געבליבען די קמיע פון ענגלאַנד'ס מאַכט און שטאַלץ אויף דער וועלט

די דאָזיגע מטבע שטעהט נאָך אַלץ אין פעסטען קורס..

פאַלימים

וואָס איז דאָס „Togal"?

„טאָגאַל"-טאַבלעטקעס זענען אַ ווירקזאַם מיטעל געגען רעוומאַטיזם, פּאָדאַגרע, גריפּע, נערווען-שמערצען און קאָפּוועהטאָג, מיגרענע און פערקיהלונגען. מאַכט אייך נישט אַליין קיין היזק בענוצענדיג אַנדערע מינדערווערטיגע מיטלען.

לויט אַ רעיענטאַלער בעשטעטיגונג פון העכער 6000 דאָקטוירים האָבען דויסגעדריקט זייער אָנערקענונג פאַר אַזאַ ווירקזאַמקייט פון טאָגאַל, צו בע... ... אַלע אַפּטייקען רעגיסטרירטע ... זלאָטים

יוד. אַרט.-פעראיין אין פּוילען. דירעקטאָריאַט פון די פעראיינס-טעאַטערן. בעפאָלמעכטיגטער דירעקטאָר פאַר לאָדז: א. שטאָקפעדער. לייטער: א. בעזמאַן.

לאָדזשער יוד. קאַמער-טעאַטער — נייער

„אַרדט"

ווייסער זאַל „מאַנטייפעל" זאַכאָדניאַ 43

קינסטלערישער לייטער: מ. בראָדערזאָן

היינט פרייטאָג, דעם 14. נאָוו.
2 פאָרשטעלונגען
7.45 און 9.45 אָוונד

מאָרגען שבת, דעם 15. נאָוו.
3 פאָרשטעלונגען
4, 7.45 און 9.45

— א. נ. —

אויפ'ן הימעל אַ יאַריד

אין 2 טיילען 14 בילדער

נומערן: 1) קלויזניקעס, 2) דאָס ליד פון די מיידלעך, 3) אויפ'ן דאַרף, 4) שלום-בית, 5) נעץ-שמענדריק, 6) אויפ'ן „טעפּטעפּ", 7) אויפ'ן וועג קיין בית-לחם, 8) נאָך האַלבע נאַכט, 9) „לאַפּסערדאַקעס", 10) ביים סאַמאָוואַר, 11) מאַנגאַלג, 12) הערבסט-טאַנגאָ, 13) יוד. ראַפּסאָדיע, 14) אויפ'ן הימעל אַ יאַריד.

אַנסאַמבל לויט'ן א.ב. פּרויען: זיסעל-גירל, מ. דאַלטקאַ, לאַלאַ זילבערמאַן, שיינע-מרים, מאַשע פעטערמאַן, אַלאַ שליפּעראָוויטש. מענער: שמואליק גאָלדשטיין, ש. דזשיגאַן, חאַטעל קאָן, יעקב ריינגלאַס, י. שומאַכער, י. ...

טעקסטען: מ. בראָדערזאָן, ל. נאָדעלמאַן, טומדאָן. מוזיק: ה. רובין, א. ביינעלמאַן, און: מעלקס-מאָטיווען. דעקאָר. און קאָסטיומען י. בראַינער, טענץ איינשטודירט דורך אירענאַ פּרושיצקאַ מוזיק-לייטער—ה. רובין, רעזשי - דזשיגאַן, שומאַכער, בינע-אינספּעקטאָר—מ. קאָן, ליכט-עפעקטען - יעראָזאָלימסקי

בילעטען צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער פון 11 פריה ביז 2 בייטאָג און פון 5 אַזייגער אָוו. שבת אַ גאַנצען טאָג.

פראַנצויזישער אפּיציאָז אין נאָהענטען מזרח קריטיקירט שאַרף דאָס „ווייס-בוך"

קאָנסטאַנטינאָפּאָל (יט"א) דאָס היגע טאָגבלאַט און דער פראַנצויזישער שפּראַך „סטאַמבול", וואָס ווערט בעטראַכט אַלס אפּיציאָז פון דער פראַנצויזישער אינטערעסען-גרופּע אין נאָהענטען מזרח, קריטיקירט זעהר שאַרף דאָס לעצטע „ווייס-בוך" פון דער ענגלישער רעגירונג. „סטאַמבול" שרייבט, אַז אין דעם דאָזיגען דאָקומענט איז די ליבאָר רעגירונג ווייט אַריבערגעטרעטען די גרענעצען פון איהרע רעכט, וואָס זענען אָנגעצייכענט אין א"י מאַנדאַט. די ליבאָר-רעגירונג אָנערקענט נישט, ווי עס שיינט, נישט דעם מאַנדאַט און נישט די באַלפור-דעקלאַראַציע, וועלכע זי בעהאַנדעלט ווי אַ ווערטלאָזן שטיקעל פּאַפּיר. די יודישע פּראָטעסט-בעוועגונג אין דער גאַנצער וועלט, שרייבט „סטאַמבול", איז אָהן ספק אַ בערעכטיגטע.

דר. קאַראַלניק פּרעזעס פון י. ל. פּרץ-שרייבער פעראיין

ניו יאָרק, (יט"א)

דאָ זענען פאָרגעקומען די יעהרליכע וואַהלען אין י. ל. פּרץ-שרייבער-פעראיין. אַלס פּרעזעס פון פעראיין איז געוועהלט געוואָרען ד"ר קאַראַלניק, וויצע-פּרעזעס י. פרידמאַן, קאַסיר ל. ד. מעקלער, סעקרעטאַר הלוש. אין דער פערוואַלטונג זענען אַריין: לעאָן קאָברין, א. דונגאָל, ל. קירשבוים, ל. שייפער און חנן י. ... גיקעם

עלץ-וואַרען

קען מען קויפען אַמביליגסטען און אויף די בעקוועמסטע בעדינגונגען נאָר ביי דער לאַנגיעהריגער פירמע

L. B. FEFER, Wschodnia 42, Tel. 178-04

בעמערקונג: די קירזשנער-ווערקשטעל געפינט זיך אויפ'ן אָרט. די אַרבייט ווערט אויסגעפיהרט פּינקטליך און רייעל.

נאכאמאל וועגען „אחדות"

פון י. גרינבוים

אלע זענען מסכים, אז יודען און פוי-
לען דארפען געניסען פון א פאקטישער
גלייכבערעכטיגונג, אז זיי דארפען הא-
בען א פרייען צוטריט צו אלע קוואלען
פון ארבייט און פרנסה, די מלוכה'שע
און מוניציפאלע אמטען נישט אויסגע-
שלאסען. בלויז בנוגע נאציאנאלע רעכט,
די קאמפעטענצען פון דער קהלה'שער
זעלבסטפערוואלטונג, דער שפראכען-
פראגע זענען פארהאן מיינונגס-פערשי-
דענהייטען צווישען די פארטייען, אבער
אויך זיי קאנען אויסגעגליכט ווערען
אהן גרויסע שוועריגקייטען, בעזונדערס,
ווען זיי וועלען ווערען אקטועל. פארוואס
קאנען, אלזא, די יודישע פארטייען נים
פעראייניגען זיך, פארוואס זאלען זיי
נישט בולדען קיין איינהייטליכען פראנט,
קיין בלאק, בעזונדערס אין די צייטען,
ווען ארום אונז פעראייניגען זיך אלע
נישט-יודישע פארטייען אין גרויסע און
מעכטיגע בלאקען, צווישען וועלכע די
צוקריגטע יודישע פארטייען וועלען ממש
צוגריבען ווערען. אזוי טענה'ט מען פון
פיל זייטען, אזוי פרעגען די פשוט'ע יו-
דען פון א גאנץ יאהר, די תמימים,
וואס מיינען עהרליך און ערנסט מיט
דער יודישער אחדות, וואס האלטען
תמיד פון דער מימרא: אלה ואלה
דברי אלהים חם! און די דאזיגע תמי-
מים ווערען ביזוויליג אויסגענוצט פון
אלערליי פרעטענדענטען אויף מאנדא-
טען, וואס פרעדיגען אחדות און מיינען
פאליטישע קאריערע.

מיר מוזען אבער די דאזיגע תמימים
אויפקלערען, מיר מוזען זיי מסביר זיין
וועגען וואס עס געהט אונז, זאלען זיי
וויסען און פערשטעהן, זאלען זייערע
אויגען זיך עפענען, זאלען זיי איינזעהען,
אין וועלכען תהום פון שפלות, פון בע-
טריגעריי, פון הכנעה און צידוק הדין
זיי ווערען אריינגעשלעפט.

מיר שטרעבען אלע צו די זעלבע ציי-
לען. אודאי, ווי דען? קאן מען דען זיך
פארשטעלען, אז וועלכער ס'איז יודישער
עסקן, וועלכער ס'איז יודישער פאליטי-
קער זאל זאגען בקול רם, אז ער וויל
נישט, אז די יודען זאלען זיין גלייכבע-
רעכטיגט און גלייכגעשטעלט מיט אלע
בירגער אין לאנד, אז די וועגען צו ער-
בייט און פרנסה זאלען פאר זיי זיין
אפען, פונקט אזוי, ווי פאר אלע אנדערע
בירגער? צי קאן מען אפילו אויף א
רגע א טראכט געבען, אז א מענש, וואס
פרעטענדירט אויפ'ן צוטרוי פון יודישע
וועהלער זאל צוגעבען, אז יודען זענען
נישט ווערט צו געווינען גלייכע רעכט
אויף אלע געביטען פונ'ם מענשליכען
לעבען? דאס קאן קיינמאל נישט גע-
שעהן, דאס וועט קיינמאל נישט פאר-
קומען, אבער אין דעם פרט איז נישט
דער ציל, צו וועלכען מען שטרעבט, דער
עיקר, נאר דוקא דער וועג, אדער די
וועגען, וואס פיהרען צום ציל, דוקא די
מיטלען, מיט וועלכע מען וויל דעם ציל
דערגרייכען.

לאמיר אקארשט א טראכט געבען.
מיר פאדערן גלייכבערעכטיגונג און
גלייכשטעלונג אויף אלע געביטען פונ'ם
מענשליכען לעבען, און די רעגירונג ענט-
פערט אונז: איהר זענט גערעכט, עס
קומט אייך, אבער איהר מוזט צוואר-
טען, אייער צייט איז נאך נים געקומען,
די מאסען, מיט וועלכע מען מוז זיך
רעכענען פערשטעהען נאך נישט, אז
אייער פאדערונג איז א גערעכטע, איהר
מוזט האבען געדולד' ווייל עס זענען דא
פיל וויכטיגערע פראבלעמען און פא-
דערונגען, וועלכע מוזען געלעזט און בע-
פרידיגט ווערען. ווען אלץ וועט שוין ער-
לעדיגט ווערען, ווען די מאסען וועלען
די יודען ליב בעקומען און וועלען צו-
שטימען צו אייערע פאדערונגען, דאן
וועט שלאגען אייער שעה, דאן וועט מען
אויך אייערע נויטען נעהמען אין אכט.
ווי אזוי וועלען מיר אויף אזעלכע טענות
רעאגירען, ווי אזוי וועט קלינגען אונזער
תשובה אויף די דאזיגע ווענדונגען צו
אונז? דאס איז מאסגעבענד, דאס בע-
שטימט די וועגען פון אונזער פאליטיק,
דאס דעצידירט וועגען דעם צי מיר מיי-
נען ערנסט מיט אונזערע פאדערונגען,
צי זיי זענען בלויז ווערטער, אהן כח,
אהן בעדייטונג.

עס זענען דא צוויי תשובות אויף אזא
בעציהונג: א תשובה פון הכנעה און
פון צידוק הדין. מיט א קרעכץ, אדער
אהן א קרעכץ ענטפערט מען: גוט, ווע-
לען מיר ווארטען. א ברירה האבען מיר?

און אפשר ווען די רעגירונג וועט איינ-
זעהען, ווי געדולדיג מיר ווארטען, ווי
געהארכזאם מיר זענען, ווי מיר טוען
לויט איהר ווילען, וועט איהר הארץ
אבערפולט ווערען מיט חסד און רחמים
צו אונז און זי וועט גיכער, ווי זי האט
געמיינט ערפילען אונזערע פאדערונגען,
און מען זיצט און מען ווארט, מען קוקט
אויף די אויגען און מען ווארט, און,
ווארטענדיג אזוי, וויל מען זיך וואס וויי-
טער אלץ מעהר איינקויפען, געפינען
חסד אין די אויגען פון דער רעגירונג,
בעווייזען, אז מען איז ממש רץ כארי
למלא רצון נממשל, דערוויל אבער ענ-
דערט זיך נישט די לאגע, די גערעכטע
פאדערונגען ווערען נישט בעפרידיגט,
מען פערשווייגט זיי פשוט, ווארום דער
מאהנען וועגען דעם הייסט דאך דרעה-
הען א קאפ, וואס איז פערנומען מיט
וויכטיגערע ענינים, הייסט דאך אפשוא-
כען דעם צוטרוי, דערוועקען דעם חשד,
אז מען האט מורא, טאמער וועט די רע-
גירונג גאר פערגעסען וועגען די נויטען.
אזא חשד וואלט דאך געווען פשוט א
בעליידיגונג, וואס וואלט אויפגערייצט,
געוועקט אונוויללען, כעס. דער גאנצער
חן והחסד וואלט פערלוירען געגאנגען.

ווערט די לאגע נישט געענדערט,
ווערט זי אלץ ערגער און ערגער. דער-
וויילע ווערט מען צוגעוואוינט צו דעם
אונרעכט, וואס געשעהט די יודען; דער-
וויילע ווערען פערפעסטיגט, ווערען איינ-
געווארצעלט די אלע בעדינגונגען, וואס
בעעולה'ן די יודען, פערשטעלען פאר
זיי די וועגען צו ארבייט און צו פרנסה;
דערוויילע ווערען די אלערליי פאסטענס,
די מקורות פון ארבייט און פון פרנסה
פערנומען, בעזעצט דורך אנדערע, וועלכע
מען קאן נישט ארויסשטויסען. און קומט
דאס אלץ פאר אהן א פראטעסט, געהט
עס צו און מיר שווייגען און ווארטען
געדולדיג, ביז מען וועט זיך דערמאהנען
וועגען אונז, — ענטשטעהט און וואקסט
ביי די רעגירענדע א פעסטע מיינונג, אז
מיר יודען זענען צופרידען מיט אונזער
גורל, אז מיר זענען מצדיק דעם דין,
אז ס'איז אונז וואויל, אז מיר נויטיגען
זיך נישט אין קיין שום זאך. דאס גע-
וויסען ווערט פולשטענדיג רוהיג און מען
הערט אויף צו טראכטען וועגען די יו-
דען און זייערע נויטען. דערפאר אבער
פאדערט מען וואס ווייטער מיט אלץ
מעהר תקיפות, מען זאל ערפילען אלץ,
וואס מען הייסט, מען זאל אהן טענות
און מענות בויגען דעם איינגענעם ווילען
נעגען דעם רצון פון די מאכטהאבער...
הערט מען זיך אויף צו רעכענען מיט
די עלעמענטארסטע בעגריפען פון יושר:
מען הייסט אפילו שטימען פאר אנטי-
סעמיטען. צוליב העכערע מאטיווען,
פערשטעהט זיך, נעגען וועלכע די יודי-
שע מאטיווען מוזען פולשטענדיג צוריק-
טרעטען.

דאס איז איין תשובה — די תשובה,
וועלכע עס געבען די בעלי-„אחדות" די
אגודה-מענשען און זייערע פערבינדעטע.
צי קאן מען, ווען מען אנאליזירט די דא-
זיגע תשובה בעהויפטען, אז זיי ווילען
באמת דערגרייכען די גלייכבערעכטי-
גונג און די גלייכשטעלונג, אז זיי ווילען
באמת בעמיהען זיך אנשטרענגען זייערע
כוחות. ריזיקירען א קאמף, ברענגען
קרבנות, אום צו דערגרייכען די דאזיגע
צילען. צי איז נישט קלאר, אז זיי פער-
לאזען זיך אין גאנצען אויף דעם רצון
פון די מאכטהאבער, און אז פאר זיי איז
דאס וויכטיגסטע — נישט פערלירען ביי
זיי דעם חן, וועלכען זיי האבען געוואו-
נען, פערשווייגענדיג די נויטען און די
עולות, ערקלערענדיג די גרייטקייט צו
ווארטען געדולדיג, וויפיל מען וועט נאר
דארפען, ביז דאס הארץ און דער מח פון
די מאכטהאבער וועט פריי ווערען צו
בעטראכטען יודישע נויטען, עולות און
פאדערונגען.

און די צווייטע תשובה, אונזער תשו-
בה, צי דארף מען וועגען איהר מאריך
זיין? דאס איז די תשובה פון אונאויפ-
הערליכען פאדערן רעכט און גערעכטיג-
קייט, פון אונערמידליכען קאמף פאר
דער בעפרידיגונג פון אונזערע נויטען
פון נישט לאזען, אז דאס אונרעכט, אז
די עולות זאלען זיך איינווארצלען. קיין
צידוק הדין, קיין הסכם צו דער לאגע,
און וועלכער מיר געפינען זיך. נאר נישט
ארויסווייזען קיין הכנעה קיין שפלות.
דערמיט רייצט מען אויף? דערמיט
ברענגט מען אריין אין כעס? מען וועט
זיך אין אונז נוקם זיין? איז צוליב דעם
זאל מען זיך אפזאגען פון אונזער
רעכט? און צוליב דעם זאל מען בעשטע-
טיגען אלץ. וואס ווערט געטון אונז גע-
גענאיבער? צוליב דעם זאל מען מאקע
מסכים זיין, אז עס געשעהט אונז רעכט,
ווען מען פערגעסט וועגען אונז, ווען מען
הייסט אונז ווארטען און נים און פון
עד ימות המשיח? איז צוליב דעם הארף
מען אפזאגען זיך פון איינגענעם ווילען
און טון אלץ, וואס מען הייסט, אפילו
שטימען פאר אנטיסעמיטען?

ניין, אזוי קענען נישט טון מענשען,
וואס האבען די מינדסטע אכטונג צו זיך
זעלבסט, וואס פיהלען און טראכטען, ווי
לעבעדיגע מענשען, וואס זענען נישט
איינגעזונקען געווארען אין די מ"ט
שערי שפלות און הכנעה, איינגענוצט-
קייט און קאריעריזם! אזוי קאנען נישט
טון מענשען, וואס זענען שטאלץ אויף
זייער יודענטום, אויף זייער מענשענטום!
אזוי קאנען נישט טון מענשען, וואס
ארייננעמען זיך אין זייער לאגע און
פערשטעהען, אז די וועלט איז אזוי בע-
שאפען, אז דער, וואס האט נישט קיין
כח צו קעמפען פאר דער בעפרידיגונג
פון זיינע נויטען, דער פערלירט אלץ אין
לעבען.

צי קאן מען נאך דעם אלעמען נאך
שטעלען א פראגע, פארוואס איז נים גע-
שאפען געווארען קיין בלאק צווישען די,
וואס געבען א תשובה פון קאמף און די,
וואס געבען א תשובה פון הכנעה? צווי-
שען די, וואס שטרענגען אן אלע כוחות,
געהען אויף אלע קרבנות, כדי צו דער-
גרייכען דעם ציל — רעכט און גערעכ-
טיגקייט פאר יודען — און צווישען די,
וואס רעדען בלויז וועגען דעם דאזיגען
ציל און דערווייטערן זיך פון איהם,
מורא האבענדיג צו פערלירען דעם חן
און חסד ביים פריץ, זייענדיג מצדיק
הדין אויף זיך.

יודישע מלוכה מיט 100 יאהר צוריק

מרדכי עמנואל נח, א פערגעסענער יודישער טרוימער

פון ה. זיידמאן

מרדכי עמנואל נח..
א נאמען, וואס איז פרעמד דער יו-
דישער געגענווארט, פרעמד און פערגע-
סען.

אין אויך אין זיין צייט האט ער נישט
אויפגערודערט די יודישע וועלט; נישט
אויפגעהויבען זיך צו דער מדרגה פון א
פיהרער. טראץ דעם, וואס ער האט פער-
אייניגט אין זיך אלץ, וואס געהערט דער-
צו: א פריימען האריזאנט, גרויסע קענט-
נישען, דיכטערישען שוואונג, שטארקען
ווילען, קאלאסאלע ענערגיע, געבענשטע
פאנטאזיע, אומצופרידענהייט מיט, פעס-
טען זעלבסטבאוואוסטזיין — מיט איין
ווארט, אלע אייגענשאפטען, וואס דער-
הויבען א מענש איבער דער מאסע און
מאכען איהם פאר א מנהיג, פאר א וועג-
ווייזער.

זיין טראגעדיע איז בעשטאנען אין
דעם, וואס ער איז געקומען צו שפעט
און צו פריה.

צו שפעט — ווייל עס זענען שוין דע-
מאלט לאנג פערשוואונדען די מיטעל-
אלטערליכע מיסטישע שטימונגען, דאס
לעכצען נאך גאולה, נאך פרייהייט,
דער דריקענדער יאך פון מיטעלאלטער-
ליכען געטא-לעבען, וואס האט בעגייס-
טערט אלערליי טרוימערייען פון וועלט-
אויסלייזער, גואלים און משיחים די
עקספערימענטען און גאולה שטרעבונגען
פון א שבתי צבי, שלמה מולכו, ראובני
און אנדערע בעלי חלומות, פאנטאסטען,
אוטאפיסטען האט דעמאלט שוין אפ-
געצוי'מט א לאנגער וועג פון פארשריט
פון דער ציוויליזאציע און יודען עמאנצי-
פאציע.

אויף אלע געביטען האט דעמאלט גע-
הערשט דער ראציאנאליזם, וועלכער האט
מיט זיין אייזערנער קאלטקייט ארויס-
געשטופט יעדען דיכטערישען אדלער-
שוואונג

די יודישע וועלט, בפרט און מערב
אייראפא האט נאר-וואס אנגעהויבן פריי
ער אפצואטעמען און דער פריהלינגס-
אטמאספערע פון בעפרייאונג און בור-
גערליכער גלייכבערעכטיגונג.

ס'איז געווען די תקופה פון דער ערש-
טער עמאנציפאציע.

וואלט מ. ע. נח געקומען מיט זיינע
פלענער און אויפרופען פריהער מיט
עטליכע יאהרהונדערטער, וואלט זיין
פלאץ אין דער יודישער געשיכטע גע-
ווען א גאנץ אנדערער.

ער איז אבער געקומען צו שפעט
אבער אויך צו פריה.

צו פריה — ווייל וואלט ער געקומען שפעטער
מיט 50 אדער 60 יאהר, דעמאלט, ווען
יודען אין אלע לענדער האבען זיך גע-
זעהן אפגענארט און ענטוישט אין די
אלע שטרעבונגען און דערווארטונגען,
וואס מען האט פערבונדען מיט דעם
פראגרעס, וואלט ער געקומען מיט זיין
אויסטערלישען אבער גראנדיעזען פלאן
אין די אכציגער יאהרען פון דעם פרי-
העריגען יאהרהונדערט, ווען יודען האי-
בען געלעכצט, געזוכט נאך עפעס א
מקום מקלט, דאן וואלט ער זיכער געווען
א שעפער פון א נייעם וועג און וואלט
זיכער געקרוינט געווארען פאר א פיה-
רער.

איז ער אבער געקומען אביסעל צו
פריה.

געבוירען איז מ. ע. נח אין 1313
ער איז געווען א זוהן פון אנטיילנעהמער
אינ'ם אמעריקאנישען בעפרייאונגס-קריעג
פונ'ם יאהר 1777. אין די יונגע יאהרען
איז מ. ע. נח געווען קאנסול פון די
פעראייניגטע אמעריקאנישע שטאטען
אין טוניס. צוליב א קאנפליקט מיט דער
וואשינגטאנער רעגירונג, האט ער דע-
מיסיאנירט און איז צוריקגעקומען קיין
אמעריקא, וואו ער האט זיך פערנומען
מיט זשורנאליסטיק.

די יודישע איינוואנדערער אין צפון-
אמעריקא זענען שוין דעמאלט געווען
פרייע גלייכבערעכטיגטע בירגער, אבער
זייער צאהל איז געווען נישטיג, סך
הכל האבען זיך אין יאהר 1830, אלזא
פונקט מיט הונדערט יאהר צוריק גע-
פינען אין אמעריקא נישט מעהר, ווי
צעהן טויזענד יודען. בעת דאס קליינע
הייפעל יודען אין אמעריקא האט גענא-
סען פון אלע בירגערליכע רעכט. האבען
די גרויסע יודישע מאסען אין אלע איי-
ראפעאישע לענדער געליטען אונטער
דעם שווערען יאך פון רעכטלאזיגקייט,
אונטערדריקונג און רדיפות.

באקוקענדיג זיך מיט דער שלעכטער
לאגע פון די יודען אין אייראפא, האט
מרדכי עמנואל נח געשאפען א פלאן
צו גרינדען אין אמעריקא א יודישע
מלוכה, וואו עס זאלען זיך בעזעצען די
גערודפטע יודען פון דער אלטער וועלט.
גערעדט און געטון ער האט אפגעקויפט
אויף אנ'אינזעל אין צפון-אמעריקא א
גרויסען שטח בארען, אויף וועלכען יו-
דען האבען געדארפט גרינדען א יודי-
שע מלוכה, איינגעשלאסען אין די פער-
אייניגטע שטאטען פון צפון-אמעריקא.

ער האט ארויסגעלאזען אנ'אויפרוף
צום גאנצען וועלט-יודענטום מיט פאל-
גענדען אינהאלט:

„איך, מרדכי עמנואל נח, בירגער פון
פעראייניגטע אמעריקאנישע שטאטען
פון צפון אמעריקא געוועזענער קאנסול
אין טוניס, איצט שעריף און ניו יארק
מיט דער הילף פון גאט, דעם שופט
פון ישראל, בין איך דערמיט מודיע
די יודען פון דער גאנצער וועלט, אז
עס איז פאר זיי גרייט א מקום, וואו זיי
קענען ווידער געפינען זייער רוה, פרידען
טרייסט און גליק, וואס די אומדולדזאמ-
קייט און די פאראורטיילען פון די פרי-
העריגע יאהרהונדערטער האבען ביי
זיי צוגענומען. עס איז דא פאר זיי
גרייט א רייך און א פרייע מעכטיג לאנד,
וואו זייער לעבען און אייגענטום, זייער
רעליגיע און מנהגים וועלען פולשטענ-
דיג געזיכערט ווערען. אין דעם דאזי-
גען לאנד וועט אונזער פאלק לערנען
די קונסט פון רעגירען און זיך צוגרייטען
צו דעם פולשטענדיגען ווידעראויפבוי
פון אונזער אלטער היים און ארץ ישראל
צו דער גאולה שלימה, וועלכע איז
שוין גאר נאהענט".

צו דעם דאזיגען אויפרוף האט נח
צוגעגעבען „בעפעהל" צו די רבנים,
פרנסי העדה אומעטום צו פערעפענטלי-
כען דעם דאזיגען אויפרוף, אויסקלערען
וועגען דעם די יודישע בעפעלקערונג,
דורכפיהרען א פאלקס צעהלונג פון יו-
דען און ארגאניזירען די אימיגראציע
אין דער נייער מלוכה „אררט" (אזוי
האט געהייסען דאס נייע ארט). בפרט
די יוגענד.

ער האט אויך נאמינירט בעפולמעכ-
טיגטע, וואס זאלען דאס אלץ דורכ-
פיהרען אין אייראפא נעמליך: דעם אי-
בער ראבינער פון פראנקרייך, הרב
אברהם דע קאלאגא, די רבנים פון באר-
דא און לאנדאן דעם פרעזידענט פון
בערלינער קולטור-פעראיין" עדוארד גאנז
דעם בעגרינדער פון דער מאדערנער
יודאיסטיק לעאפאלד צונץ און בער-
לין א. א.

די גאנצע פרעסע און אייראפא און
אמעריקא האט, ווי געוועהנליך, דעם
דאזיגען פלאן אויפגעכאפט אלס גרויסע
סענסאציע. א יודישע מלוכה! אבער
ערנסט האט מען עס — ווי יעדען גרוי-
סען, אריגינעלען אויפטו — נישט גענו-
מען. אפילו נישט די נאמינירטע בע-
פולמעכטיגטע.

איינער פון זיי, דער דעמאלסדיגער
רב הכולל פון פראנקרייך, דע קאלאגא,
האט זיך נישט נאר אפגעזאגט פון דעם
דאזיגען כבוד, נאר האט אויך פער-
עפענטליכט אין דער פרעסע אנ'ערקלע-
רונג, אז מען טאר נישט דוחק זיין דעם
קץ און ארויסלאזען די יודען פון איי-
ראפא, וואו זיי לעבען אונטער דער הער-
שאפט פון גוטע מושלים.

אויך די וויענער צייטונג פון די מש-
כילים „בכור העיתים" האט אויפגענו-
מען דעם אויפרוף פון מ. ע. נח מיט
איראנישע בעמערקונגען.

נח האט זיך אבער נישט אפגעשרא-
קען און איז שוין צוגעטרעטען צו ליי-
גען דעם גרונדשטיין פאר דעם צוקונפ-
טיגען יודען-שטאט, וואס איז פארגעקו-
מען אויף גאר א פייערליכען אופן. עס
האבען אנטיילגענומען פערטרעטער פון
פאליטישע און מיליטערישע אינסטיטו-
ציעס, פון דער קריסטליכער גייסטליכ-
קייט, ווי אויך א גרויסער עולם נייגע-
ריגע.

מ. ע. נח האט געלעגט דעם גרונד-
שטיין און האט דערביי געהאלטען א
לענגערע פאליטישע רעדע וועגען דער
אויפלעבונג פונ'ם יודישען פאלק אין
אמעריקא.

דער גרונדשטיין האט געטראגען די
אויפשריפט: מקלט לישראל,
נוסד על ידי מרדכי עמנואל
נח בחודש תשרי בשנה ה' תק"צ.

דערמיט אבער האט צו דער גאנצער
אונטערנעהמונג גענומען אנ'ענדע, צו-
ליב דעם פעהלען פון פערשטענדניש ביי
די יודישע מאסען און זייערע פיהרער
פאר'ן פלאן פון מ. ע נח, איז די לייכטע
מעגליכקייט צו שאפען א יודישע מלוכה
אין די פעראייניגטע שטאטען — נישט
אויסגענוצט געווארען.

דאך האט נח געהאט דעם גרויסען
היסטארישען פערדינסט, וואס ער האט
געצויגען די אויפמערקזאמקייט פון די
יודישע אויסוואנדערער פון אייראפא
אויף דער אימיגראציע-מעגליכקייט קיין
אמעריקא. דער מחבר פון דעם א ביסעל
נאאיוו געפארעמטען פלאן וועגען א יו-
דישער מלוכה אויף א קליינעם אינזעל,
האט זיך זיכער אפילו נישט גע'חלום'ט,
אז שפעטער מיט א הונדערט יאהר וועלען
אין איין שטאט ניו-יארק וואוינען אי-
בער צוויי מיליאן יודען, בעת אין זיין
צייט האבען אין גאנץ אמעריקא גע-
וואוינט 10 טויזענד יודען.

נאכדעם, ווי נח האט געזעהען די
גלייכגילטיגקייט לגבי זיין גראנדיעזען
פראיעקט, האט ער ענטמוטיגט זיך צו-
ריקגעצויגען און גענומען זיך צוריק צו
זיין פאך, צו זשורנאליסטיק. דערביי
האט ער זיך אויך פערנומען מיט וואויל-
טעטיגקייט.

ערשט אין יאהר 1844 האט ער אין
ניו-יארק פאר א גרויס קריסטליך פובלי-
קום געהאלטען צוויי רעדעס וועגען דעם
„ווידער-אויפבוי פון די יודען" (שפע-
טער ערשינען אלס בעזונדערע בראשור),
אין וועלכער ער פאדערט אויף די נישט-
יודישע וועלט מיטצוהעלפען די יודען
צום אויפבוי פון ארץ-ישראל.

דאן אבער האט ער זיך איינגאנצען
צוריקגעצויגען פונ'ם עפענטליכען לעבען
און איז געשטארבען אין פערגעסענ-
הייט.

אט דאס איז דער לעבענס-וואנדעל פון
א גרויסען פאנטאסט, וואס האט נישט
זוכה געווען צו פערווירקליכען זיין אוי-
טאפיע, וועלכע, ווען זי וואלט רעאלי-
זירט געווארען אין לעבען, וואלט זי זי-
כער געווען עפאכע-מאכענד אין דער
יודישער געשיכטע און וואלט איהר פער-
פאסער בעקרוינט מיט'ן ארעאל פון איי-
ביגען רוהם און אומשטערבליכקייט.

איצט איז ער פערגעסען געווארען און
פון זיינע שעהנע חלומות איז נאר געב-
ליבען דער גרונדשטיין פון דער נישט-
אויפגעבויטער שטאט „אררט", וועלכער
ליגט אין שטאט-מוזעאום פון דעם
שטאאט בופאלא, אלס דענקמאל פון
נישט מקוים-געווארענע חלומות..

—0§0—

דער שליסעל צום ערפאלג

איז אנ'אנאנס אין „לאדזער טאגעבלאט".

פון דער סדרה

ויהיו חיי שרה מאה שנה.
און דער צייט, און וועלכער דער
מייש מ. גוטס און ערפילט דעם אוי-
בערשטענ'ס רצון, דעמאלט הייסט ער
א לעבעדיגער, פערקעהרט. ווידער, ווען
ער טוט שלעכטס, הייסט ער א טויטער.
מאראליש טויט. אזוי שטעהט און דער
תורה (דברים ל"ו): „ראה נתתי לפניך
היום את החיים ואת הטוב את המות
ואת הרע." דאס זעלבע זאגט אויך די
גמרא (ברכות י"ח): „רשעים ווערען
ביי זייער לעבען אנגערופען מתים". אט
דאס דערצעהלט די תורה, אז שרה איז
און איהרע אלע יאהרען געווען א פול-
קאם לעבעדיגע, און דער בחינה פון
„חיים וטוב", אזוי אז זי איז קיין איין
רגע נישט ארומגעגאנגען אהן עפים א
גוטע מחשבה. דעריבער ציטירט דער
מדרש דערויף דעם פסוק (תהלים ל"ז):
„יודע ה' ימי תמימים", ד. ה., אז די
תמימים לעבען שטענדיג מיט דער ער-
קענטניש פונ'ם אויבערשטען. (באר מים
חיים)

* * *

לספוד לשרה ולבכותה.
ס'איז וואונדערבאר, די כף פון „ולב-
כותה" איז קליין. צוליב וואס? דאס
ווערט אזוי ערקלערט: 1) אברהם האט
וועניג געוויינט, דערפאר, וואס זי איז
געווען א זקנה, אויך דערפאר, וואס זי
איז אליין שולדיג געווען אין איהר טויט,
ווייל זי האט זיך צופיל איבערגענומען,
צוליב דער עקדה פון איהר זוהן יצחק.
(בעל הטורים); 2) אהן די כף מאכט
עס „ולבתה", וואס בעדייט איהר הארץ;
דאס קומט צו ווייזען, אז איהר הארץ
האט פעראורזאכט דעם טויט, ווייל עס
האט זיך פיל געשראקען פאר'ן טויט
פון יצחק'ן (של"ה הקדוש); 3) דער
מדרש זאגט (ב"ר פ' מ"ז), אז שרה איז
געווען די קרוין פון אברהם'ן, ווי עס
שטעהט אין פסוק (משלי ל'): „אשת
חיל עטרת בעלה", און בנוגע צו נביאות
איז אברהם געווען א טפל צו איהר
(ב"ר רפ"א). דעריבער, ווען שרה איז
געשטארבען, איז אברהם געקומען זי
בעוויינען, ווייל ער האט פערלוירען די
קרוין פון זיין קאפ, די כף, וואס מאכט
כתר (קרוין) איז, אלזא, קלענער געווא-
רען, שטעהט דערום די כף קליין. (באר
מים חיים).

* * *

ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר.
פארוואס האט אברהם דוקא געגעבען
מטבעות, וואס געהען און קורס, און ניט
גלאט א שטיק זילבער? דעמאלט איז
דאך געווען איינגעפיהרט דער טויש-האנ-
דעל? דאס האט ער געמיינט דערפאר,
וואס דער דין איז, אז אנ'עכו"ם, א גע-
צענדינער, דארף מען נישט געבען קיין
זילבער, אדער גאלד, ווייל אפשר וועט
ער מאכען דערפון א פסל, א געצען-בילד
אבער מטבעות מעג מען איהם יא גע-
בען, ווייל מן הסתם וועט ער נישט ווע-
לען זיך אנטון שאדען, מאכענדיג דער-
פון אנ'עבודה זרה. (רבי ר' יונתן איי-
בעשיץ).

* * *

וה' ברך את אברהם בכל.
דערויף זאגט דער מדרש, אז אברהם
האט געהאט א טאכטער, וועלכע האט
געהייסען „בכל". פון וואנען האט דער
מדרש דאס גענומען? די גמרא זאגט
(קידושין) אז אין פאל, ווען דער פאטער
דארף נעמען א פרוי און דער זוהן דארף
אויך נעהמען א פרוי, איז דער פאטער
קודם'ער פון זוהן. איז דאך אלזא א
פראגע: נאכדעם ווי שרה איז געשטאר-
בען, האט דאך אברהם אליין געדארפט
חתונה האבען, ווארום די ערשטע מצוה
פון דער תורה, זאגט די גמרא, איז מען

פערל פון אלטען אוצר

געזאמעלט פון פ.ז. גליקסמאן

נאך דעמאלט ריכטיג מקיים, ווען מען
האט א זוהן און א טאכטער, פארוואס,
אלזא, האט אברהם געזוכט א שידוך
פריהער פאר זיין זוהן? מוז זיין, אז ער
האט א טאכטער אויך געהאט (תפארת
יהונתן).

* * *

ויאמר עבד אברהם אנכי.
פון דאנען דארפען מיר זיך לערנען,
אז א מענש, כאטש ער איז א בעל
מדרגה, דארף ער זיך נישט גרויס האל-
טען נעגען אנדערע מענשען; אזוי
אליעזר, זייענדיג אין א הויכער מדרגה,
„א דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים",
האט דאך באלד געזאגט, אז ער איז נאר
אברהם'ס אנ'עבד, „א עבד לעברי השם".
(תפארת שלמה).

* * *

בתולה ואיש לא ידעה.
דערויף איז פארהאן פיל דרוש,
אבער דער פשט איז, אז רבקה, זייענ-
דיג א גרויסע צנועה, האט זיך נישט
געוויזען אין דער עפענטליכקייט, אזוי,
אז קיינער פון דער שטאט האט זי נישט
געקענט. (סרורו של שבת).

—:0:—

יוד. עמיגראציע קיין א"י ווערט נישט בעגרעניצט

פרעמיער מאקדאנאלד וועט וועגן דעם מאנטאג אפגעבן ערקלערונגען אין ענגלישן פארלאמענט

יודישע אגענץ פאר זעהר וויכטיגע ענטשיידונגען

וויכטיגע ערקלערונגען פון דער ענגלישער רעגירונג בנוגע דער ארץ־ישראל־פאליטיק,

וועלכע די טעג פארעפענטליכט ווערן

לאנדאן, 13. (יט"א)

אין שייכות מיט דער שאפונג פון דער פאליטישער קאמיסיע, וואס וועט צוזאמענארבעטן מיט די ציוניסטישע שקיעקוטיווע ביז'ן קאנגרעס, דערוויסט זיך די יודישע טעלעגראפען אגענטור, נאך דער רעזיגנאציע פון ד"ר ווייצמאן האבן א ריהע ציוניסטישע פראקציעס אנגענומען אַ שטעלונג, אז עס זאל גע־שאפען ווערן א פראוויזאריום. דאס דאט אבער אנגעטראפען אויף גרויסע שוועריגקייטן, ווייל אמעריקא און ארץ ישראל זענען נישט געווען אין א געני־גענדער מאס פארטרעטן אויף דער סע־סיע פון אקציאנס־קאמיטעט. דערווייל דאט מען זיך דערוואוסט, אז אין דער אדמיניסטער צייט וועלן פארקומען אזעלכע ענטשיידונגען, וואס וועלן שטע־לען די יודישע „אגענץ" פאר'ן שוקזאל פון וויכטיגע ענטשיידונגען. די 1500 סערטיפיקאטן, וואס די ענגלישע רע־גירונג האט איצט ערלויבט ארויסצוגע־בען פאר די חלוצים, שפילן א פיל קלענערע ראל, ווי די ערקלערונגען, וואס וויכטיגע ענגלישע מלוכה־מענער וועלן אין די נאהנטסטע טעג פארעפענטליכן. אין די דאזיגע ערקלערונגען וועט ארויס געזאגט ווערן די שטעלונג פון ענגלאנד, א שטעלונג וואס קאן בערוקיגנדיג ווע־רען דורך דער גאנצער ציוניסטישער בע־וועגונג. און דערביי איז באשלאסן גע־ווארן, אז די עקזעקוטיווע זאל נישט רעזיגנירען נאך ארבייטן צוזאמען מיט דער פאליטישער קאמיסיע און וועלכער עס וועלן זיין פארטרעטן די לענדער, וואס זענען איצט שוואך אדער גארנישט פארטרעטן אין דער עקזעקוטיווע.

וויכטיגע ערקלערונג פון פרעמיער מאקדאנאלד וועגן א"י

לאנדאן, 13. (יט"א)

דער „דיילי העראלד" מעלדעט, אז די א"י דעבאטע וועט אין ענגלישן פאר־לאמענט נישט פארקומען מאנטאג. בעת דער דאזיגער דעבאטע וועט פרעמיער מאקדאנאלד אפגעבן אן ערקלערונג, אז די שטעלן אין „וויים בוך" וואו עס רעדט זיך וועגן ארבייטסלאזיגקייט מיינט נישט צו בעצייכענען יודישע אר־בייטער פון יודישע אונטערנעמונגען אויף יודישן בארען. די רעגירונג דאט אויך נישט בדעה צו שטעלן דעם תנאי אז די יודישע אימיגראציע זאל בעגרע־ניצט ווערן לויט דער גרייס פון דער ארבייטסלאזיגקייט אין לאנד, נאר זי וועט זיך האלטען אין דער אונטערפרע־טאציע פון „וויים בוך" פונ'ם יאהר 1922.

הנני משתתף בצער מכירי הנכבד **אברהם ואחיו שמואל שטרויך**
במות עליהם

אביהם נ"ע

המקום ינחם אותכם!

יהודה גליצענשטיין

מוסולמענער פון דרום־אפריקא

פאדערן פון פאספילד'ן זיך צו האלטען ביים „וויים־בוך"

ירושלים, 13. (יט"א)

דער ארגאן פון הויפט־מופטי טיילט מיט, אז די מוסולמענישע ארגאניזא־ציעס אין דרום אפריקא האבן ארויס־געשיקט א דעפעשע צו לארד פאספילד, אז ער זאל נישט טארונטערפאלן אונטער דער השפעה פון דער ציוניסטישער פראַ־פאגאנדע, נאר ער זאל זיך האלטען שטרענג ביי די ריכטליניען פון „וויים־בוך".

פאר נישט פערזיכערן אנ'אנגע־געשטעלטע אויף דער צייט פון ארבייטסלאזיגקייט

מוז נאכדעם בעצאהלען דער אונטערנעהמער

(§) דער געוו. ליטער פון דער פיר־מע „יעקב שלעזינגער" (זשעראמסקי־גאס 31), ישראל שווארץ האט אנגע־קלאגט דעם בעזיצער פון דערמאנטען געשעפט, אז ער זאל איהם בעצאהלען פאר 3 הדשים ענטשעדיגונג און דעם היזק, וואס ער האט צוליב דעם, וואס שווארץ איז נישט פערזיכערט געווארן אויף דער צייט פון ארבייטסלאזיגקייט.

דאס ארבייטס־געריכט דאט לטובת שווארצ'ען צוגע'משפט 950 זל. פלוס 10 פראצ. פון טאג, זינט די פירמע איז אנגעקלאגט געווארן ביז'ן מאמענט, ווען דאס געלד וועט בעצאהלט ווערן.

ווידער אנטי יוד. עקסצעסן אין בערלינער אוניווערזיטעט

די אנפאלען אויף די סטודענטען האבען אויסגעפיהרט היטלעריסטע באיובכעס, וואס האבען זיך אריינגעריסען אין אוניווערזיטעט בנין

ווייטערדיגע אנטי־יודישע עקסצעסן אויפ'ן בערלינער אוניווערזיטעט

בערלין, 13. (יט"א)

היינט האבען זיך אויף דער בערלי־נער אוניווערזיטעט ווידער איבערגע'ח־זור'ט די עקסצעסן געגען יודישע סטו־דענטען. יודישע סטודענטען זענען בע־ווידעלט, בעפאלען און געשלאגען געווא־רען. די אנגעקומענע פאליציי האט בע־ווייטיגט די שלעגער'ס. ווען מען האט זיי אויסלעגיטימירט האט זיך ארויסגע־שטעלט, אז זיי זענען גארנישט קיין סטודענטען, נאר מיטגלידער פון דער היטלערישע באיובקעס.

בערלין, 13. (יט"א)

דער רעקטאר פון דער אוניווערזיטעט האט אויסגעגעבען ווארנונג צו די סטודענטען, זיי זאלען אויפהערען צו מאכען ארויסטרעטונגען, וואס זייער ציל איז צו פערנוואלדיגען די שטודיום־רעכט פון די מינדערהייטען.

דער רעקטאר ווארענט, אז ער וועט ציניהען צו דיסציפלינארער פעראנט־ווארטליכקייט.

ווענען די געלטיגע עקסצעסן אויף דער בערלינער אוניווערזיטעט מעלדעט מען נאך וועגען זעהר א שיידערליכער סצענע א גרופע כוליגאנעס איז בעפא־לען 2 שוואכע יודישע סטודענטען און איין סטודענטקע און זיי געפייניגט אויף א גרויזאמען אופן. זיי האבען זיי גע־שליידערט פון איינעם צום אנדערן, זיי געשלאגען און געריסען פון זיי שטיקער. דערביי זענען זיי בעזונדער'ס גראב אויפ־געטרעטען געגען דער יודישער סטו־דענטקע, געמאכט געגען איהר געמיינע גראב־יוננישע בעוועגונגען און זי בעזו־דעלט מיט די גראבסטע ווערטער, וואס פערלעצען די פרויען־עהרע.

אנפאל אויפ'ן איטאליענישען קאנסול אין טולון

רוים, 13. (טו)

אויפ'ן איטאליענישען קאנסול אין טו־לון איז אויסגעפיהרט געווארן אַן אַנ־פאל, וואס איז דורכגעפיהרט געווארן דורך דער אנטי־פאשיסטישער ארגאני־זאציע. בעת דער קאנסול איז ארויס פון דער קירך, וו אז עס איז געפראוועט גע־ווארן א גאטעס־דינסט לכבוד'ן יאהר־טאג פון וואפענשטילשטאנד, איז ער פלוצלינג בעפאלען געווארן פון א גרו־פע אנטי־פאשיסטען. דעם קאנסול איז גע־לונגען אפצוראטעווען, אבער און מאַ־מענט בעת דער קאנסול האט גענומען דאנקען זיינע רעטער מיט א פאשיסטי־שער פערביינדונג, זענען די אנטי־פאשיס־טען ווידער אויף איהם אנגעפאלען דורכברעכענדיג זיך דורך די פאליציא־נטען און זיי האבען איהם שיעור צו־קלאפט. פאליציי האט איהם מיט גרויס מיה ארויסגעריסען פון זיינע הענד. אייניגע פערזאן זענען ארעסטירט.

—קלאנג־פילם קינא־טעאטער—

CASINO

היינט און ווייטערדיגע טעג !!!

ערשטער שלאגער פראגראם!

„גרויסע פאקס רעוויע"

גרויסער עוועגעמענט, וועלכער האט פערוואונדערט די גאנצע וועלט. די שעהנסטע לידער. נייעסטע און גרעס־טע מוזיק שלאגערס. 70 בעקאנטע שטערנס. גרויסער געמישטער כאר און טאנץ אנסאמבל, וועלכער בע־שטעהט פון 50 ערשטקלאסיגע טענ־צערקעס. אויסערדעם נעמען אין דער רעוויע אנטייל :

Janet Gaynor, Charles Farrell

און אנדערע.

אנהויב פון די סעאנסען 4 נ"מ, זונטאג און חגאות פון 12 מיטאג פאספארטו'ס און הנחה בילעטען אונגילטיג ביז צום אפרופען.

פערשוואונדען א 14־יעהריג יונגעל

פערגאנגענעם דינסטאג ביינאכט איז ארויס פון זיין היים אויף זאוושא 30 דער 14־יעהריגער משה־מענדעל און איז ביז היינט נישט צוריקגעקומען. דאס יונ־געל איז גייסטיג נישט נארמאל. ער איז אנגעטאן אין א יודיש דיטעל, און א העל־לען פאלטא. ווער עס ווייסט עפעס וועגן דעם יונגעל דארף מיטיילען די בע־אונרוהיגטע עלטערן אויפ'ן דערמאנטען אדרעס.

דעקרעט וועגן פארטערמיניגע רענטען־אפצאהל

ווארשא, 13. (טעל.)

צווישען די אנגענומענע פראיעקטען דורכ'ן מיניסטעראן ראט, וועלכע וועלען ערשיינען אלס דעקרעטען, געפינט זיך אויך א פראיעקט פון א פעראָרדנונג וועגן א פאר־טערמיניגען אפצאהלען די רענטעס פון איניגע רענטען־בענק.

באנק־קליענטען קויפען נישט אויס אינקאסא־וועקסלען, וואס קומען צוריק מיט פראטעסטען

(§) לעצטענס האט מען אין די לאַ־דזשער באנק־קרייזן אנגעהויבען בעמער־קען, אז פערזאנען, וועלכע גיבען אפ וועקסלען אויף אינקאסא, און אז די וועקסלען ווערען פראטעסטירט, קויפען זיי נישט אוים די פראטעסטען, נאר לאזען זיי איבער אין די בענק. ביי אזעל־כע אפעראציעס האבען די בענק היזק די פראטעסט־קאסטען, וועלכע בעשווע־רען דעם יעהרליכען בילאנס די דאזיגע ערשיינונג האט בעוואויגען די בענק איינ־צופירען אזא פראקטיק, אז ביים אנגע־מען וועקסלען אויף אינקאסא, נעמען זיי פאראויס די קאסטען פאר אנ'עווענטוי־עלען פראטעסט. אויב שטעלט זיך ארויס, אז נישט בלויז אינקאסא־וועקס־לען, וואס ווערען פראטעסטירט, בלייבען ליגען אין די בענק, נאר אויך די דיס־קאנטא־וועקסלען ווערען נישט אויסגע־קויפט דורך די באנק־קליענטען.

ווענען דער וויכטיגער אנגעלעגענהייט וועט אפגעהאלטען ווערען א ספעציעלע קאנפערענץ פון לאדזשער באנק־דירעקטא־רען.

8־טונג!
דאס
לאדזשער
טאגעבלאט
בעקומט מען טעגליך 6 א זייגער פריה
אין אלע באהן־קיאסקען
(„Ruch")

שניי אין פוילען

ווארשא, 13. (טעל.)

דיינט ביינאכט זענען נאטירט געווא־רען אין פיל טיילען פון פוילען קאלטע וועטערן און שנייען

עס האט געשנייט אין קראקא, קיעלץ, טארנאפאל, קאלאמעא, טאמאשאוו לו־בעלסק א. א. אין אייניגע ערטער זענען נאטירט געווארן פרעסטלעך. אמקאלט עטן איז געווען 8 פרוה און קאנין.

פערגעסט נישט צו לייענען אין היינטיגען נומער
דעם נייעם העכסט־שפאנענדען ראמאן
„די פרוי"

שוידערליכע קאטאסטראפע אין פראנקרייך

איינגעריסען א בארג אין ליאן אויף וועלכען עס האט זיך געפונען א גאנצער שטאט־קווארטאל און בעגראבען אונטער זיך הונדערטער איינוואוינער

אומגעקומענע פיל 7 שטאקיגע הייזער. — ערד־טרייסלונגען זיך איבערגעחזרט עטליכע מאל

פאריז, 13. (טו.)
און דער שטאט ליאן איז הײנט פאר־נאכטס א שרעקליכע קאטאסטראפע, פון וועלכער עס זיינען געפאלען א [illegible] קרבנות.

ארום 3 בײנאכט האט זיך אפגעריסען א טייל פון א בארג דער הערליכער שטאט־קווארטאל פון [illegible] זיך געפונען א גאנצער קווארטאל. דער שטאט־טייל איז גענצליך איבערפאלט געווארען. ביז איצט זיינען ארויסגעצויגען 80 הרוגים.

די סבה פון דער קאטאסטראפע [illegible], צולוב די איבערשווענקונג פון דער ערד, האבען אין איבערשוואמט די [illegible].

א האלבע שעה נאכן ערשטען איינריס איז פארגעקומען א צווייטע קאטאסטראפע, ביי וועלכער עס זיינען אומגעקומען [illegible] פייערלעשער און פאליציאנטען וועלכע זיינען געקומען ראטעווען. [illegible].

די חורבות זיינען ריזיג, [illegible].

מען איז פארזיכערט אז פון די הונדערט פון די בעוואוינער פון די 60 הרוגים. די צאל קרבנות.

פאריז, 13. (טו.)
די צאל הרוגים פון דער קאטאסטראפע האט בײנאכט ערגרייכט 100. די ערשטע קאטאסטראפע האט גענומען 1 און 2 בײנאכט.

וועגן די רעטונגס־ארבייטען איז שווער [illegible] א בארג האט אונטערגעקוועטשט [illegible] ווייניג.

פאריז, 13. (טו.)
עס קומען כסדר אן נייע פרטים פון דער שרעקליכער קאטאסטראפע אין ליאן. ביז איצט האט מען ארויסגעצויגען 80 הרוגים. [illegible] זיינען 10 פון 6—7 [illegible].

די חורבות זיינען אזוי גרויס [illegible].

אין דער נאכט־פינסטערניש איז שווער [illegible].

פאריז, 13. (טו.)
צווישען די אומגעקומענע דייזער אין ליאן האט זיך אויך געפונען א האטעל־בנין, וואס איז אין מאמענט פון דער קאטאסטראפע געווען איבערפולט מיט געסט, וועלכע זענען געווען פערזונקען אין א טיפען שלאף. ביז איצט האט מען ארויסגעצויגען 20 הרוגים פון דער אין קרובים.

מען נעמט אן, אז די קאטאסטראפע זאל זיין געשעהן צולוב די גרויסע רעגענס פון דער לעצטער צייט, וואס האבען אונטערגעשווענקט די ערד.

5 ארעסטירטע געוועזענע דעפוטאטען

ווערען איבערגעפיהרט פון בריסק קיין לעמבערג

וואַרשאַ, 13. (טעל.)
לויט ווי מען האט געמעלדעט פאר'ן טריבונאל [illegible] פון פערבונדען מיט דעם פראצעס [illegible] 5 ארעסטירטע [illegible].

[illegible]

שטאהלהעלם שיקט שלוחים צו מוסאלינ'ן

רוים, 13. (טו.)
מוסאלינו האט דאנערשטאג אויפגענומען א דעלעגאציע פון שטאהל־העלם. ד"ר דיינע האט אין נאמען פון דער דעלעגאציע געהאלטען א קורצע רעדע אין וועלכער ער האט געזאגט: דער שטאהלהלם איז דאנקבאר, וואס איטער עקסעלענץ האט דערהויבען דעם פאשיסטי־שען געדאנק צו א וועלט־אנשויאונג. אויפ'ן יסוד פון דעם געמיינזאמען אי־דעאל שטרעבט די פרייגדשאפט צווישען אשכנזישען איטאליען און נאציאנאלען דייטשלאנד.

דערויף האט מוסאלינו געענטפערט אין דייטש, אויסדריקענדיג זיינע סימ־פאטיעס פאר'ן שטאהל־העלם.

אטענטאט אויפ'ן פרעזידענט פון אירלאנד

דובלין, 13. (טו.)
„יונייטעד פרעס" מעלדעט, אז מאנ־טאג איז אויסגעפיהרט געווארען אן אַ־טענטאט אויפ'ן פרעזידענט פון אירלאנד, קאסגראוו.

ווען דאזיגען מאל מאכען די אפי־ציעלע קרייזען א שווייג, ווייל זיי ווילען נישט בעאונרוהיגען די עפענטליכע מיי־נונג.

פרעזידענט קאסגראוו איז געפאהרען אין אן אויטא אויף אן אויספלוג. אין צווייטען אויטא האבען זיך געפונען עט־ליכע בעריזאן פון זיין גאהעמטע סביבה. פלוצלינג האבען זיך דערהערט עטליכע רעוואלווער שאסען, וואס זיינען אפגעגעבען געווארען צו פערדע אויטא'ס. צום גליק האט קיינע פון די שאסען דעם פרע־זידענט נישט געטראפען. עס זיינען פלויז פערוואונדעט געווארען 2 פערזאן פון פרעזידענטס סוויטע.

טשעכישע סוחרים און פאב־ריקאנטען קומען קיין לאדז

(§) די טעג קומט קיין לאדז אן עקס־קורסיע פון טשעכאסלאוואקישע סוחרים און אינדוסטריעלער, צווישען אנדערע דער מיטגליד פון דער צענטראלער האנדעלס קאמער און פראג ד"ר וואַג־סקי דער צוועק פון דעם אויספלוג איז צו שטעלען זיך אין קאנטאקט מיט די לאדזער אינדוסטריע־פירמעס.

האנדעלס־קאמער און האנד־ווערקער־קאמער

קעמפען פאר גרעסערע חלקים אינ'ם פאטענטען־צושלאג

(§) דעם 18 ד. ח. וועט אין האנ־דעלס־מיניסטעריום פארקומען א גע־מיינזאמע קאנפערענץ פון די פרעזי־דיום'ס פון די האנדעלס און האנד־ווערקער־קאמערן. די קאנפערענץ וועט בעשטימען דעם אופן פון פערטיילען צווי־שען די „קאמערן" דעם 15־פראצענטי־גען צושלאג צו די פאטענטען, פון וואס אז די האנדעלס־קאמערן, אז די האנד־ווערקער־קאמערן דארפען ך אויסהאל־טען פון איצט האבען די האנדעלס־קאמערן בעקומען ביז 90 פראצענט פון דער גאנצער איינגעלאפענער סומע פון די פאטענטען. די האנדווערקער־קאמערן זענען געבליבען בע'עולה'ט. די קאנפערענץ פון 18 ד. ח. וועט אויך ארויסשטעלען דעם האנדעלס מיניסטער די פאסטולאטען פון די לאדזער האנד־ווערקער.

Syndyk tymczasowy upadłości firmy „Fabryka wyrobów bawełnianych **Sz. Frydlender w Łodzi"** adwokat Dr. Witold Jeżewski niniejszym zawiadamia osoby zainteresowane, że w Łodzi przy ulicy Aleksandrowskiej pod Nr. 111 wydzierżawi tkalnię, skladającą się z 96 wąskich warsztatów, suchą apreturę, farbiarnię i skład przy ulicy Piotrkowskiej pod Nr, 49. Osoby pragnące wydzierżawić wyżej wymienione objekty, winne złożyć oferty z podaniem warunków najdalej do dnia 17 Listopada 1930 roku włącznie w kancelarji syndyka tymczasowego w Łodzi przy ulicy Piotrkowskiej pod Nr. 124 w godzinach między 5 a 7 po południu.

Dr. Witold Jeżewski
adwokat
Syndyk tymczasowy.

הויפט־וואהל־קאמיסאר

וועגען די אפענע וואהלען

וואַרשאַ, 13. (טעל.)
אין צוזאמענהאנג מיט די ידיעות, אז דער הויפט וואהל־קאמיסאר ריכטער מי־ושוצקי האט ארויסגעגעבען אַן אינסטרוק־ציע צום מעגען שטימען אפען ביי די וואהלען, האט הײנט ריכטער מיזשיצקי צוגעשיקט צו דער פרעסע אַן ערקלערו־נג, אז דאס איז נישט אמת. פער־קעהרט, אין דער אינסטרוקציע האט ער געזאגט, זיין ציל איז די וואהלען זאלען אראפ רוהיג. און אין יענע ערטער, וואו עס זענען צו ערווארטען מאסען־מאני־פעסטאציע'ס דארף מען זיך פערשטענ־דיגען מיט דער אדמיניסטראטיווער מאכט, כדי צו פערזיכערן די רוח און די וואהל־לאקאלען.

מאגיסטראט הויבט אינגיכען אן פארצעלירען לאגעווניק

א שטאטישע קאמיסיע האט גענלטען בעזוכט דעם שטאטישען גוט און לאגעווניק און דורכגעפיהרט א לוסטראציע פון דער דארטיגער ווירטשאפט. איצט וועט מען צוטרעטען אויסרא־קען שטיקער וואלד און שוין אין פע־ברואר 1931 וועלען פערקויפט ווערען פארצעלירטע גרונד־שטיקער.

13. פענסיע פאר סעזאן־ארבייטער

(מ) דער מאגיסטראט האט נעלטען בשלאסען אויסצוצאהלען די סעזאן אר־בייטער א 13־טע פענסיע אויף די זעלבע פרינציפען וואס פאר־א־יאהרען.

וויכטיג פאר דער יוד. בעפעלקערונג
פון דרום'דיגען טייל פון אונזער שטאט (שייבלערס ראיאן)
וואו עס האט זיך געעפענט אנ'אפטיילונג
קאצענעלזאנ'ס גן־ילדים
(פרעבעל אנשטאלט) און א מאדערנער 7־קלאסיגער שול מיט א רעגירונגס־פראג, וואס נעמט אויך אריין א גרויסער מאס העברעאישע לימודים און רעליגיע. — קינדער (פון 4 יאהר אין פרעבעל־שולע און פון 6 יאהר אין שולע) ווערען איינגעשריבען יעדען טאג פון 1—10 פארם. אין דער קאנצעלאריע פון דער שולע
קילינסקיעגא 120
Kilińskiego 120

ארעסטירט א קאנדידאט פון צענטראלעוו

פיליץ, 13. (טעל.)
הײנט איז דער פירמע און לויט א בעפעהל פון ארטיגען גערכט אין פיליץ ארעסטירט געווארען דער קאנדידאט אין [illegible] פון פוילישער יארסלאוו־בלאק [illegible].

צו אלע איינוואוינער פון לאדז!!!

איז דעם קאמף וועגען דער עקזיסטענץ רופען מיר אלע אנטייל צו נעהמען אין דער צעצטיגער מלוכה־לאָטעריע!

[illegible]

Premja wygr.

416.000 na № 60873	15.000 na № 80916	10.000 „ „ 45419
75.000 „ „ 41619	15.000 „ „ 74657	10.000 „ „ 50254
70.000 „ „ 89106	15.000 „ „ 140013	10.000 „ „ 99149
60.000 „ „ 81082	15.000 „ „ 140048	10.000 „ „ 102271
60.000 „ „ 99127	15.000 „ „ 157833	10.000 „ „ 108241
25.000 „ „ 140025	15.000 „ „ 151441	10.000 „ „ 107124
20.000 „ „ 50210	150.00 „ „ 169254	10.(00 „ „ 136572
20.000 „ „ 191441	10.000 „ „ 16868	10.000 „ „ 140073
15.000 „ „ 828	10.000 „ „ 28018	10.000 „ „ 140594

און נאך פיל, פיל צו 3.000 5.000 10.000 א. א. וו.
דאס גליק איז אלזא מיט אונזערע שפילער'ס
מיר עמפפעהלען ווייטער אונזערע גליקס־לאזען!

ס. יאטרא
פיעטריקאווער 22
פיעטריקאווער 66
פאביאניץ, פל. דאמבר. 3

אראפגע'גנב'עט א ליכט־רעקלאמע

(§) די קרייז־קאמיסיע ון די קאסען פעראיינען האט אויפ'ן באלקאן פון אידר לאקאל אויף גארוטאוויטש 50 ארויסגעהאנגען א ליכט־רעקלאמע, וואס איז ספעציעל קאנסטרואיר טגעווארען מיט עלעקטרישע לאמפען, וועלכע האָ־בען געדינען צו שטימען פאר דער „צענ־טראלעוו" ליסטע. נעכטען פריה האט זיך אבער ארויסגעשטעלט, אז פיינאכט איז די וואהל־רעקלאמע אראפגע'גנב'עט געווארען פרין באלקאן.

שוץ פאר די וואהל־פלאקאטען

(ב) דעלעגאציעס פון די בעזונדערע וואהל־קאמיטעטען וועלען זיך הײנט ווענ דען צום שטאט־סטאראסטע מיט אַ אינטערווענץ וועגען דעם, וואס זיינע וואהל־פלאקאטען ווערען אראפגעריסען און פערקלעפט דורך קלעבער'ס פון „קאנקורענץ" ליסטעס.

א בית מדרש איז נישט קיין מיטינג־לאקאל!

(ב) צולוב די שאיפע צוזאמענשטוי־סען, וואס זענען לעצטענס פארגעקומען אין די לאדזער בתי תפילה און צוזאמ־מענדאנג מיט די וואהלען, האבען אבי־נונע רבנים ארויסגעגעבען פני־אויפרוף, וועלכער פאדערט אויף, אז די בעטעל־קערינג זאל די שאלען און בתי מדר־שים נישט פערוואנדלען אין ארענע פון פאליטישען קאמף.

אונבעקאנטער זעלבסטמערדער

(ב) אויף נאווא־זארזשעווסקא 16 איז געפינען געווארען און בעוואוסטלאזען צושטאנד א 30־יעהריגע פרוי, וועלכע האט זיך פער'סמ'ט מיט עסיג־עסענץ.

גע'גנב'עט 6 קאסטען גארן

(§) פון אברהם גאטהעלפ'ס גארן־געשעפט־ציגעל־גאס 10 האבען גנבים ארויסגענומען 6 קאסטען גארן פאר 6 | זל.

א הערצליכען מז"ט די פאמיליע יעראזעלימסקי
צו די חאכצייט, וואס איז פארגעקומען זונטאג 9/11
ראזע יעראזעלימסקי מיט ה' יוסף אייזענבערג
מיר ווינשען זיי פיל גליק און א גליקליך
צוזאמענלעבען
העניך קאהן און פאמיליע.

אונזער אויפריכטיגסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס ה' העניך ווערדיגער און פאמיליע צוליבן פריהצייטיגען טויט פון זייער אונפער־געסליכער פרוי און מוטער, אונזערע לאנג־יעה־ריגע חשוב'ע מיטגלידערין
נ"ע רייזעל ווערדיגער געב. רובינליכט
זייט געטרייסט מיט די טראדיציאנעלע ווערטער
המקום ינחם אתכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים.
די פערוואלטונג פון הכנסת כלה וגמילת חסדים, וואלבארסקא 20

דאנקזאגונג.
מיר דריקען אויס דעם בעסטען דאנק דעם ה' משה טאראדאיקע און זיין פרוי רבקה פון שוו. יאקובא № 7 פאר זייער גוטע בעהאנדלונג ביי אונ־זערע קינדערס האכצייט. זאלען יודען מאכען שמחות און זיי נעמען אלס קאכערס און טארטען־פוצערס.
מיט אכטונג די מחותנים
יוסף נחמיה אלפוס, אלטשטאט 1,
משה בענדעל, נאוואמיעסקא 19.

וואלענע הענטשקעס פאר דאמען, הערען און קינדער, אין הורט ביליג אפצוגעבען.
אבראמאוויסקיעגא (גובערנאטארסקא) № 17 פרענקעל.

יודען געדענקט, אז יעדע יודישע שטים דעצידירט וועגן גורל פון יודישען מאנדאט אין לאדז!
[illegible] נישט די פעררעטערישע אגודה'שע [illegible]הערער און צוברעכט נישט דעם [illegible]-מעגליכען יודישען מאנדאט
17 [illegible] פון דער ליסטע 17

א שענער קעלער וואוין־לאקאל
פאסענד פאר פאבריקאציע, צוועקטועל אויף אנ'אנדערען צוועק פון זאפארט צו פערמיטען. צו ערפאהרען נאוואמיעסקא 4 ביי קאהן.

וויכטיג פאר זייגערמאכער
אגוט איינגעפיהרט זייגער־מאכער געשעפט מיט אלע איינריכטונגען אויף זעהר גינסטיגע בעדינגען אויף א גוטען פונקט פון זאפארט אי־בערצוגעבען. פאוולאווסקי, ריקאטשינסקא 22.

ס'איז פערלוירען
געווארען א אינקאסא קוויט פון די סוחרים באנק זאוואדזקא 11 אויף 3 וועקסלען אויף דעם נאמען ש. מ. קאץ אונטער דעם № 44194 דער ערליכער פינדער ווערט געבעטען דאס אפצו־ברענגען אויף דער אויבענדערמאנטען נאמען פיעטרקאווער 16 און געגענפאל ווערט דער אינקאסא קוויט ערקלערט פאר אונגילטיג.

א קוואליפיצירטע
פערקויפערין בעקאנט אין די שיך־בראנזשע ווערט פון זאפארט געזוכט, אין א בעסער שיך געשעפט אפערטען אפצוגעבען אין די אדמיני־סטראציע פון דער צייטונג אונטער D. K.

עס ווערט געזוכט,
א הערר צוועקטועל א פרוי אומציגעהען זיך מיט א עלטערע פערזאן, זיך צו ווענדען זא־וואדזקא 35 וואהנונג 15 פון 10—12 מיטאג און פון 4—6 נאכמיטאג.

א קוואליפיצירטע
מאשין־שטיקערין
פאר טאלעדא־ארבייט ווערט געזוכט אין דער פראצאווניע ווסכאדניא 27 ביי הערשקאוויטש.

וויכטיג נייעס
פאר גאלאנטערי־סוחרים פון פראווינץ
אמביליגסטען
געטרעס
צום ווינטער־סעזאן
לאדז, דרעווגאווסקא 2
ביי מ. צוקער.

חוזק

הומאר און סאטירע פון דער וואך

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק

קעמפט אויפ'ן ארט!

ארויסגעכאפּט פון נח פּרילוצקי'ס רעדע

...און געדענקט איהר, חברים, ווען איך האָב אייך תמיד געוואָרענט: „לאָזט אייך נישט פערפיהרען פון פאַנטאַ־זיעס!..." „שטעהט נישט מיט איין פוס דאָ און איין פוס דאָרט!"... „קעמפט אויפ'ן אָרט!.." נו, זעהט איהר, אז איהר האָט טאַקע גוט געטון, וואָס איהר האָט מיך געפאָלגט! מיר האָבען גע־קעמפט און געקעמפט, ביז מיר האָבען אויסגעקעמפט! ביז איצט האָט זיך די רעגירונג איינגאַנצען געמאַכט פערגעסען; אז ס'איז דאָ פאַרהאַן יודען. איצט גע־דענקט זי שוין... אַן יעדען יוד געדענקט די „אויזבאַ סקאַרבאָוואַ" און זי ווייסט, מיט וואָס ער האַנדעלט, מיט וואָס ער וואַנדעלט. ווי ער לעבט, ווי ער שטערבט. וואו ער קעהרט זיך און וואו ער ווענדט זיך. נאָך איין פערטעל יאָהר אזא קאַמף און מיר וועלען באמת „בלײַבען אויפ'ן אָרט"...

א היציגע אגיטאציע־רעדע פון א „יונגענדליכען"

אונטערגעהערט אויף א סאציאליסטישען וואהל־מיטינג

חברים און חבר'טאָרינס!

דער 16. נאָוועמבער, דאָס איז דער יאָהרען־ציפור פאַר אלע פּאָליטאַרישע רינכמינקער. דעם 16. נאָוועמבער וועט זיך פערזאַמלען די גאַנצע ארבייטער־בעוועגונג צו די וואהל־אורנעס צו לע־האַכלעם די בורזשואזע מענשהייט אויך מיר, ציציליסטען, וואָס קעמפען שוין יאָהרען־לאַנג מיט דער רויטער פּאָהן, עלען מאָניסטרירען אונזערע לאַ־זונגער.

מיר יודישע ארבייטער, וואָס האָבען זיך אָנגעזאָפּט מיט עראָפּעאישע קולטור וועלען זיך נישט לאָזען טרעטען פון די פינסטערע פאַלע־ציניסטישע דימאַגא־גען. מיר ערקלערען א קאַמף אָהן רחמנות אלע גראַבע בייכער און אײַדעלע מעגע־לער, וואָס מאַכען אויף אונז לאָקוטשען מיט קונטער־רעוואָלוציעס. אלע נגידים עלען אויסגעראַט ווערען ביז צום כּיין.

חברים ארבעטאָרערס! געדענקט און לאָזט אייך נישט בייגען זײַט שטאַרק און פעסט ווי די פּיראַמידען אין אי־טאַליע, געדענקט, וואָס ס'האָט געזאָגט קאַרל מאַקס, אז די פּאָליעטאַרישע קריג מוז זײַנען און מיר מוזען הערשען אויף דער בורזשואזיע און אויף אלע קאַפּי־טאַליסטען — א כאַליערע זאָל זיי כאַ־פּען...

וואהל־פלוער

טאפעלט איז שטארקער

פאַר וועלכע ליסטע וועסטו שטימען?

איך וועל שטימען פאַר 2 ליסטעס, פאַר דער סאַנאַציע און פאַר „צענטראַ־לעוו".

ווי אזוי?

פאַר דער סאַנאַציע (1) און פאַר „צענטראָלעוו" (7) — צוזאַמען 17...

ברוך שיינביין.

נאך 6 רעטענישען

די צײַטונגען שרייבען, אז די גרעסטע געלעהרטע ברעכען זיך איצט די קעפּ איבער 10 רעטענישען פון דער נאַטור.

ווי דער „חוזק" דערוויסט זיך, ברעכען זיך די גרעסטע מערדיציגער די קעפּ אי־בער די פאָלגענדע רעטענישען:

1) אז אײַנער האָט א ווײַב, א שווינער אין דערוואַקסענע טעכטער, פון וואָס בע־שטעהען זײַנע נערווען?

2) פון וואָס בעשטעהט דער כח פון א לאָרזער סוחר, וואָס האַלט זיך נאָך אויף די פיס?

3) פון וואָס בעשטעהט דער מאָגען פון א באַלוטער קבצן?

4) אז אײַנער האָט חתונה, אָדער צאָהלט א וועקסעל, פון וואָס בעשטעהט זײַן געדירן?

5) אז אײַנער געהט צו א פּאַרלעזונג און זיצט ביז צום סוף — פון וואָס בע־שטעהט זײַן געדולד?

קנאַפּו.

פון „יעאס"

וויכטיג פאר עמיגראנטען

פון „יעאס" בעט מען אונז מיטצו־טיילען, אז אויף צו בעקומען די ענגלישע קרענק דאַרף מען נישט האָבען קיין ענגלישע וויזע און אז א „שפּאַנקע" קאָן מען בעקומען דירעקט דורכ'ן לאָרזער „יעאס".

דיאלאגען

זאָג מיר, מענדעל, פאַרוואָס ווענען דאָ מעהר מיידלעך ווי יונגלעך?

— גאָר פשוט: ווײַל יונגלעך האַלט מען אין איין רעגיסטרירען און אין איין צעהלען, און מיידלעך צעהלט מען קיינ־מאָל נישט, קומט אַרײַן די ברכה...

רעזשיסער (צו א יונגער ווארשא־ווער אקטריסע): אָט אזוי, שטופּט איהם אוועק! גיין, נישט אזוי, פּרל. פאַלש — האָט איהר דען נאָך קיינמאָל נים אוועק־געשטויסען א מאַן, ווען ער האָט אייך געוואָלט קושען?

אקטריסע: ניין, קיינמאָל נישט!..

נערער חסיד (צו אַן אַלעקסאַנדערער): דו ווייסט, אַז אין מצרים זענען שוין גע־ווען נערער חסידים.

אַלעקסאַנדערער: פון וואַנען דרינגסטו דאָס?

נערער: ס'שטעהט דאָך בפירוש: „כי „גר" היית בארץ מצרים"..

אויטאביאגראפיעס

סענאט־קאנדידאט

דער „חוזק" גיט דאָ איבער די אויטאָביאָגראַפיע פון אַ קאַנדידאַט צום סענאַט ר' מענדעל

דער קאַנדידאַט ר' מענדעל שטאַמט פון א שטעטעל צווישען פּאַריז און וואַר־שא אין גראָדזיסקער פּאָוויאַט. ווען דער סענאַטאָר איז געבוירען געוואָרען איז ער גאָך געווען א קינד, און קלײַנערדייט האָט מען שוין געזעהען, אז ער וועט אַרויסוואַקסען א גרויסער... ער איז טאַקע אַרויסגעוואַקסען א גאון ווען ער איז אַלט געוואָרען 20 יאָהר, האָט ער שוין געהאַט געגרינדעט 19 צו 15 יאָרר האָט ער שוין געקענט ש"ס פון אויסענווענינג (צי ער האָט פון אינווענינג אויך געקענט — דאָס איז א פראַגע). שפּעטער האָט ער חתונה געהאַט מיט חופה וקדושין.

בכלל איז ר' מענדעל א פּאָפּולערער מענש. אין שטיבעל איז ער א גאַנצער „יאַ טעביע דאָס" און אין אומשעלע וואַ־ליער'ס מקוה, איז ער ס'אויבערשטע פון שטיבעל.

ר' מענדעל גרייט זיך שוין געשמאַק אין סענאַט אַרײַן. ער האָט זיך שוין אָנ געגרייט א פּרישען טלית־קטן מיט א נײַ קאַפּעל. ער וואַרט נעבעך מיט אומגע־דולד. ס'האַרץ קלאַפּט איהם, ער זאָל חלילה נישט אַדורכפאַלען.

מיר געבען פרייע הענד!

אפיציעלער קאמוניקאט צום „חוזק"

מיר אונטערגעשריבענע אָרגאַניזאַציעס מעלדען דער עפענטליכקייט, אז צו די וואַהלען זענען מיר נישט געבונדען מיט קיין שום בלאָק. אונזערע מיטגלידער גע־בען מיר פרײַע הענד.

אונטערגעשריבענע אָרגאַניזאַציעס:

אין נאָמען פון קומפּעטאָרין־קלי־ניק (טאַרגאָוואַ) ל. ביעלשאָווסקאַ.

א. ג. פון „לינת החולים" — י. רע־גענשטיין, ל. יפה.

א. ג. פון „לינת הצדק" — אסתר בענדער, יעקב שטערן.

א. נ. פון „הכנסת כלה" — ביילע־נימעל.

א. נ. פון „חסד של אמת" — י. זרוגסקי.

א. נ. פון „בית מחסה לזקנים" — ב א. גליקסמאַן.

א. נ. פון „תלמוד תורה" — יחיאל יצחק בערמאַן.

א.ג. פון „גותן לחם" — דרייהאָרן.

א.ג. פון „תומכי אורחים" — מאַר־קוספעלד, לײַזעראָוויטש.

א לעהציע גראמאטיקע

הויפט ווערטער נעבענווערטער און געמיינע ווערטער

בײַ אַ דעפּוטאַט איז „מאַנדאַט" א הויפּטוואָרט. „טובת הכלל" א נעבענ־וואָרט און „סיים" א צײַטוואָרט: ער זעהט איהם יעדען ערשטען...

בײַ אַן אַגודה'שען פּאָליטיקער איז „גער" א הויפּט־וואָרט. „תורה" א נע־בענוואָרט. „יודיש", „וועלטליכע שולען", „יודיש טעאַטער", „נאַציאָנאַליזם" — דאָס זענען געמיינע ווערטער..

זי איז נאר „נאשטשע"...

אויף א וואהל־מיטינג

ער: נו, פאַנגע סטעפּטשע, אויף וועלכער ליסטע וועלען זי שטימען?

זי: פּשעפּראַשאַם באַרדזאָ. איך האָב נאָך נישט קיין פּראַווע צו גלאָסעווען. איך בין נאָך נישט קיין 21 יאָהר.

ער: און ווען זי וואָלטען געהאַט וואהל־רעכט?

זי: וואָלט איך געגלאָסעוועט אזוי ווי בײַ די פריהערדיגע וויבאָרעס — פאַר די ציוניסטען.

פראלעטארישע סאלידאריטעט

וואס מ'זאגט, און מ'זאגט אונטער דער נאז

אויף דעם וואהל־מיטינג פון'ם פער־איינגטען סאָציאליסטישען בלאָק האָט דער חוזק־רעפּאָרטער פערצייכענט פאָל־גענדע אויסגעשרייען און לאָזונגען:

בונדיסטקע (מיט א הייזעריגער שטימע): „זאָל לעבען די מעכטיגע ארבייטער־סאָ־לידאַריטעט!" (מיט א שוואַכער שטי־מע: „א פּייער זאָל ענק רעכטע פּע־צעקלער!..")

א רעכטער פּועלי־ציוניסט (הויך): „און איינינקייט ליגט די קראַפט! פּראָ־לעטאַריער פון אלע לענדער פעראייניגט אייך!" (שטיל: א מיתה משונה אויף אייערע קעפּ! צ'ליגט גוט און דער אדמה פּגרוניסטישע מה־יפית'ניקעס!")

אנפראגען צום „חוזק"

מכח די וואהלען

1) א חזן דאַרף אויך אָפּגעבען זײַן שטים?

2) אז מײַן ווײַב האָט א שטימע פאַר 4, ווערט זי אויך גערעכענט פאַר איינע?

3) א שטומער דאַרף אויך שטימען?

4) א מיידעל, וואָס קען פאַר זיך נישט וועהלען, האָט אויך וואַהל־רעכט?

5) א שווינער, וואָס שטימט נישט א גאַנץ יאָהר, וועט אויך קאָנען שטימען?

קנאַפּו.

ער בעוואפענט זיך

אז א יוד געהט אויף א וואהל מיטינג

— זעלדע, גיב מיר א דראָנג, די ראָק, דאָס וואַרגעלהאָלץ מיט'ן בעזים — איך גיי אויף א וואַהל־מיטינג...

זיי זאגען אויך צו...

די ווערטסלייט זאָגען, אז אין קומענ־דיגען סיים וועלען זייערע פערטרעטער מסכים זײַן צו האַנדלען געגען די לאָ־קאַטאָרען מיט צדק.

„צדק" מאַכט: צאָהלען דרייפאַך קאָ־מאָרנע...

איהר זכרון פעראט

— פאַרוואָס איז עפּיס נישט געוואָ־רען פוג'ם שידוך מיט פּרל. ב?

— צוליב איהר שטאַרקען זכרון.

— ??

— זי געדענקט נאָך די באָוטשאַניע.

קנאַפּו.

ער האט נישט גוט געוועהלט...

רב: פאַרוואָס גערט איהר זיך גט'ן מיט אײַער ווײַב?

— ווײַל איך האָב נישט גוט געוועהלט.

קנאַפּו.

וויטאם א זשיר

יעצט וועט די רעכטע פּרעסע מיט רעכט קאָנען זאָגען, אז וויטאָס איז אויך א זשיר.

— למשל?

— ער ראָט דאָך געהאַט „אַנ'אָפּ־שניט"...

דער אונטערשיד

— זאָג מיר, בערל, וואָס איז דער אונטערשיד צווישען אַנ'עמיר־ברעטעל ביז א סיים־בענקעל?

— דאָס ערשטע צוהט צו נאַראָנים, דאָס צווייטע — שלימזל'ען. קנאַפּו.

זיינע צילען אינ'ם סיים

א קאַנדידאַט, וואָס פיגורירט אויף דער אגודה'שער ליסטע האָט אונז פער־זיכערט, אז אין סיים וועט ער קעמפען געגען נישט־גוצליכע זאַכען און דער ערשטער ריזע וועט ער זיך בעמיהען צו רעווידירען די צווי „יקום פורקנ'ס"...

אנאנס

איך האָב א פאַמיליע, קיין עין הרע פון 7 פערשוין. אלע האָבען מיר וואהל־רעכט, מיר ווענען אלע גרייט צו שטימען פאַר דעם, וואָס וועט אונז אויפהאַלטען מיט פרנסה ביז צום נייעם סיים.

אָפיציעל צום „חוזק"

פאַר פאַמיליע

דא וואוינט די ליסטע 88?..

צרות פון א יוד, וואס ליידט פאר פרעמדע זינד

פון י. אבערזשאנעק

א קליגע יודענע געוועזען מײַן שווינער. „השמר לך פן", הינט די פּען, פּלעגט זי טענה'ן. קלוגער דיך גוט איבער איידער דו געהסט שרײַבען. יאָ, גערעכט, כּשר גערעכט איז זי געוועזען, מײַן שווינער, א ליכטיגען גן־עדן זאָל זי האָבען (אזא שבח זאָגט מען גאָר א שווינער, וואָס רעכענט שוין צו פּײַערן א צערן־יעה־ריגען יובילעאום אויפ'ן עולם האמת..).

וויפיל צרות האָב איך שוין געהאַט פון דער פּען. דערפון, וואָס איך בין לײַכט צום שרײַבען. האָב איך מיט 20 יאָהר צוריק אונטערגעשריבען א תנאים, האָב איך מיט א יאָהר שפּעטער געדאַרט צו זינגען און צו קלאָגען: איך האָב געזונגען און דער קלײַנער וועזוריק האָט געקלאָגט... פון דעם איינעם מאָל אונ־טערשרײַבען מײַן נאָמען אויף די תנאים קאַפּע איך מיך שוין 20 יאָהר, און בין די צרה נאָך נישט פּטור... „השמר לך פן" דאָט מײַן שווינער מיך געלערענט. האָסט א פינגער, בעגעיין איהם פּסח בײַם סדר צום דמ'ען פאַר א בעל־חוב צו מאַ־כען א פײַג, אָבער שרײַבען — חס ושלום!..

אַ', וועט איהר פרעגען: וואָס א שטײַ־נער האָב איך צוגעלעגט צום שרײַבען? ווי לאַנג גאָר, ווען דאָס „שרײַבערײַ" איז געוועזען שטאַרק אין דער מאָדע? א שרײַב מיט די פעדער און דו האָסט בעקומען א „פּעקעל", א שרײַב און ס'איז אַרויסגעשפּרונגען א סאַמאָלאָט מיט א שאָפער, א קראַץ מיט די פעדער — א פאַבריק מיט א „וואָלאָסגעס" פּײַפּער... א טונק אין די פעדער — א קאַראַ־וואַל־פּאַלטען.

יאָ, אמת, „זכרנו את הרגה", דאָס איז אלץ אַמאָל געוועזען, ווען פון א קראַץ מיט דער פעדער, איז אַרויסגעשפּרונגען א סאַמאָלאָט מיט א „וואָלאָסגעס" פּײַ־פער בעקומען איז דאָס שרײַבערײַ אויס־געפּאַלען, אַנדערע צײַטען זענען געקו־מען. א צײַט, וואָס מאָמער דאָסטו גע־שריבען, זאָגט מען: „ובצל" — צײַל, דרודער! און טאָמער האָסטו גישט צו „צײַלען". שוקט מען דיך „אויף אָרפּאָ־משינעק" און „יושב בסתר" אַרײַן... ווי לאַנג נאָר, זי איך בין געוועסען און א גרולה?.. און אַלץ צוליב וואָס? אַלץ צוליב מײַן שרײַבען.

ווי לאַנג איך האָב געלימען פאַר מײַנע אײַגענע זינד, איז נאָך געווען האַלבע צרות איצט לײַד איך אָבער צוליב פרעמדע זינד, און ווידער צוליב מײַן לײַכטקייט צום שרײַבען. הערט א מעשה:

מיט עטליכע וואָכען צוריק קומט צו מיר אַרײַן א „פּשיאַטשעל" מיט א פּאַ־פּיר אין דער האַנד, און בעט מיך, איך זאָל אונטערשרײַבען.

— וואָס איז דאָס פאַר א מין „בוּ־מאַגע"? — פרעג איך.

— דאָס איז — זאָגט ער — א ליסטע.

— א ליסטע? — איז מיר די זאַך גע־וואָרען קשר — וואָסערע ליסטע? א פּע־טיציע צום גיבערנאַטאָר?

— אָט, זעהט, — ווײַזט מיר דער „פּשיאַטשעל", דאָס איז א קאַנדידאַטען־ליסטע צום סיים. היות, גוט ער מיר צו פערשטעהן, ווי דאָס שטיבעל, וואו ער איז גבאי, שטעלט אַרויס אַנ'אייגענע קאַנדידאַטען־ליסטע צום סיים, און היות, ווי אויף דער ליסטע דאַרפען זיך לויט'ן וואהל־שלחן־ערוך, געפינען 50 חתימות. ע"כ, בעט ער מיך, איך זאָל אויך געבען מײַן חתימה, און אגב ווײַזט ער מיר אונ־טערשריפטען פון א סך בעקאַנטע, גוטע ברודער. וואָס, זאָגט ער, קאָן עס דיר שאַטען? שטעלסט דאָך נישט אויס קײַן טשעק אויף דער „באַנק פּאָלסקי".. און פלוג איז מיר דער גאַנצער עסק נישט געווען ניהא. וואָס ווײַל איך האָבען דערפון? צו וואָס דאַרף איך עס דאָ־בען? וואָס איז? כ'האָב שוין די קונדער אין פרײַדען אויסגעגעבען, נאָך ליסטעס פעהלט מיר?

אזוי האָב איך מיר געטראַכט, אָבער באַלד איז מיר אײַנגעפאַלען אַנ'אַנדער געראַנק: שוטה בן פּיקהאָלץ, וואָס אַרט דיך. אז דו וועסט יאָ אונטערשרײַבען? ער איז דאָך גערעכט: קיין טשעק אויף „באַנק פּאָלסקי" איז עס דאָך נישט. והשנית... והשנית איז עס דאָך עפּיס א ביסעל כבוד אויך. א ביסעל? א סך כבוד! עפּיס א קלײַניגקייט, אונטער־שרײַבען א קאַנדידאַטען־ליסטע צום סיים! און דאָס, וואָס די שונאים וועלען פּלאַצען, דאָס איז גאָרנישט? און אַזוי טראַכטענדיג דאַכט איך אונטערשרײַ־בען מײַן נאָמען אויף דער קאַנדידאַטען־ליסטע.

און דאָ הויבט זיך טאַקע אָן דאָס אמת'ע געדראַכטע. דאָ הויבט זיך אָן מײַן פּעקעל צרות, וואָס איך גיין עס נישט מײַן ערגסטען שונא. הערט מיך אויס און גיט מיר אַנ'עצה:

מיט עטליכע טעג צוריק פאַלט צו מיר אַרײַן א יודענע, א פערטאָפּטעטע, א פערשוויצטע, ס'געשלײַער פערדרוקט און א זיפּס.

— דאָ וואוינט די ליסטע 88? — פרעגט זי זיך.

— ווער? וואָסערע ליסטע? ווער מיר 88? וואָס רעדט איהר און וועמען זוכט איהר?

— וואָס הייסט, וועמען איך זוך? איז די יודענע געוואָרען אין כעס — די ליסטע 88 זוך איך. וואָס דאַקט איהר א משיינוק, וואָס? וואָס משאַקעט איהר מיך, איהר זענט נישט די ליסטע 88? אלע ווייסען דאָך, אז איהר זענט די ליסטע 88...

און דערבײַ נעמט זי אַרויס עפּיס א וואהל־בלעטעל מיט א נומער 88 און אויף דער ליסטע געפינט זיך טאַקע צווי־שען די קאַנדידאַטען מײַן נאָמען, און אפשר ווילט איהר ווייסען אויף וועלכען פּלאַץ? — אויפ'ן 21־טען פּלאַץ...

האָב איך דאָך פערשטאַנען, אז דאָס שטאַמט פון יענעם „פּשיאַטשעל", וואָס איז א גבאי אין א שטיבעל, וואָס האָט אַרויסגעשטעלט אַנ'אייגענע קאַנדידאַטען־ליסטע צום סיים. נעדם איך די יודינע אויפּקלערען: זײַט מוחל, יודינע, זאָג איך, די ליסטע 88 איז נאָר יענער, דער, וואָס שטעהט דער ערשטער אויף דער ליסטע. והשנית, וואָס פערלאַנגט איהר פון מיר?

— זעהסט א הוצפה! — האָט ערשט די יודענע בעקומען לשון. ער פרעגט נאָך וואָס איך פערלאַנג. איהר קאָנט לײַקענען? גאָט, שטיפט זי מיר דאָס בלעטעל צו דער יאָז, נאָט אײַדר זאָגט מיר צו א „ווינגאָרגע" דירה, טאָ גיט מיר לאָזט א „זאראַטעק" אויף א שטוב מיט א קוך.

וואָס מיינט איהר, וואָס? איך וועל מיך איצט ווידער לאָזען אָפּפרײַען, אזוי ווי בײַ די פריהערדיגע „וויבאָרעס" — ניטע־מאַ גלויבט!... גיט איהר מיר איצט א „זאראַטעק" אויף א שטוב מיט א קאַך איז גוט, טאָמער נישט, איז „דאַלאַי" מיט 88... איהר מיינט, אז ס'פעהלט די סחורה? כ'זאָל גאָר איין פונט מ'ין..

קוים פּטור געוואָרען פון דער יודינע, און ס'יאָוועט זיך שוין א צווייטער בעלי־דבר. דאָס מאָל שוין נישט קיין יודינע, נאָר א מאַנספּערשוין.

— וואָס וועט איהר זאָגען גוטעס? — פרעג איך דעם יוד, און אין זינען האָב איך: מסתמא א פריש אַנשיקעניש, וואָס איז געקומען נאָך א „זאראַטעק".

איך בין געקומען, זאָגט דער יוד, צו אייך מיט א טענה.

— א טענה? וואָסערע טענות האָט איהר צו מיר, כ'בין אייך שולדיג געלד?

— ע', זאָגט דער יוד, קיין געלד זענט איהר מיר נישט שולדיג, איהר זענט נאָר בלויז א ליגנער.

— א ליגנער? בײַ וואָסערע ליגען האָט איהר מיך געכאַפּט?

— אָט, בײַ וואָסערע ליגען, — נעמט ער אַרויס א בלעטעל, ווידער מיט'ן נו־מער 88, ווידער מיט מײַן נאָמען אויפ'ן 21־טען פּלאַץ. איהר זאָגט דאָ אין דעם בלעטעל, אז איהר ווייסט, וואָס ס'טוט זיך אויף דער יודישער גאַס. יודישע גאַס אַהין, און יודישע גאַס אַהער איך פרעג אייך: ווע זענט איהר שוין אַמאָל געווען אויף דער יודישער גאַס. איך וואוין שוין, בײַזערט זיך דער יוד, 30 יאָהר אויף דער יודישער גאַס, און איך האָב נאָך אײַער געבײַן דאָרט נישט גע־זעהען. נישט נאָר איהר, אלע, וואָס שטעהען אויף ליסטעס שרײַבען דאָס אוי־גענע: יודישע גאַס און יודישע גאַס. אלע ווײַנען זיי געביך אויף די צרות, וואָס איז אויף דער יודישער גאַס, און זייער געבײַן אז זאָך אויף דער יודישער גאַס נישט געווען... אלע, וואָס רײַסען זיך אין סיים אַרײַן, פערגיסען טרערען אויפ'ן בימערען גורל פון דער יודישער גאַס, און פרעגט זיי בהרם, וואו געפינט זיך די יודישע גאַס!... וואָס מאַכט איהר דעם אַנשטעל? רעדט נישט ווענען דער יודישער גאַס, וואָרום די יודישע גאַס קען אײַך נישט, די יודישע גאַס האָט אײַך נאָך פאַר די אויגען נישט גע־זעהען. רעדט וועגען וועלכע גאַס איהר ווילט, אָבי די יודישע גאַס לאָזט געמאַך..

האָב איך דאָך געוועהרען, אז דער „פּשיאַטשעל" האָט מיר אָנגעטון אויף מערקוש, אז פון מײַן אונטערשריפט וועל איך שוין קיין האַגיג נישט לעקען, ביז איך אַרויס אין דער גאַס, אָבי פּטור צו ווערען פון די שלעק.

איך קום אַרויס און גאַס, בעגעגענט מען מיך מיט א שמײַכעלע: מזל־טוב, מזל־טוב!

— וואָס איז דער מזל־טוב, ס'איז מיר אַרויס אויף דער לאָטעריע?

— איהר ווערט דאָך א פאָסעל! — ווײַזט מען מיר ווידער דאָס אײַגענע בלעטעל, וואו איך שטעה דער 21־טער...

איך קום אַרײַן, ווי תמיד אין דער צוקערניע אויף א „פּול טשאַרני", ווערט ליהודים: „אושטשאָוואַניע דלאַ פּאָסלאַ", „וואָס הערט מען פּאַניע פּאָש־ליע?", א. אז. וו.

קוים מיט צרות איך בין אַרויס פון דער צוקערניע א לעבעדיגע. איך קום אַרײַן, א „רוך", א געדרודער, א געפּיל־דער. אלץ אין דער שטוב איז מיט'ן קאָפּ אַראָפּ און מיט די פיס אַרויף. די בעטען צוואָרפען, ס'ביסעל גלאָזוואַרג אין מיטען דער שטוב. מײַן יודינע איז צוקאַכט. א חברה קלײַנוואַרג שפּרינגט אַרום ווי די קאַזעס.

— וואָס איז דאָס ס'אַרע שמחה? וועה איז דאָס די חברה מזיקים, וואָס שפּרינגען אַרום ווי די קאַזעס?

ווי איך שטעה אַזוי א צומומעלטער, בעפאַלט מיך א יודינע מיט א שמחה: מזל־טוב דיר, הערש־בער! דו דער־קענסט מיך נישט? דאָס בין איך דאָך, גאָלע ביילע האַרש לאָזער'ס, דײַנס א לײַבליך גליד־געשוועסטער־קינד פון מאַ־מע'נס צד. מיר האָבען געהערט אין סמאַשעוו, אז דו ביזט אָהן עין־הרע אזוי גרויס געוואָרען, בין איך דיר געקומען ווינשען מזל־טוב. ס'זאָל דיר זײַן מיט מזל און מיט ברכה. הערש בער. זאָלסט נאָך זוכה זײַן צו ווערען א מיניסטער. איך האָב געהערט, אז דו גיסט פרעמדע כלות גרנים, וועסטו דאָך פאַר מײַן טאָכ־טער, פאַר א לײַבליך גליד־געשוועסטער־קינד אוראי געבען, נישט אזוי, דאַרש־בער? און דאָס ווענען טאַקע מײַנע קינ־דערלעך, זיי זאָלען לעבען און געזונד זײַן. דאָס האָב איך זײַ מיטגעבראַכט, זיי זאָלען זעהען זײַער קוזין, וואָס געהט מיט מזל און סיים אַרײַן צוזאַמען מיט אלע פריצים, און מיט די גרעסטע שררות. מיט'ן צווייטען צוג קומט טאַקע אָן מײַן טאַטשער מיט'ן חתן און די מוהמע ציפּע דבורה מיט'ן פעטער ברוך, די מוהמע דענדעל מיט די יתומים א קלײַנינקייט, דערלעבט אזא גדולה, אזא נחת בײַ א לײַבליכען גליד־געשוועסטער־קינד פון טאַטע'נס צד...

ס'העלפט נישט מײַן בעטען און דאָס נעבען צו פערשטעהן, אז איך ווײַס גיט פון וואָס צו זאָגען, אז דאָס בין איך נאָר נעפאַלען א קרבן פון מײַנעם א „פּשיאַ־טשעל", וואָס איז א גבאי פון א שטיבעל, וואָס נעהט מיט אַנ'אייגענער ליסטע צו די וואהלען. אז דאָס איז אלץ נאָר צוליב מײַן אונטערשרײַבען, און אז איך געפין זיך אויף דער ליסטע דער 21־טער. איך רעד, בעט מיך: ס'העלפט ווי א טויטען באַנקעס. חברה טאַנצען אַרום ווי די קאַזעס, די בעטען זענען פּינאַנדערגע־וואָרפען. די שטוב זעהט אויס ווי נאָך א פּאַגראָם. מײַן ווײַב גערט אַרום ווי א צו דולמע. איך קאָן נישט אַהיימקומען, און איצט וואַרט איך שוין אויף דעם גליק־ליכען זונטאָג, ס'זאָלען זיך ענדיגען די וואהלען. אפשר וועל איך דאָך שוין אַמאָל אויסגעלײַזט ווערען פון דעם גלות.

איצט, רבותי, נעמט אײַך אַראָפּ א מוסר השכל, און געדענקט וואָס מײַן שווינער האָט געזאָגט: „השמר לך פן" — הינט די פּען. דאָס איז דער טײַטש: לאָז דיך נישט „נאַבידערען" פון קיין „פּשיאַטשעלעס" און שרײַב נישט אונ־טער קיין קאַנדידאַטען־ליסטעס צום סיים!...

—080—

לאָדז 14 נאָוו. 1930
זון אויפג. גג: 6.51
זון אונטערג. אנג: 3.51
פרייטאָג כ"ג מרחשון תרצ"א פ' חיי-שרה
ליכט-צינדן 3.31

טאָג-כראָניק

רעגיסטראַציע
אויף אַרבייטסלאָזען-שטיצע

היינט, מיטוואָך הויבט זיך אָן די רעגיסטראַציע אויף אַרבייטסלאָזען-שטיצע פאַרן חודש אָקטאָבער. די שטיצע וועלען בעקומען די אַרבייטסלאָזע, וועלכע האָבען בעקומען שטיצע פאַר סעפטעמבער. די רעגיסטראַציע קומט פאָר אין דער גאַס 28-טער שיסער-פולק 32.

היינט דאַרפען זיך רעגיסטרירען אַלע, וואָס זייערע נעמען הויבען זיך אָן מיט —

K, L, Ł. ▌
M, N, O. — שבת

ערב די סיים-וואהלען אין לאדז

יצחק גרינבוים
אויף די נעכטיגע מיטינגען

ווי עס איז געווען פאָראויסצוזעהן, איז דאָס קומען פון יצחק גרינבוים קיין לאָדז פערוואַנדעלט געוואָרען אין א גרויסע מאַניפעסטאַציע פון גאַנצען לאָדזער יודענטום פאַר דעם געדאַנק פון קאַמף פאַר די יידישע רעכט פון פוילען.

פויזעגדער מענשען האָבען אין אָװענד געשטראָמט צום זאַל פון דער „פילהאַרמאָניע", וואו עס האָט געזאָלט פאָרקומען א מיטינג פון וואהל-בלאָק צו פערטיידיגען די יודישע רעכט אין פוילען. דער מיטינג האָט אָבער צוליב אומאָפהענגיגע סבות פון וואהל-קאָמיטעט נישט געקאָנט פאָרקומען.

דער עולם איז דעריבער אַוועק אין „ענגלישען זאַל", ווי אויך אין לאָקאַל פון „התאחדות", וואו עס האָבען זיך פערזאַמעלט אנגעוויערע מאַסען. אויפן טום איז ה' יצחק גרינבוים אויפגענומען געוואָרען זעהר ענטוזיאַסטיש. מיט גרויס בעגייסטערונג און שפאַנונג האָט דער פערזאַמעלטער עולם אויסגעהערט זיינע רעדעס.

אויף מיטינגען זיינען אויך אַרויסגעטרעטען די ה"ה: ד"ר ראָזענבלאַט, לאַוו ניק א. יאָעל, מ. לימאַן, א. אַסט, י. שפּיר, י. ערליך, סט. שרעטער און אַנדער.

אויף אַלע פערזאַמלונגען זענען אָנגענומען געוואָרען רעזאָלוציעס צו אַגיטירען און צו שטימען פאַר דער ליסטע פון בלאָק צו פערטיידיגען די רעכט פון יודישען פאָלק און פוילען.

אויף נייערס ראַיאָן. ווי עס איז געווען אָנגעזאָגט א מיטינג אין לאָקאַל פון „בני ציון" האָט זיך פערזאַמעלט א גרויסער עולם, וועלכער האָט ביים אָנקומען פון יצחק גרינבוים געמאַכט אויהם אויף דער גאַס גרויסע אָוואַציעס. די אַנוועזענדע אויפ'ן מיטינג האָבען בעשלאָסען מיט בעגייסטערונג צו שטימען פאַר דער ליסטע נומער 17.

הענדלער-פעראיין (פּאָמאָרסקע 15). מאָרגען, שבת 3 אַז. בייטאָג קומט פאָר אויפ'ן פּלאַץ (פּילסודסקי פּלאַץ 2) א מיטינג אונטער'ן פריען הימעל און 3 אַזייגער נאָכמיטאָג אין לאָקאַל פון די שניידער-כאַליפּניקעס אַל. 1-טער מאַי 2. צו די מיטינגען קומען ספּעציעל פון וואַרשאַ רעד' לאַזאַר קאַהאַן, רעד. ש. וואָלקאָוויטש, שריפטשטעלער ל. פינקעל שטיין, דער האַנדווערקער מיטער פינגער-הוט און פרעזעס מ. י. אַבּראַמאָוויטש.

דיפטעריט-עפּידעמיע
צווישען קינדער

כדי אונטערצונעמען אַן ענערגישען קאַמף מיט דער דיפטעריט-עפּידעמיע אין לאָדז בעזונדער'ס צווישען קינדער, איז ענטשטאַנען א ספּעציעלער קאָמיטעט פאַר'ן קאַמף מיט דיפטעריט. אין קאָמיטעט געהען אַריין פאָרשטעהער פון וואָיעוואָדזטווע, פון מאַגיסטראַט און פון קראַנקען-קאַסע. קומענדיגע וואָך וועלען אין אַלע שולען, יתומים-הייזער און אונטערנעמען דורכגעפיהרט ווערען געגען-דיפטעריט אימפּונגען.

בלאָק צו פערטיידיגען די
וויר־טשאַפטליכע אינטערעסען פון דער יודישער בעפעלקערונג

דיענט פרייטאָג קומען פאָר צוויי מיטינגען 1) אין צענטראַלען ראַד-פערקעהר (פּילסודסקי 43) 2) אין צענטער. קליינ-

נאַכט-טראַמווייען
לאָדז — זשגאָוו

פון 15. ד. ח. אָן וועלען אויף דער ליניע לאָדז — זשגאָוו אָנהויבען קורסירען נאַכט-טראַמווייען. די טראַמווייען וועלען אויף שבתים זונטאָג'ס און חגאָים פערגרעסערט ווערען אין צאָהל.

האָט געגעסי, נעטרונקען און בעצאָלט מיט א פאַלשען וועקסעל

(§) ווילי הענדריך, א הוליאַק און גרויסשטאָטישען סטיל, האָט בעשלאָסען צו מאַכען אין דער שווערער צייט א פּאָר גילדען אָהן קאָפּ-וועהטאָג. ער איז אַריין אין שעפּס שענק אויף זשגאַוו-סקאַ 10, האָט זיך געדיסען געבען פער-שידענע געטראַנקען און דעליקאַטעסען אויף א סומע פון 450 זל. און האָט דעם חשבון געדעקט מיט א וועקסעל. אַלס אויסשטעלער האָט פיגורירט יוזעף וואָלף וואָלף האָט דעם וועקסעל נישט געצאָהלט ווייל ער האָט איהם נישט אונטערגעשריבען. הענדריך איז אָנגעקלאָגט געוואָרען אין פעלשען א וועקסעל און ער וועט זיצען א האַלב יאָהר תפיסה.

ערשטער קלאַנג-קינאָ-טעאַטער אין לאָדז
SPLENDID
היינט און ווייטערדיגע טעג!
12 העלדישע גרענאַדירען, פער'משפט'ע אויף אַ זיכערען, אָבער רוהמ-פולען טויט מיט געוועהר אין האַנד אונטער אָנפיהרונג פון גענילען
KONRAD VEIDT
אַ עפּאָפּעע פון ליבע און העלדישקייט רעזשי-מייסטערשטיק פון Joe May
דער גרעסטער קלאַנג - שלאַגער
„די לעצטע קאַמפּאַניע"
דער פילם בעווייזט אין זיינע מעכטיגע סצענעס, די האַרטסטע ווירקליכקייט פון מלחמה אָנשטרענגונגען. הומאָר פון מענשען, וועלכע דער טויט האָט אומ'רחמנות'דיג אַריינגעכאַפּט אין זיינע הענד.
פּראָדוקציע: „אופא". — — — אינסצעניזאַציע: וו. קאַסטערליץ.
אָנהויב טעגליך 6, 8 און 10 אָוו. שבת און זונטאָג 4, 6, 8 און 10 אָוו.
פאַספּאַרטוס און הנחה-בילעטען אונגילטיג ביז צום אָפּרופען.

בלוטיגער מאָרד אין לאָדז

(§) .נעכטען שפּעט אין אָווענד האָט מען אין קאָרידאָר פון הויז אויף וו שעווסקאַ גאַס 83 דערהערט צוויי רעוואָלווער שאָסען און באַלד דערויף האָבען זיך דערהערט שווערע קרעכצען פון א פערוואונדעטען.

בעת די שכנים פון הויז זענען אַרויסגעלאָפען האָבען זיי שוין קיינעם פון די שיסער נישט געטראָפען.

די אַרויסגערופענע פּאָליציי האָט פעסטגעשטעלט, אַז דער פערוואונדעטער הייסט מאַריאַן מאַרזשעיעווסקי. די אַרויסגערופענע פּאַגאָטאָוויע האָט דעם פערוואונדעטען ערטיילט די ערשטע הילף און איהם אין א גוסס'ן צושטאַנד אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל אויף זאַגאַיניקאָווא.

צוליב דעם, וואָס דער פערוואונדעטער האָט נאָך דאָס בעוואוסטזיין נישט צוריקגעוואונען, איז פּאָליציי נישט געלונגען צו קומען אויף די שפּורען פון די פערברעכער. די אויספאָרשונג איז אין גאַנג.

מעבעל
נייצייטיגע, סטילאָווע גאַראַנטירטע קוואַליטעט צו צוגענגליכע פרייזען
עמפעהלט:
S. Salomonowicz, Łódź,
Narutowicza 13 tel. 137.60

אפּקלאַנגען פון טשענסטאָכאָווער פּאָליטישען מאָרד אין לאָדז
טרויער-אַקאַדעמיע אין „פילהאַרמאָניע"

(§) אין „פילהאַרמאָניע" איז נעכטען פאָרגעקומען א פייערליכע טרויער-אַקאַדעמיע נאָך די קרבנות פון פּאָליטישען מאָרד אין טשענסטאָכאָוו. די אַקאַדעמיע איז איינגעאָרדענט געוואָרען דורך די לינקע נ.פ.ר. און איהרע פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען. מיט רעדעס זענען אַרויסגעטרעטען דער אַזש וואָיעוואָדזקי און וויצע-פּרעזעס פון קראַנקען-פער-באַנד פון די קראַנקען-קאַסעס, ה' סאַמבאָרסקי. עס איז אָפּגעשפּילט געוואָרען די „ראָטע" און געוו. רעפ. וואַשקעוויטש האָט געהאַלטען א רעדע, אין וועלכער ער האָט אויך בערירט די סיים-וואַהלען.

ציגעלניעס ווילען רייסען דעם לוין אויף 20 פּראָצענט

(§) אין אַרבייטס-אינספּעקטאָריאַט האָט נעכטען געזאָלט פאָרקומען א קאָנפערענץ וועגען א קאָלעקטיווען אָפּמאַך מיט די ציגעלניע-אַרבייטער. די אונטערנעמער האָבען זיך צו דער קאָנפערענץ נישט צוגעשטעלט. זיי האָבען נאָר צוגעשיקט א בריוו, אַז זיי קאָנען געבען א לוין מיט 20 פּראָצענט נידריגער, ווי פון אַמאָל.

דענגענראַט האָט אונערלויבט פערהעלטענישען מיט מינדעריעהריגע מיידלעך
און שטעקט זיי אָן מיט אַ געפעהרליכער קראַנקהייט

(§) דער 29-יעהריגער דענגענראַט יוזעף קענדזשאָר איז אָנגעקלאָגט געוואָרען אין געריכט פאַר האָבען ליבעס-פערהעלטענישען מיט מינדעריעהריגע מיידלעך. צוליב די דראַסטישע מאָמענטען, איז דער פּראָצעס פאָרגעקומען ביי פערמאַכטע טירען.

דער בעשולדיגטער איז געווען קאָנ-דזשאָר'ן פאָרגעוואָרפען, אַז אין יולי ד. י. האָט ער זיך ערלויבט צו האָבען אינטימע מחזיקות מיט דער 13-יעהריגער אַלפרעדא גאַיעווסקאַ און אין דערזעלבער צייט האָט ער געהאַט געשלעכטליכע פערהעלטענישען מיט דער 14-יעהריגער אַליציא ווייס, וועלכע ער האָט אָנגעשטעקט מיט א מיאוס'ער קראַנקהייט.

נאָכ'ן אויסהערען עדות, דערוגטער זייגע קרבנות, האָט דאָס געריכט איהם פער'משפט אויף 3 יאָהר אויסבעסערונגס-הויז און צו פערלירען אַלע רעכט.

אייזערנע בעלקע
פערוואונדעט אַ זקן

אין אייזען-געשעפט, וואָס געפינט זיך אויף קילינסקי-גאַס 59 איז אַראָפּגעפאַלען א אייזערנע בעלקע אויפ'ן קאָפּ פון 66-יעהריגען דעריש קאָרא ביים אַלטען יוד זענען צובראָכען געוואָרען די ריפען. אין א געפעהרליכען צושטאַנד איז דער אַלטער אַרבייטער אָפּגעפיהרט געוואָרען אין פּאָזנאַנסקי'ס שפּיטאָל.

אויפרוף
פון „חסד של אמת"

„חסד של אמת ומנחמי אבלים", צייט זיין 30-יעהריגען עקזיסטענץ בעטערט אוים און פערשפּריים זיין טעטיגקייט ווי: שיקען משמורים צו מתים, ערלעדיגען פאָרמאַליטעטען, נישט צולאָזען צו קיין בזיון המתים א. ז. וו.

אַרויסגעבען שטיצע אָרימע אלמנות ויתומים בעת דער שבעה. די צייט האָט אָבער בעוויזען. אַז די שטיצע, וואָס „חסד של אמת" גיט, קען נישט בעפרידיגען אַלע פעלער און איז נישט צוגעפּאַסט צו אַלע, די מצד הנותן, וואָס קען קיין גרויסע סומעס געבען, סיי מצד הקהל. די פערבליבענע פאַמיליע איז צו בכבוד'ן זי זאָל גאָר טראַכטען דערי-בער. דאָך האָבען מיר פעסטגעשטעלט, אַז די נויט פון דער בכבוד'דיגער פאַמיליע איז גרעסער, ווי פון די, וואָס נע-מען גערן שטיצע. כדי צו קענען קומען צו הילף די בכבוד'ע האָבען מיר געשאַפען א קאַסע פאַר א געגענזייטיגער פערזיכערונג פאַר אַלע פון לעניים ביז עשירים פאַר רייכע און אָרימע אָהן אונטערשיד און אויך א חסר שושים עם החיים ודמתים צו פערזיכערן די לעבעדיגע פערבליבענע פאַמיליעס מיט א סומע פון 10.000 זל., וואָס וועט געוויס פער-שאַפען א נחת רוח דעם נפטר אין קבר, וועלכער האָט איבערגעלאָזט די פאַמיליע אין א קוואַהל.

מיר זענען זיכער דאָס די לאָדזער בירגער וועלען זיך היינט אָפּרופען אויף דעם. זיי וועלען פערשטעהען די וויכטיגקייט פון די זאַך, און זייערע לייכטע בעדינגונ-גען, מיר האָבען געגעבען די מעגליכקייט אויך די אומבעמיטעלטע צו פערזיכערען זיין פאַמיליע, צאָהלענדיג נאָר 5 (פינף) זלאָטעס ביי א טויט פאַל רח"ל פון א מיטגליד, און דער רייכער, וואָס מיינט, אַז ער דאַרף עס נישט, וועט אויך אונ-טערשטיצען אונזער אויפגאַבע דען מי יודיע מה ילד יום. ווער ווייסט, וואָס דער טאָג וועט ברענגען, איבערגענגענס מיט זיינע 5 (פינף) זלאָטעס, וואָס ער צאָהלט איין העלפט טויזענדער בכבוד'דיגע פאַ-מיליעס פון זיינע פריינד, קרובים און, ווי עס זאָל נישט זיין, ברענגט איהם דאָס געלד אויך נוצען און רייכטוגען זיין פון שעור ורש נפגשו מאיר עיני שניהם ה' אָרים און רייך טוהען זיך געגענזייטיג אונטערשטיצען, אויסער דעם, די מאַ-טעריעלישע נוצען, וואָס זיי האָבען דער-פון, טוהען זיי ביידע צוזאַמען אונטער-שטיצען א פאַמיליע מיט א דיפשע סומע 10.000 זל.

די פערוואַלטונג

ציפערן וועלכע רעדען..

עס איז היינט פערעפענטליכט געוואָרען דער בילאַנס פון די געווינסען וועלכע זענען געפאַלען אין די לעצטע ציהונגען אין דער בעקאַנטער קאָלעקטור ס. יאַטקא, פּיעטריקאָווער 22 און 66 עס איז כדאי טראַכט צו געבען אויף די אימפּאָנירענדע געווינסען וועלכע פיגורירן דאָרט און וועלכע בעטרעפען אין אַלגעמיין אַ קאָלאָסאַלע סומע פון 23 מיליאָן זלאָטעס. ווי עס ווייזט אויס איז די קאָלעקטור גאַנץ ריכטיג אָנגענומען איבעראַל אַלס די אונבעדינגט גליקליכסטע.

טעאַטער און קונסט

פון יודיש טעאַטער
אין פילהאַרמאָניע

דאָס יודישע טעאַטער גיט היינט ווי-דער א פּרעמיערע, דאָסמאָל די פריה-ליכע קאָמעדיע פון מ. ריכטער „דאָס אימפּאָרטירטע ווייבעל". די דאָזיגע קאָ-מעדיע האָט פיל הומאָר און שעהנע געזאַנג-נומערן. „דאָס אימפּאָרטירטע ווייבעל" איז אומעטום געשפּילט געוואָ-רען מיט גרויס ערפאָלג. די פּרעמיערע ווערט ווידערהאָלט שבת און זונטאָג אין אָווענד שבת נאָכמיטאָג ווערט געשפּילט די אויסגעצייכענטע אָפּערעטע „די אַמע-ריקאַנער חתונה".

אין דער פּרעמיערע נעהמען אָנטייל די אַמעריקאַנער אַרטיסטען אַננאַ און דזשאָן יאַקובאָוויטש.

„אויפ'ן הימעל אַ יאַריד"

אין „אררט" געהט זייט א וואָך צייט א נייע פּראָגראַם א. נ. „אויפ'ן הימעל א יאַריד". דאָס פּראָגראַם בעשטעהט פון 14 נומערן, דערונטער נישט ווייניגער ווי 12 פּונ'ם ליטעראַרישען טייטער. פער-שטעהט זיך, אַז דער פּילפּאַרבינקייט פון נוסח קומט דערפון קיין געזונד נישט צו. וועגען דער אויפיהרונג וועט אונז נאָך אויסקומען צו שרייבען. ווי דאָס ערשטע מאָל, אַזוי אויך ביים איצטיגען צווייטען פּראָגראַם האָט דעם גרעסטען חלק אונ'ם ערפאָלג דער קונסט-מאַלער יצחק ברוינער מיט זיינע זעהר געלונגענע דעקאָראַציעס.

דיענט ווערען געגעבען צוויי פאָרשטעל-לונגען, מאָרגען שבת — 3 פאָרשטעלונ-גען.

„די גרינע קאַטשקע"

די „גרינע קאַטשקע" איז דער נאָמען פון א נייער יודישער טעאַטער-סטודיע, וואָס האָט זיך געשטעלט פאַר א ציל צו שאַפען אין לאָדז א נייע יודישע קליינ-קונסט-בוהנע נישט פון פּראָפעסיאָנאַלען, נאָר פון ערנסטע, בעגאַבטע לאָדזער ליבהאָבער פון יודישער קונסט. די דאָזיגע טעאַטער-סטודיע ווערט אָנגע-פיהרט דורך דעם בעגאַבטען יונגען רעזשיסער משה פולאַווער. די מוזיקאַלישע לייטונג ליגט אין די הענד פון יונגען טאַלאַנטירטען קאָמפּאָזיטאָר הענריק יאַבלאָן, אַן אַבסאָלווענט פון ווינער קאָנסערוואַ-טאָריום. דעם דעקאָראַטיוו-קונסטלערי-שען טייל האָט בעזאָרגט דער לאָדזער קונסט-מאַלער אדאָם העניגער.

דער ערשטער אויפטריט פון דער גרי-נער קאַטשקע" וועט פאָרקומען אין די קומענדיגע טעג. די רעפּעטיציעס געהען זעהר ענערגיש.

פון די פּוילישע טעאַטערס

אין שטאָט-טעאַטער געהט היינט און מאָרגען די פּרעמיערע „קרעם וועגענדרוביי קי" מיט וועגנזשין אין דער דוּפּטע ראָלע. שבת 4 נ"מ און זונטאָג אָװענד „קאַסאַנאָווע".

אין קאַמעראַל-טעאַטער היינט און טעגליך „פּאָסטעל „47".

אין „פּאָפּולאַרני" — „באַבּע קאָווע-לער".

—o—

ס'זענען אָנגעקומען די מאָדערנסטע שניעגאָוצעס!
פון פאָלגענדע פירמעס:
„Tretorn" שוועדישע
„Kwadrat" ריגיער
„Schweikert" לאָדז
„Gentleman" „
„Pepege" גרודזאָנדז
די פרייזען ביליגער פון פערגאַנגענעם יאָהר ביז 50%
מיר עמפפעהלען אין דעטייל
פון דער פירמע „טרעטאָרן" דאַמען שניעגאָוצעס פון גאַבאַרדין 15.50 זל.
„ „ „ „ „ לאַקירטע פון 17.00 „
„ „ „ „ „ לוקסוסאָווע „ 25.00 „
„ „ „ מענער קאַלאָשען . . . . . 14.50 „
„ „ „ דאַמען . . . . . . 7.50 „
אינלענדישע דאַמען שניעגאָוצעס פון גאַבאַרדין . . . . 10.00 „
„ קינדער „ . . . . 7.00 „
„ דאַמען לאַקירטע . . . פון 10.00 „
„ קאַלאָשען . . . . 4.50 „
„ מענער „ . . . . 7.00 „
הויז-פּאַנטאָפעלן קאַמילאַ צו 9.00 „
אַכטונג: ס'הערען אָנגענומען יעקסלען און טשעקס צו די זעלביגע פרייזען.
— הורט און דעטייל —
Przedsiębiorstwo Handlowe
M. FANTULIS
Łódź, Ogrodowa 2, róg Nowomiejskiej. telef. 161-96

א. י. גראַדזענסקי
דער מחבר פון אונזער נייעם ראָמאַן „די פּרוי"

אין גראַדזענסקי'ן איז אַריינגעלייגט א געהאַלדיגער לעבענס-כח, א שטאַרקער ווילען, אַן אויסערגעוועהנליכע ענערגיע, אומפּולסיווקייט, גייסטיגע היהרעוודיג-קייט און פיזישע פערקריפּלונג. עס האָט איהם געטראָפען א געוואַלדיג אומגליק אין לעבען. א טראַמוויי האָט איהם אָפּ-געשניטען ביידע פיס. האָלט עס פּאַסירט מיט עמיצען אַנ'אַנדערען — וואָלט ער שוין לאַנג געווען אויפ'ן עולם האמת. אָבער גראַדזענסקי'ס גייסט און ווילען צום לעבען — האָט בייגעקומען די נאַ-טור. ער איז געבליבען לעבען, א פער-קריפּעלטער.

דאָס אַלץ אָבער שטערט נישט גראַד-זענסקי'ן צו פערנעהמען אַן אָנגעזעהען אָרט אין דער יודישער ליטעראַרישער משפּחה.

נאָך אין זיין פריהער יוגענד מאַכט ער דורך דעם וועג פון א טיפּישען יודי-שען ליטעראַט. פון חדר און ישיבה צו וועלטליכער בילדונג. געווען אין ווילנא. שפּעטער אין אויסלאַנד, אָרגאַניזירט קולטור-קרייזלעך צווישען דער יודישער סטודענטענשאַפט און אַרבייטערשאַפט, ווער אַפילו אין אַנטווערפען א דימענט-שלייפער.

שוין פון דער פריהסטער יוגענד שרייבט ער שירים צו 18 יאָהר דרוקט ער זיך שוין. ער ווערט דורכגעדרונגען מיט די מעלאַנכאָליע-טענער פון נאַדסאָן. אין גראַדזענסקי'ס ערשטען לידער-בוך „איינזאַמע קלאַנגען" קומט צום אויס-דרוק די באמת'דיגע איינזאַמקייט פון מענשען. אויך אַפילו אין ליבע איז דער מענש איינזאַם. זיינע טיפסטע געפיהלען געפינען נישט קיין אָפּקלאַנג. איינזאַם איז דער מענש אין דער נאַטור, וועלכע דערדריקט איהם מיט איהר מאַיעסטאַ-טישקייט, שעהנקייט און אייביגקייט. דער מענש בעגקט נאָך אַנ'אידעאַל. אָבער אַרום איז פּוסט און וויסט. נישטאָ קיין גלויבען.

עס איז אָבער אַ מעות אָנצונעמען גראַדזענסקי'ס איינזאַמע לידער פאַר דאָס כאַראַקטעריסטישע אין זיין ווייטערדיגען שאַפען, ווייל, לויט דער נאַ-טור איז ער, פערקעהרט, קעמפעריש און אָפּטימיסטיש.

ער גלויבט אין דער אַקטיוויקייט פון מענש. טעטיגע קאָנען איבערקעהרען וועלטען.

איהם ציהט אויך צו פערלען פון דער רוסישער ליטעראַטור און ער זעצט איבער אין געגראַמטע פערזען דעם זינגען נעניאַלען פּושקינ'ען, דעם פעסימיס-טישען זשעני לערמאָנטאָוו א. א. ער האָט איבערגעזעצט גאַנץ „יעווגעני אָנגע-גין", די פּאָעמע „פּאָלטאַוואַ", איינהאַל-טענדיג דעם ריטם און כאַראַקטער פון אָריגינאַל.

די איבערזעצונג בעט זיך אויף מוזיק, און אין 1922 פּאַסט צו גראַדזענסקי א ליברעטאָ צו טשאַיקאָווסקי'ס אָפּערע „יעווגעני אָנעגין", וועלכע ווערט צום ערשטען מאָל געשפּילט אין יודיש אין ווילנא מיט גרויס ערפאָלג.

חוץ פּאָעזיע איבערזעצט אויך גראַד-זענסקי גרעסערע פּראָזאַאישע ווערק (פון דזשעק לאָנדאָן, מאַקסים גאָרקי, קופּרין, אַקטאַוו מירבאָ און א סך אַנדערע איי-ראָפּעאישע שרייבערס).

זיין שפּראַך איז אומעטום לייכט און קלאָר.

גראַדזענסקי בעגנוגענט זיך נישט בלויז מיט דיכטונג און איבערזעצונג. ער פער-טראַכט ערצעהלונגען, נאָוועלען, ראָמאַ-נען, בעזונדערס אינטערעסירט איהם די פּסיכאָלאָגישע זייט פון זיינע העלדען. דאָס קומט דערהויפּט שטאַרק צום אויס-דרוק אין זיין ראָמאַן „לעבען", הגם דער ראָמאַן טראָגט לויט אַלע סימנים אַן אויטאָביאָגראַפישען כאַראַקטער (די איי-בערלעבונג פון א קינסטלער, וועלכער האָט פערלוירען די פיס).

דער ראָמאַן „די פּרוי" (וועלכער מיר הויבען אָן דרוקען אין פרייטאָג-נומער), גיט זיך אָפּ אינ'ם ערשטען טייל מיט די פּראָבלעמען פון „קערפּערליכקייט", פון געשלעכט, וואָס דערוואַכט אין א יונג מיידעל און זוכט זיין תיקון, אָבער ווערט נישט בעפרידיגט. דאָ צאָהלט גראַדזענסקי דעם חוב דעם נאַטוראַליזם. דערפאַר קומט אין צווייטען טייל די גאַנצע פּאַנאָראַמע פון דער רוסישער רעוואָלוציע און אוקראַאינא מיט איהרע סתירות, דערהויבענקייט און שפלות, ברייטע האָריזאָנטען פון ראַטעווען די מענשהייט און טייכען בלוט.

—=oSo=—

די פרוי

ראָמאַן פון דער איצטיגער צײַט

פון
א. י. גראָדזענסקי

ערשטער קאַפּיטעל

I.

רייזעל איז געשטאַנען אַ נאַקעטע בײַם קראַן, געשפּריצט אויף זיך קאַלט וואַסער, ווי זי וואָלט מיט'ן ראַזינען קאַלטען שטראָם אַראָפּוואַשען געוואָלט דעם שטויב, וואָס האָט זיך אָנגעקליבען אויף איהר פון לאַנגען פאָהרען איהרען פון דעם קלײנעם שטעטעל אין פּרך אַרײַן, אַראָפּוואַשען איהם נישט בלויז פון איהר גוף, נאָר אויך פון איהר נשמה. און קוקענדיג אין שפּיגעל פון וואַש-טיש האָט זי הנאה געהאַט פון איהר קלאָר ווײַסען לײַב, וועלכעם נישט בלויז אַ מאַנסביל'ס אויג — נאָר אויך זי גופא האָט ביז אַהער נישט גוט אָנגעזעהען.

עס איז געווען צעהן אין דער פריה.

רייזעל האָט זיך געהאַט גוט אויסגעשלאָפען אויף דעם ברייטען מאַטראַצען-בעט, הינטער'ן פּאַראַוואַן, אינ'ם גרויס-שטאָטישען האָטעל-צימער. זי האָט זיך דערפּיהלט שוין אויסגערוהט פון מעת-לעת'דיגען וועג, ווען זי האָט זיך נישט געהאַט אויסגעטון פון איהרע שטײַף-געפּרעסטע קליידער און שיך. דאָס קאַלטע וואַסער, וואָס זי האָט געגאָסען אויף איהר נאַקעטען גוף, האָט דעריבער געווירקט אויף איהר מונטער און דערפרישענדיג. איהרע לאַנגע בלאָנדע האָר זענען געווען שטײַף פערפלאָכטען אין צעפּ און אַרומגעוויקעלט ווי שלאַנגען אַרום איהר קאָפּ אונטער אַ ווײַס טיכעל.

דאָס ווײַסע טיכעל האָט איהר אין שפּיגעל צוגעגעבען נאָך מעהר חן און אונשולד. זי האָט געשפּירט די אָפּקיהלענדיגע ווירקונג פון רײַנעם וואַסער אויף איהר ווײַסער הויט, וואָס איז געוואָרען ווי שטײַפער פון קעלט. פון פענסטער האָט זיך אַרײַנגעריסען אַ גאָלדענער זונען-שטראַהל, וואָס האָט זיך דוהינג אַרומגעשפּאַצירט איבער איהר איבערגעבויגענעם, ענטבלויזטען רוקען, וואָס האָט געפינקעלט אין זײַן פײַכטקייט. זי האָט געשפּירט, ווי דער שטראַהל וואַרעמט איהר. עס איז געווען אַן אָנהויב-פריהלינגס-שטראַהל, נאָך אַ יונגער און פריהמאָרגענדיגער, געווים יונגער פון רייזעל'ס אַכצען פריהלינגען, וועלכע זענען שוין אַדורכגעלאָפען איהר מיידעלשען לעבען.

אָפּגעהענדיג פון קראַן האָט זי אַרויפגעוואָרפען אויף זיך אַ ברייטען, קלאַרען, נאָך פון דער היים מיטגעבראַכטען האַנדטוך. און שטעהענדיג אינמיטען האָטעל-צימער אין זונגינגען פּאַס אויף דער פּאָדלאָגע, וועלכער האָט באַלד ווי אַ גאָלדענע רייף אַרומגעקרייזט איהר נאַסען קערפּער, האָט זי קוקענדיג אין שאַפע-שפּיגעל, גענומען פּאַמעליך אַרומווישען זיך די אָרעמס, האַלז, ברוסט און נאַקען. די נאַסע טראָפּענס אויף איהר לײַב האָבען אין זון-בלאַנץ אָפּגעשלאָגען ווי דימענטען.

פערטיג ווערענדיג מיט'ן אַרומוואַשען זיך האָט זיך רייזעל געשטעלט האַרט נעבען שפּיגעל, אַראָפּגעוואָרפען דאָס טיכעל פון קאָפּ און פונאַנדערוואַרפּענדיג איהרע בלאָנדע צעפּ האָר, וועלכע האָבען זיך, ווי בעפרײַטע, צושאָטען איבער איהרע נאַקעטע הייליגע אַקסלען, האָט זי רוהיג און פּאַמעליך גענומען קעמען זיי, בויגענדיג אין פּראָפיל איהר קאָפּ.

רייזעל האָט זיך דאָס ערשטע מאָל געפינען אין דער גרויסער שטאָט, וואו זי איז לעצטענס געקומען פון איהר שטעטעל. נאָר זעהענדיג אין איהר שטעטעל האָט איהר געצויגען אַהער צו דער גרויסער דרום-שטאָט אויפ'ן דניעפּער, געצויגען ווי אַ מאַגנעט און רוהען נישט געלאָזט סײַ בײַטאָג, סײַ בײַנאַכט אויף איהר געלעגער האָט זי געהאַט עפּיס אַ מין בענקעניש אַוועקצולאָזען זיך מיט דער באַהן פון איהר שטעטעלשען הילצערנעם וואָקזאַלכעל אַהין מיט די לאַנגע אויסגעצויגענע רינגע ליניעס און אָנקומען ערגיץ אין אַנ'אָרט, וואו די הײַזער זענען נישט פון האָלץ און נישט פון ליים, נאָר פון ציגעל, שטאָל און אײַזען און וואו די ערד איז נישט זאַמדיג — נאָר ברוקירט מיט גלאַטע פיר-קאַנטיגע שטײַנער.

וואָס אַזוינס האָט איהר געצויגען אַהער צו די צוגעלעגטע מויערען מיט די שטײַנערנע ברוקען — האָט זי אַליין נישט געוואוסט. זי איז נאָך געווען יונג. סך-הכל דאָס אַכצעהנטע יאָהר. און זי האָט געהערט, אַז ערגיץ איז דאָס לעבען אינטערעסאַנטער, ווי בײַ איהר אין די שטעטעלשע ווײַסע נידריגע הײַזלעך מיט די נאַניקלעכע און קלײַנע פענסטערלעך. אַ סך האָט זי זיך אָנגעהערט וועגען טעאַטערס, קאָנצערטען, באַלען, וועגען יונגע קאַוואַלירען און פּראָגען, וועלכע זענען אַנדערש ווי די קלײַנשטעטלשע בחורים'לעך, וואָס מעהר ווי קנאַקען יאַנדרעס ווייסען זיי נישט און דאָס, וואָס זי האָט זיך אָנגעהערט, האָט געריצט איהר פאַנטאַזיע.

זי איז נישט געווען די איינציגע, וועלכע די גרויסע שטאָט האָט געצויגען. זיי זענען געווען אַ סך. אַ טייל האָט געצויגען די האָפנונג נאָך ברויט, פלעגען זיי טאַקע נאָך זייער אָנקומען אין שטאָט אַרײַן, באַלד פערפאַלען ווערען אין יענע הויכע מויערען, שמאָטיגע בנינים מיט די קעלערדיגע לאַנגע קוימענס און הוימעל אַרײַן; טייל האָט געלאָקערט סתם דאָס גוטע זאַטע זאָרגלאָזע און בקוועמע לעבען, די טראַמוואַיען און אויטאָס, די לויכטענע פײַערען בײַנאַכט, די קינאָס, און וועלכע מען זעהט אַזעלכע פאַרטאַטשלעכע כשוף-בילדער, די טעאַטערס, וואו מען הערט בערוהמטע קינסטלערים, אַרטיסטען, זינגערס. אַנדערע האָט געצויגען אַ פערליבטער האַרץ — אַ כלה האָט דאָרט געוואַרט אויף אַ חתן, אַנדערע זענען געפאָהרען שטודירען, לערנען זיך אויף אַ „תכלית“.

אויף רייזלען האָט אָבער קײַן חתן אין דער גרויסער קרײַז-שטאָט נישט געוואַרט, קײַן ברויט האָט איהר אויך נישט געפעהלט אין דער היים — אָרעם א. י. זי נישט געווען — און לערנען זיך — זאָל זי נאָר וועלען — וואָלטען איהר די בעסטע לעהרערס נישט געפעהלט.

און דאָך האָט זי זיך נישט בעפרידיגט מיט איהר לעבען אין קלײַן שטעטעל. איהר האָט זיך געוואָלט פרײַהייט, זײַן אַליין און איבערלעבען די געפיהלען פון אַ זעלבסטשטענדיגען מענש, און דאָס האָט זי געקאָנט ווערען נאָר אין דער גרויסער שטאָט.

אַרײַנגעפאַלען איז זי אין דער גרויסער שטאָט ווי אַ פרעמדע, אַ געקומענע פון אַנ'אַנדער וועלט. אַלץ איז פאַר איהר געווען נײַ, איבעראַשענדיג צום ערשטען מאָל האָט זי זיך דערפּיהלט אַזוי אַליין צווישען אַזויפיל מענשען, צווישען אַזאַ מאַסע, וואָס האָט געאײַלט צו פוס, אויף דראָשקעס, אויף טראַמוואַיען און פערשידענע זאַכען. דער אײַנדרוק איז געווען אַזוי פריש, אַז דאָס האָט איהר באַלד אויפ'ן שטעל פער'שכור'ט, ווי זי וואָלט אויסגעטרונקען אַ סך ווײַן.

די גאַסען האָבען געראַוישט. עס איז געווען אַוונט. די בולוואַרען זענען געווען בעגאָסען מיט אַזויפיל עלעקטרישען ליכט, ווי עס וואָלט געווען איצט נישט נאַכט, נאָר אינמיטען טאָג. פון די מויערען פענסטער האָט געלויכטען אָהן אַ צאָהל פײַערן, אַזוי סודות'דיג און צוזאָגענדיג, עס האָבען געקלונגען עלעקטרישע טראַמוואַיען, געראַוישט די אויטאָמאָבילען, די מויערען אַזעלכע הויכע, די גאַסען אַזעלכע ברייטע, און די מענשען אַזעלכע לעבעדיגע, שײַנענדיגע, לאַכענדיגע מיט שמייכלען, וועער געאָרעמט מיט אַ שעהנער פרוי, וועער אין אַ פרעהליכער קאָמפּאַניע. דאָס אַלץ האָט אַזוי געריצט, געוועקט אין איהר אַ געפיהל פון נײַגעריגקייט, ענערגיע און אַ שטראָם לוסטיגקייט האָט זיך צוגאָסען אין איהר, ווי אַנ'אויפגעפראַלטער קוואַל, וואָס איז לאַנגע יאָהרען געווען פערשלאָסען אונטער פּויזענער ריגלען..

געהענדיג פון וואָקזאַל איבער די גאַסען, די בעלויכטענע, האָט רייזעל נאָך נעכטען דערשפּירט, אַז פון איצט אָן וועט זיך פאַר איהר אָנהויבען אַ נײַ לעבען, אַז ערשט איצט ווערט זי ווי נײַ געבוירען, און די אַלע יאָהרען ביז אַהער בײַ איהר אין שטעטעל האָט זי געפיהרט אַ פערשלאָפען לעבען, אָהן אינטערעס, אָט אַזוי, סתם אין דער וועלט אַרײַן, ווי זי וואָלט נישט געווען קײַן מענש — און דער עיקר — ווי זי וואָלט נישט געווען קײַן פרוי, — נאָר סתם אַזוי אַ פאָרמדיגע געשטאַלט מיט הויט, מיט ביינער, מיט פלייש אָבער אָהן לײַדענשאַפט, אָהן געפיהלען, אָהן בענקשאַפט-רונג, אָהן ליבע, אָהן אַ חשק צו אַלץ, וואָס איז שעהן, וואָס איז גוט. בקיצור, אַ קאַלטער גוף אָהן זי איז געווען... אָהן נשמה, אָהן פײַער... און זי איז דאָך געווען דוקא אַ שעהן מיידעל..

דאָס אַלץ איז רייזלען דורכגעלאָפען ווי אויף אַ קינאָ-לענטע דורך איהר קאָפּ, שטעהענדיג אַ נאַקעטע בײַם שפּיגעל, וואו עס האָט אָפּגעשלאָגען איהר ווײַסער קלאָרער, ווי אַלאַבאַסטער אויסגעשליפענער מיידעל-גוף, וועלכער האָט זיך איצט אין איהרע אויגען ענטפּלעקט ווי אַ סורפּריז. זי האָט גאַרנישט געוואוסט בעגריפען ביז אַהער ווי שעהן זי איז נישט בלויז אויפ'ן פּנים, נאָר אויך אויפ'ן גוף.

— עלאַסטיש און בויגיג! — האָט זי געטראַכט — און איך האָב נאָך קײנמאָל עס נישט בעמערקט...

זי האָט זיך געקוועקט מיט איהר אייגענער נאַקעטקייט, געקוועלט פון איהרע רײַנע גלידער, אויסגעשטרעקט דאָ אַ אָרעם, דאָ אַ פוס און זיך אַליין נישט געקאָנט אָפּוואונדערן, וואָס זי — רייזעל, דורכט זיך, אַזאַ קלײַנינקע און קלײַנשטעטעלדיגע מיידעל, פערמאָגט אַזויפיל שעהנקייט און כשוף.

ווען די האָר זענען שוין געווען איבערגעבונג, איז רייזעל אַוועק הינטער'ן פּאַראַוואַן, וואו ס'איז געלעגען אויף אַ שטוהל געלעגענע פרישע וועש און זאַכען אויסגעפּאַקט פון דער וואַליזע, און אַרויפציהענדיג אויף די פיס לאַנגע דורכזיכטיגע זאָקען פון לײַב-קאָליר האָט זי זיך גענומען אָנטון.

II.

מיט דער הילף פון עטליכע בעקאַנטע בני-עיר, וועלכע האָבען זיך אין דער גרויסער קרײַז-שטאָט געפינען פון פריהער, האָט רייזעל אויפגעזוכט פאַר זיך אַ קלײַן חדר'ל אַ ביסעל ווײַט פון די מיטטעלדיגע בולוואַרען און נעהנטער צום הינטערען שטאָט-טייל, עס האָט געקאָסט בולינער דירה-געלד. דאָס צימערל איז געווען אַ ווײַס-געקאַלכטעס, זעהר אַ קלײַנינקעס — אָבער אַנ'אינטימעס.

איבערגעקליבען זיך אַהין, האָט רייזעל אויפגעהאַנגען אויף די ווענט עטליכע בילדער פון יודישע שרײַבערס מיט אַ קלײַנער סטאַטועטקע פון אַ יודישען סקולפּטאָר, איבער איהר בעט האָט זי אויסגעהאַנגען אַ טעפּיך מיט לײבען, דאָס בעט אַליין בעדעקט מיט אַ ראָזענער שנײ-ווײַסער איבערדעק און אין אַ ווינקעל אויף אַ קאַנאַפּע-כוילען טישעל אַוועקגעשטעלט אַ וואַזע מיט פרישע לעבעדיגע מאַי-בלומען (עס איז געווען פונקט חודש מאַי) און דעם איינציגען פענסטער פערהאָנגען מיט אַ געלבליכען געבלומטען גאַרדין.

— שעהן! — האָט רייזעל אויסגערופען צו זיך אַליין און געווען צופרידען פון איהר אויסגעפּוצטען צימערל.

עס האָט לאַנג נישט געדויערט און רייזעל האָט אין דער גרויסער קרײַז-שטאָט אויך בעקומען אַ שטעלע אין דער גובערנסקער זעמסטוואָ פאַר אַ מאַשיניסטקע. די דאָזיגע פּראַקטיק האָט זי געקענט פון דער היים. עס האָבען זיך אויפגעזוכט בעקאַנטע און עס האָבען זיך אָנגעהויבען „שפּאַצירען“ אין די טעג דער, געמיטער אין פּאַרקען, אין די זונטאָג'דיגע טעג, אין די פרײַע אַוונט-שעה'ן אַמאָל אין אַ קינאָ, אין אַ טעאַטער, און אָפט מיט אַ שיפעל איבער'ן דניעפּער...

איהר ערשטער בעקאַנטער איז געווען אַנ'אַלטער בחור, אוודאי פון אַ יאָהר פערצינג. געהייסען האָט ער מיט אַ רוסישען נאָמען יעקב. געווען אַנ'איינמעריל. ער מאַגערער בחור אָט דער דאָזיגער יעקב, אַ „טאָלסטאָיאַנער“ און וועגעטאַריער, פלעגט ער תמיד ברענגען רייזלען בראָשורען פון טאָלסטאָי און אײַנ'טענה'ן מיט איהר, אַז פלייש טאָר מען נישט עסען צוליב עטישע און היגיענישע טעמים, אַז מענשען טאָר מען ליב האָבען און זײַן צו זיי גוט, אַז קערפּערליכע תאווה איז מיאוס און אַז טאָלסטאָי'ס תורה „נישט צו בעצאַהלען מיט שלעכטס געגען שלעכטס“ איז די אויסגעהאַלטענסטע..

רייזעל האָט זיך געפיהלט געשמייכעלט און שעקירט פון דאָזיגען יעקב'ס און פון זײַן מאַטעריאַליסטישער זאָרג וועגען איהר. שוין אויפשטעהענדיג אינדערפריה, פלעגט זי שוין אויף איהר טיש געפינען אַ פאַרטיגען פריהשטיק: אַ פּאָר איער, אַ פלעשעל מילך, פוטער מיט בולקע און אַ צעטעלע אויסגעשריבען „יעקב“. און צעטעלע איז חוץ דעם אונטערשריפט געווען יעדעס מאָל אַ ציטאַט פון טאָלסטאָי'ס אַ בראָשור. אַמאָל איז מיט'ן צעטעלע אויך געווען אַ פעלד-בלומעל.

נאָכדעם פלעגט איהר יעקב אָפּוואַרטען אַ זײַגער איינס נעבען ביוראָ, וואו זי האָט געאַרבעט און אָפּבעגלייטען איהר אין איהר דער וועגעטאַריאַנישער קוך און אויפ'ן וועג אַליין נישט אויפהערען צו רעדען צו איהר וועגען דער „מיאוס'קייט“ פון מענשען צו עסען פלייש. ער פלעגט דערצעהלען, אַז שוין צוואַנציג יאָהר האָט ער אין זײַן מויל נישט פאַרזוכט קײַן פלייש, אַז ער גופא אָנערקענט טאָלסטאָי'ס תורה, געהט אין יענעם'ס דרכים, אַז יעדער פּאַרטאָג איז ער יעפּיס זיך טובל אין די וואַסערן פון דניעפּר ביז אין סאַמע ווינטער אַרײַן, אַז זײַן גוף איז אויף אַזאַ אופן געוואָרען פערהאַרטעוועט, וואָס דאָס העלפט איהם צו בעהערשען די מיאוס'ע תאווה צו פרויען, אַז ער איז קײנמאָל בײַ אַ פרוי נישט געווען, און אַז זײַן גאַנץ לעבען וועט ער נישט חתונה האָבען, ווײַל אַזוי האָט געהייסען דער „אַפּאָסטאָל“ פון דער מענשהײַט לעוו טאָלסטאָי.

געווען אַנ'אויסטערלישער מיט דער דאָזיגער יעקב. פּסדר געהערט רוסיש מיט אַ קלײַנרוסישער אויסשפּראַך. קוקענדיג אויף זײַן געזונדען פּנים, אויף זײַנע פולע באַקען און בכלל אויף זײַן פעסטער דיקער פיגור, האָט זיך רייזעל בשום אופן נישט געקאָנט פאָרשטעלען, אַז דער דאָזיגער אַלטער בחור האָט שוין צוואַנציג יאָהר נישט געגעסען קײַן פלייש און אַז ער זאָל טאַקע אין דער ווירקליכקייט זײַן אַזאַ אַסקעט, ווי ער שטעלט זיך פאָר.

איהר האָט זיך אויסגעוויזען עפּיס חשור'יג זײַנע צו אָפטע רייד וועגען „ליבע די מענשהײַט“ און וועגען זײַן דערמאָנען פּסדר, אַז צו פרויען דאַרף מען „נישט געהן ווי צו אַ חיה“ — נאָר ווי צו אַ „שוועסטער“, אַז ער גופא האָט דערשטיקט אין זיך די מיאוס'ע קערפּערליכע תאווה'ס און לעבט נאָר מיט די לאָזונגען פון טאָלסטאָי.

ער פלעגט אָבער אָפט קומען צו איהר אין די אָוונטען און פּשוט'על מיט איהר לייענען טאָלסטאָי'ס אויפקלערערישע בראָשורען מיט אַזאַ מין דבקות, ווי אַ פרומער יוד זאָגט תהילים. ער האָט מיט אַזאַ התלהבות גערעדט מיט איהר וועגען אויסמײַדען „ערדישע תענוגים“, אַז זי זאָל לעבען בלויז פאַר דער מענשהײַט, אַט — ווי ער און זײַן „רבי טאָלסטאָי“, אַז זי זאָל זײַן אַ גוטע און נאָך אַזוינע זאַכען, ביז זי האָט זיך לסוף איבערצײַגט, אַז יעקב מײַנט עס ערנסט, וואָס ער רעדט..

אויך אַ צווייטער בעקאַנטער פלעגט קומען צו רייזלען. ער איז געווען פונקט דער היפוך פון יעקב'ען. ער איז געווען אַ יונגינקער בחור'ל פון אַ יאָהר נײַנצעהן מיט אַ קעלעכדיגען מיידעלשען פּנים, מיט לאַנגע האָר, האָט געשריבען העברעאישע שירים. מיט פערחלומ'טע אויגען. און מיט אַ שוואַרצער פעלערינע. צו רייזלען פלעגט ער קומען גראָד דעם מאָל, ווען יעקב פלעגט מיט איהר לייענען טאָלסטאָי'ען. אַז יעקב פלעגט דערזעהען אָט דעם דאָזיגען יונגען בחור'ל, פלעגט ער זיך שווייגענדיג אויפהויבען, אויסשטרעקען רייזלען אַ האַנד און אַרויסרעדענדיג בלויז איין איינציגען וואָרט „ענטשולדיגט!“ — פלעגט ער זיך אָפּטראָגען.

אברהם גורוויטש — אַזוי האָט געהייסען דאָס בחור'ל — פלעגט פרובען פאַרהאַלטען יעקב'ען:

— וואָהין? פאַרוואָס געהט איהר אַוועק?

(דאָס ווײַטערע קומט)

דער קעניג פון די רעפּאָרטערז אין אייראָפּאַ

ער הייסט זשול זויערווײַן און אויסערליך איז ער פּשוט אַן קלײַן מענשעל. זײַן פּנים צײַכענט זיך מיט גאָרנישט אויס. בלויז זײַן גרויער קאָפּ וואַרפט זיך אין די אויגען מיט זײַן ווײַסער זילבערדיגקייט. זויערווײַן — דער קעניג פון די אייראָפּעאישע רעפּאָרטערען האָט קלײַנע, בעוועגליכע אויגען און אַ שאַרפע נאָז. ער איז שוין, אַ פּנים, זעהר אַלט, ער האָט נאָך נישט פערלוירען זײַן ענערגיע און איז נאָך הײַנט צו טאָג פונקט אַזאַ יונגער, אונטערנעהמערישער רעפּאָרטער, ווי אין די פריהערדיגע יאָהרען.

זײַן זשורנאַליסטישע מלאכה האָט ער ליב מיט זײַן גאַנצען לײַב און לעבען. ער איז שטאָלץ מיט זײַן בערוף און איז מיט זיך צופרידען. וואָרום ער איז — זויערווײַן. דער נאָמען האָט שוין אויפגעהערט צו זײַן אַ הויפט-וואָרט פאַר זיך; עס איז געוואָרען אַ נאָמען פאַר דער גרויסער וועלט — „זויערווײַן דערצעהלט אין „מאַטען“ — איז דער נוסח אין די צײַטונגען פון דער גאַנצער וועלט.

און אַלע ווייסען שוין, וועגען וועמען עס רעדט זיך.

ווען עס האָט פּאַסירט עפּעס אַ וויכטיג געשעהעניש, ווען אַ קעניג ווערט אַראָפּגעשלײַדערט פון טראָן, ווען עס קעהרט זיך אום אין לאַנד אַרײַן אַ פערטרײַבענער הערשער, ווען עס קומט צו אַנ'איבערקערעניש און אויפ'ן פּיעדעסטאַל פון מאַכט ווערען געשטעלט אַנדערע מענשען, מענשען, וואָס זענען נעכטען געווען לחלוטין אונבעקאַנט, בקיצור: ווען אויף דער וואָג-שאָל ליגט דער גורל פון אַ גאַנצען לאַנד, ווייסען אַלע, אַז אויב נישט הײַנט איז מאָרגען אָדער איבערמאָרגען וועט זיך אין „מאַטען“ בעווײַזען אַנ'אַרטיקעל, וועלכער וועט איבערגעדרוקט ווערען דורך אַלע צײַטונגען.

דער דאָזיגער אַרטיקעל מאַכט קלאָר די גאַנצע סיטואַציע, און דער ערשטער טייל פון אַרטיקעל בעשטעהט תמיד פון אַנ'אומגעהויער אינטערעסאַנטען אינטערוויו. דאָס איז על פּי רוב אַ געשפּרעך מיט אַ קעניג, וואָס געווינט צוריק זײַן פערלוירענע קרוין, מיט'ן נײַעם העהר פון דער לאַנד, מיט אַ מאַן וואָרט — דער געשפּרעך איז שטענדיג געהאַלטען מיט דער פערזענליכקייט, צו וועמענס זײַט עס זענען געוואָנדט די אויגען פון אַלע בירגער. דאָס וועט זײַן דער ערשטער בעריכט פון אַ זשורנאַליסט, וועלכער איז געקומען דער ערשטער אויפ'ן אָרט און מיט'ן נויטיגען חוש און געהעריגער ענערגיע בעזײַטיגט אַלע שוועריגקייטען. און אונטער דעם אַרטיקעל וועט זײַן די אונטערשריפט „זשול זויערווײַן“.

פאַרוואָס-זשע זאָל דער מענש נישט זײַן צופרידען מיט זיך, אַפילו ווען אויף זײַן פּנים איז נישטאָ קײַן אויפשריפט, אַז ער איז דער פעהיגסטער און קלוגסטער רעפּאָרטער פון אונזער צײַט.

* * *

אַ זשורנאַליסט דאָס איז — מאַכט

זויערווײַן איז דער פערזענליכער פרײַנד פון בריאַנ'ען, וועלכער האַלט מיט איהם אָפּ לענגערע בעראַטונגען. דערפאַר ווייסט זויערווײַן נישט בלויז פון אַלעם, וואָס איז שוין געשעהען, נאָר איהם איז אויך שוין בעוואוסט, וואָס עס וועט פּאַסירען. עס איז נישט אויסגעשלאָסען, אַז זויערווײַן אַליין האָט פערזענליך געהאַט אַ השפּעה אויף געוויסע היסטאָרישע געשעהענישען, ווײַל קײַנער ווייסט נישט, ווי ווײַט עס גרייכט די פרײַנדשאַפט צווישען זויערווײַן און די פיהרער פון דער אייראָפּעאישער פּאָליטיק. זיי, די דאָזיגע פּאָליטיקער, ווייסען בעסער פון אַנדערע, ווי נישטיג עס איז דער חילוק צווישען זיי און אַזאַ זויערווײַן, און ווי קלוג עס איז דער גרויער קאָפּ פון'ם רעפּאָרטער, וועלכער וואָלט פאַר קײַן שום אוצרות אין דער וועלט נישט געלאָזט זיך אַרויסשלאָגען פון דער האַנד זײַן פּעדער, הגם מען האָט איהם שוין צוגעזאָגט מיניסטעריום און אַנ'אַנדערער פּראָפעסיע. עס איז נישט קײַן צווײַפעל, אַז זויערווײַן האָט שוין פיל מאָל געהאַט די געלעגענהייט צונעהמען אַנ'אַקטיווען אַנטייל אין פּאָליטישען לעבען. נאָר ער איז געבליבען טרײַ זײַן פאַך. ווען מ'האָט איהם אַנגעמעלדט דערצו צוגעגעבען, האָט דער „קעניג פון די רעפּאָרטערען“ רוהיג געענטפערט:

— צי ווייסט איהר דעם אונטערשייד צווישען אַ זשורנאַליסט און אַ פּאָליטיקער? דער זשורנאַליסט האָט די מעגליכקייט כאָטש אויף אַ קורצער צײַט צו בעהערשען די עפענטליכע מיינונג און צו פיהרען זי אין אַזאַ ריכטונג, וואָס איז איהם צום האַרצען. אַ פּאָליטיקער האָט נישט אַזאַ מעגליכקייט.

זאָגענדיג דאָס, איז זויערווײַן געווען טיף איבערצײַגט אין דער ריכטיגקייט פון דער אַרויסגעזאָגטער מיינונג און אין דער אמת'דיגקייט פון די ווערטער גלויבט ער אויך הײַנט. דערפאַר איז זויערווײַן און וועט זײַן — אַ רעפּאָרטער.

אַנ'אַנדערע ראָליע אין לעבען, אין זײַן אויספיהרונג וואָלט זיכער אויסגעפאַלען בלאַסער. זויערווײַן איז, ווי קײַן שום אַנדערער, שטענדיג מיט זיך, און ווען מען זעהט איהם אין די קולוארען פון'ם פּאַלאַץ פון דער פעלקער-ליגע, וואו ער לויפט פון איין דיפּלאָמאַט צום אַנדערען, לאָזט זיך אינפאָרמירען נישט בלויז פון זײַנע פרײַנד, נאָר אויך פון פרעמדע און אומבעקאַנטע, — ווערט קלאָר, אַז דער מענש איז געקומען אויף דער וועלט מיט דער נשמה פון אַ זשורנאַליסט.

[illegible] זויערווײַנ'ען פאַר אַנ' [illegible] גאַליציאַנער [illegible] אַז ער איז אַ פראַנצויז פון [illegible] פּלוט. אין [illegible] זענען אַלע דרײַ בעהויפּטונגען נישט קרוב-ל'ווירקליכקייט. זויערווײַן איז ראשית-כל אַ פּאַריזער זשורנאַליסט און די דאָזיגע בעצײכנונג איז זײַן נאַציאָנאַליטעט און רעליגיעזע לעגיטימאַציע.

און דאָך האָט זויערווײַן נאָר דורך אַ צופאַל געפונען זײַן אייגענעם „איך“. זויערווײַן איז געווען אַ קלײַנער, אונבעקאַנטער מוזיקער און האָט געשפּילט אויף אַ וויאָלאָנטשעל. פון צײַט צו צײַט איז איהם געקומען אין דער האַנד אַרײַן אַ צײַטונג. נאָר די פער'כשוף'טע וועלט פון רעדאַקציע-לעבען איז איהם געווען לגמרי פרעמד. און ווען נישט אַ צופאַל, וואָלט דער בעשיידענער וויאָלאָנטשעליסט ווײַטער געגרימפּלט אויף די סטרונעס אין אַ טאַנץ-קאַפּעל, פאַר עפּיס בײַ אַ פּענסיע פון 500 פראַנק אַ חודש, און ער וואָלט יעדען טאָג געאײַלט צו דער אַרבײַט מיט'ן אינסטרומענט אַרײַנגעפּאַקט אין אַ רעסטאָראַן לאַפּען אַ גלעזעל ווײַן. דער צופאַל האָט אָבער געוואָלט, אַז מיט 30 יאָהר צוריק זאָל מען זיך ווענדען צום בעשיידענעם וויאָלאָנטשעליסט מיט אַ פאָרשלאַג אָנצושרײַבען אַ קלײַנעם אַרטיקעל וועגען וואַגנער'ן. זויערווײַן האָט עס אָנגעשריבען. דאָס ערשטע מאָל האָט ער זיך דאָ געטראָפען מיט דעם איהם אונבעקאַנטען און אַזוי אַלזײַטיגען רײַכען זשורנאַליסטען-וועלטעל, וואָס האָט אויף איהם איבערגעלאָזט אַ מעכטיגען אײַנדרוק. ער האָט דעמאָלט אַליין פערגעלעגט זײַן קונסט. מען האָט איהם צוגענומען.

אָט דאָס איז די געשיכטע פון'ם קלײנעם, בעשיידענעם מוזיקער.

* * *

זײַנע אינטערוויואוס

ווי אַזוי אַרבײַט אייראָפּאַ'ס פערדיגסטער רעפּאָרטער?

אָט איז דער ערשטער בײַשפּיל: עס קומען פאָר וואַהלען פון אַ פּרעזידענט אין דײַטשלאַנד. די וואַהלען דאַרפען פאָרקומען זונטאָג. זויערווײַן זעצט זיך שבת אַרײַן אין אַנ'אַעראָפּלאַן און פאָהרט „פּאָ אַמעריקאַנסקי“ קײַן בערלין. זײַן ציל איז פון דײַטשלאַנד'ס הויפט-שטאָט צוצושיקען צו זײַן צײַטונג „מאַטען“ גענויע ידיעות וועגען דעם, ווער עס איז אויסגעוועהלט געוואָרען אַלס פּרעזידענט. כדי צו בעקומען אַנ'ענטפער אויף דער פראַגע בענוצט זיך זויערווײַן מיט דער מיינונג פון צוויי מענשען. דאָס זענען נישט קײַן מיניסטאָרען, נישט קײַן פּאָליטישע פּאַרטײַ-פיהרער, נאָר די רוימערין פון צוג אויף דער שטרעקע קעלן-בערלין און דער דינער פון האָטעל „אַדלאָן“. די רוימערין געהט אַרײַן אין וואַגאָן און זויערווײַן פרעגט איהר:

— פאַר וועמען וועט די באָבעשי הײַנט שטימען?

די אַלטע האָט זיך אויסגעגלײַכט און געענטפערט:

— פאַר וועמען דען שטימען, אויב נישט פאַר הינדענבורג'ן?

זויערווײַן פרעגט ווײַטער:

— צי האָט די באָבעשי גוט זיך פערטראַכט וועגען דעם? צי האָט איהר שוין פערגעסען די מלחמה און אַז איהר האָט פערלוירען אַ זוהן הינטער טאַנענבערג?

— דאָס איז ריכטיג, אָבער הינדענבורג איז שוין אַלט און פערדינט זיך די אַכטונג.

אין בערלין האָט זויערווײַן זיך אויפגעהאַלטען אין האָטעל „אַדלאָן“ אין דער פריה, ווען דער דינער ברענגט איהם פריהשטיק, פרעגט איהם דער פּאַריזער צײַטונגס-מאַן:

— פאַר וועמען שטימט איהר הײַנט, פרײַנד מײַנער?

— פערשטעהט זיך, פאַר הינדענבורג'ן.

— האָט איהר זיך גוט פערטראַכט וועגען דעם? האָט איהר שוין וועגען אַלעם בײַזען פערגעסען?

— נײַן, מיר האָבען נישט פערגעסען, אָבער הינדענבורג איז שוין אַלט און איז ווערט געשעצט צו ווערען.

פאַר זויערווײַנ'ען איז דאָס געווען גענוג. ער איז שוין נישט געגאַנגען אויף אַנ'אינטערוויו צו די פּאַרטײַ-פיהרער, נאָר איז אַוועק צום טעלעפאָן און געפאָדערט:

— פּאַריז, „מאַטען“.

און אַז ער איז געווען פערבונדען מיט זײַן רעדאַקציע, האָט ער טעלעפאָנירט די ווערטער:

— הינדענבורג ווערט פּרעזידענט!

און מעהר גאָרנישט.

* * *

אַ געשפּרעך מיט טשערטשיל

אָט איז אַ צווייטער בײַשפּיל: וואַהלען אין ענגלאַנד. זויערווײַן קומט קײַן לאָנדאָן, כדי מיטצוטיילען זײַן צײַטונג: ווער ס'וועט זיגען — די אַרבײַטער, צי די קאָנסערוואַטיווען? דער רעפּאָרטערען-קעניג קריכט אַרויף אויפ'ן דאַך פון אַנ'אויטאָבוס און פאָהרט, פון עק שטאָט ביז עק שטאָט. די גאַנצע צײַט הערט ער זיך צו צו די געשפּרעכען פון די דורכגעהער. פון אַלעמען הערט ער דעם נאָמען: מאַקדאָנאַלד. און אין צוויי שעה אַרום, ווען ער שטײַגט אויס פון אויטאָבוס, געהט ער צו די אַרבײַטער-פיהרער און גראַטולירט צום זיג. און אין אַ שעה אַרום גיט ער איבער אַ טעלעפאָנישען געשפּרעך קײַן פּאַריז, פאָדערנדיג, אַז אין מאָרגענדיגען נומער זאָל זײַן צײַטונג דעם אינטערוויו אָפּדרוקען אונטער אַזאַ קאָפּ: „געשפּרעך מיט'ן מאָרגענדיגען ענגלישען פּרעמיער“.

די דאָזיגע מעשה האָט אונטער זיך אַ פּיקאַנטען עפּילאָג. 2 בײַנאַכט, נאָך די וואַהלען, קלינגט אין זויערווײַנ'ס צימער דער טעלעפאָן. דער פּאַריזער זשורנאַליסט כאַפּט זיך אויף פון שלאָף און זאָגט:

— דאָ איז זויערווײַן.

— און דאָ איז טשערטשיל. איך האַלט אין האַנד אײַער צײַטונג, וועלכע איך האָב ערשט דערהאַלטען מיט דער לופט-פּאָסט. איך האַלט פאַר מײַן חוב אויסצובעסערן אײַער טעות, העער זויערווײַן, ביז איצט איז ענגלישער פּרעמיער באַלדווין, נישט מאַקדאָנאַלד.

— איהר זענט שלעכט אינפאָרמירט ה' טשערטשיל, און גאַנץ אינגיכען וועט איהר [illegible]. פון 12 בײַנאַכט אָן איז מאַקדאָנאַלד שוין פּרעמיער.

זאָגענדיג דאָס, האָט זויערווײַן זיך איבערגעדרעהט אויף דער צווייטער זײַט און איז אײַנגעשלאָפען.

* * *

זויערווײַנס נקמה

אײַנמאָל איז זויערווײַן געווען אויסערגעוועהנליך צופרידען. ער האָט ערשט אָפּגעגעסען פריהשטיק צוזאַמען מיט בריאַנ'ען און שטרעזעמאַנ'ען און האָט מיט זיי פערבראַכט אינטימע שעה

(ענדע זײַט 11)

צוויי חסיד'ישע מעשה'לעך

וועגען ר' יצחק'ל דראביטשער און ר' לוי יצחק פון בערדיטשעוו

פון יוסף מארגאשעס

ער נעהמט זיך דעם יצר-הרע צו הילף

— עס טרעפט אמאל, — אזוי פלעגט דער גרויסער חסידישער רבי ר' יצחק'ל דראביטשער, א תלמיד פון'ם בעל שם טוב הקדוש — לערנען מיט זיינע תלמידים, אז ווען א מענש וויל טון עפעס א דבר מצוה, קען ער עס אנדערש נישט אויספיהרען, סיידען ער נעהמט זיך דער צו דעם יצר הרע צו הילף, ווען נישט, וואלט ער גאר נישט אימשטאנד געווען די מצוה־זאך אויסצופיהרען.

און אלס א ראיה צו זיינע ווערטער, וועלכע האבען בהשקפה ראשונה, אויפ'ן ערשטען בליק, אויסגעזעהען ווילד און משונה'דיג, פלעגט ער נעהמען זיך אליין.

— ווי איהר, מיינע ליבע תלמידים, ווייסט, איז מיין עובדא צו זיין א „מוכיח", צו פאהרען פון איין יודישער קהלה און דער אנדערער, כדי אומעטום צו דרש'ען און דעם עולם צו זאגען מוסר און שטראף־רעד, זיי זאלען זיך דאס נעהמען צום הארצען און בעסער און פרומער ווערען — צו גאט און צו לייט.

טרעפט אבער אויך אפט, אז דער יצר הרע פערשטעלט זיך פאר מיינ'ס א פריינד און ער ווענדט אן אלע התפעלות, אבי מיר צוריקצוהאלטען פון מיינע נסיעות, ווארום ער האט זעהר און זעהר קיין חשק נישט, אז יודען זאלען אביסעל בעסער און פרומער ווערען.

— וואס טויג דיר דער גאנצער קלאפאטע? — האלט ער מיט מיר אין איין אינ'טענה'ן, — אז דער גאנצער עסק איז נישט פאר דיר. ערשטענס, וואס דארפסטו זיך אזוי פלאגען און ארומיאגען, ארומשלעפען אין דער פרעמד, נישט צו האבען א רוהיגען געלעגער און עסען אין דער צייט, איז דאס פאר דיינע כחות, אויף דיינע עלטערע יאהרען?

און א חוץ דעם, וואו איז דיין ביטול תורה? דו קענסט דאך נישט לערנען דיינע שיעורים אין דער צייט און דינען צו השם יתברך, ווי עס געהער צו זיין, און דערצו איז דאס ארומשלעפעניש פשוט א בזיון פאר אזא גרויסען תלמיד חכם, ווי דו ביזט. בלייב בעסער און רעד היים, על התורה ועל העבודה, זיץ און לערן און דין דעם רבונו של עולם אויף דיין איינענעם שטיינער, ווי דו ביזט דאס געוועהנט פון שטענדיג אן.

איך אבער — האט ר' יצחק'ל מיט א ליכטען שמייכעל ווייטער דערצעהלט פאר זיינע תלמידים — בין א מבין און איך פערשטעה, וואס מיין „גוטער פריינד" איז אויסען מיט זיינע דבורים און אז זיין כונה איז נאר מיך אראפצופיהרען פון מיין רוהיגען דרך...

האב איך געגעבען איהם א קלוגע עצה. ער פאלט אלע מאל אריין אין מיין נעץ און לא־די, וואס ער שטערט מיר נישט אין מיינע פלענער, העלפט ער מיר נאר מיט אלע זיינע קרעפטען מיינע גוטע כונות אויסצופיהרען.

יעדעס מאל, ווען ער קומט צו מיר מיט זיינע איינווענדונגען און טענות געגען מיינע א נסיעה, האק איך איהם באלד איבער די רייד און גיב צו איהם א זאג:

— דו ווייסט דאך, פריינד מיינער, אז מיין גאנצע כונה ביי מיין ארומפאהרען אין די שטעדט און שטעדטלעך, איז נאר זאמלען וואס מעהר געלד, כדי איך זאל ביי מיין אהיימקומען, קאנען לעבען א גוטען טאג און קענען געניסען פון אלע תענוגי עולם הזה אט דאס איז מיין גאנצער צוועק און צוליב דעם לוינט זיך שוין אביסעל צופלאגען זיך אונטערוועגענס...

אז דער „פריינד" מיינער הערט פון פון מיר אזעלכע דבורים, ווערט ער גאר אויפגעלעבט און ער גיט מיר שטענדיג צי מוט און ענערגיע מיינע נסיעות אויסצופיהרען.

— געלד!!! — גיט ער א שפרונג אונטער, — אודאי האסטו רעכט! דיין פלאן ארומצופאהרען און צו זאמלען געלד איז שוין א גאר גוטער און פראקטישער און דו דארפסט דיך מאכען צוזאילען איהם וואס גיכער אויסצופיהרען, איידער אנ'אנדער שעהנער יוד וועט זיך אונטעראיילען און פערכאפען „דיינע" שטעדט..

און ער לאזט מיך שוין נישט אפ. ער העלפט מיר פאקען מיינע זאכען. ער לויפט און דינגט פאר מיר א פערד און וואגען, אבי איך זאל קענען וואס גיכער ארויספאהרען אויף דער מדינה..

איך, ביי מיר אין הארצען, האלט אין איין שמייכלען. איך לאז איהם ארומלויפען און האוען, ווייל איך ווייס דאס מיינינג'ע, וואס איך האב אין זינען..

און אז איך קום אין א שטאדט אריין, און שטעל מיך אוועק פאר אנ'עדה יודען, טרייב איך דעמאלט נאר אין גאנצען פון מיר אוועק מיין „גוטען פריינד", און איך גיב מיך גאר אפ מיט מיין הייליגער ארבייט, דעם עולם צו זאגען שטראף־רייד, כדי איהם מחזיר למוטב צו זיין און איך בין דעמאלט אזוי פארטועפט און ארייננעטון, אז דער יצר הרע האט דעמאלט איבער מיר גאר קיין שליטה נישט און ער האט אפילו נישט די דעזה צו מיר נאהענט צוצוקומען.

און צו גוטער לעצט, ווען איך קום בשלום אהיים פון מיינע נסיעות, טהו איך איהם אפ נאך א שעהנער שפיצעל: איך נעהם דאס גאנצע געלד וואס איך האב צוזאמענגעקליבען, פאר וועלכען מיין „פריינד" וויל אז איך זאל מיר לאזען אזוי וואוילגעהען, און איך גיב עס אין גאנצען אוועק צו ארימע לייט פאר צדקה.

אט אזוי — האט ר' יצחק'ל פארענדיגט זיין שמועס מיט זיינע תלמידים, — דארף א מענש שכל האבען און זיך נעהמען צו הילף דעם יצר הרע, דעם דבר אחר, און איהם קלוג אבנארען, אז ער זאל נישט שטערען און נאך גאר העלפען צו טון א דבר מצוה...

מענשען און מלאכים

אין דער צייט, ווען דער גרויסער און בערימטער בערדיטשעווער צדיק, רבי לוי יצחק, זכרונו לברכה, איז שוין אומעטום געווען בעוואוסט און בעקאנט, איז ער איינמאל געקומען קיין לעמבערג, וואו גאר וועניג מענשען האבען איהם נאך געהאט געקענט פערזענליך.

ער איז געקומען איינער אליין, אהן וועלכער עס איז בעגלייטונג, און ער איז אריין אין דעם הויז פון א בעוואוסטען חסידישען גביר, ביי וועמען ער האט געבעטען דאס ער זאל איהם אבגעבען א בעזונדערען צימער, ווייל ער וויל דא אין שטאדט פערברענגען עטליכע טעג.

דער דאזיגער פארלאנג האט דעם גביר גאר שטארק פערדראסען און ער האט געענטפערט:

מיין ליעבער רב איד! ביי מיר איז נישט קיין אכסניא, אויב איהר האט געלד, קענט איהר געהן אין א האטעל, און אויב נישט, איז דא ביי אונז אין שטאדט א דאריע מלמד ביי איהם האלטען זיך אויף אלע אורחי־פרחי, וואס קומען קיין לעמבערג.

דער בערדיטשעווער האט מעהר גאר נישט געזאגט, נאר טאקע געפאלגט דעם גביר'ס עצה. ער איז אוועק צו דאריע מלמד, וועלכער האט דעם, צו איהם פרעמדען און אומבעקאנטען יודען, אויפגענומען בסבר פנים יפות און אבגעגעבען אזוי פיעל פלאץ ווי עס איז נאר מעגליך געווען אין דעם קליינעם הייזעל, וואו עס זענען שוין אויך געווען פון פריהער עטליכע ארימע יודען, צוגערייזטע אורחי־פרחי'ניקעס.

אויף צומארגענס איז אין לעמבערג געווארען א קלאנג, אז דער בערימטער בערדיטשעווער צדיק איז דא אין שטאט און אז ער שטעהט איין ביי דאריע מלמד.

עס איז באלד געווארען א גאנץ שטארקער געלויף. אלע חסידישע און באלעבאטישע יודען זענען געקומען שלום נעהמען און מקבל פנים זיין דעם גרויסען און בעוואוסטען צדיק. צווישען די וואס האבען זיך געשטופט און קוים געהאט די זכיה צו קענען אריינקומען אינ'ם קליינעם הייזעל איז אויך געווען דערזעלבער גביר וועלכער האט ערשט מיט א טאג פריהער געהאט ענטזאגט דעם רבי'ן און איהם גע'עצה'ט אז ער זאל געהן צו דאריע מלמד..

ווען דער גביר האט דעם רבי'ן נאר דערזעהען, האט ער איהם תיכף דערקענט. ער האט זיך אבער גאר נישט ווייסענדיג געמאכט גלייך ער זעהט איהם ערשט צום ערשטען מאל און ער האט איהם באלד אנגעהויבען בעטען, אז ער זאל זיך דווקא איבערטראגען צו איהם אין הויז אריין ווייל דא איז אזא ענגעניש און שטיקעניש איז זיכער נישט לפי כבודו.

איהר דארפט ווייסען, טהייערער רבי! — האט דער גביר איהם שטארק מפציר געווען, — אז אלע חסידישע רביים, וואס קומען נאר קיין לעמבערג, שטעהען איין ביי מיר אין הויז וואו עס זענען, קיין עין הרע, פאראנען דירות און א רחבת ידים, נעגוג שטיבען וואו זיך אהינצוטון, און איהר רבי, דארפט נישט זיין קיין אויסנאהם און זיך דא געפינען צווישען די אלע אורחי־פרחי...

אבער דער בערדיטשעווער האט דערפון אפילו נישט געוואלט הערען און זיך געהאלטען ביי דאס זיינע אז דא געפינט ער זיך גאנץ באקוועם און ער וויל דאס נישט פארבייטען פאר א גרעסערער און שעהנער דירה.

— וואס איז אייגענטליך דער חילוק — האט דער בערדיטשעווער זיך געווענדעט צום גביר און די אנדערע חסידים וואס זענען דעמאלט געווען דאביי — צווישען אברהם אבינו און זיין קרוב לוט? ביידע זענען דאך — לויט ווי די הייליגע תורה דערצעהלט — געווען

(ענדע זייט 11)

אנ'אקטיאר צוליב וועמען 4 פרויען זענען בעגאנגען זעלבסטמארד.

מאני גיראַרדי איז נישט קיין גרויסער אקטיאר, דערפאר אבער איז ער א געוואלדיגער ליבהאבער. אזוי צום ווייניגסטען האלטען די פרויען. א ראיה האט איהר, אז פיר פרויען האבען צוליב איהם געמאכט א סוף צו זייערע לעבענס. עס ליבע האבען פרובירט בעגעהן זעלבסטמארד, אבער עס איז זיי נישט געלונגען. צוויי פרויען האבען זיך צו'דרג'עט אויף א דועל צוליב זיין ליבע, און א רייד אנדערע לויפען איהם נאך אויף שריט און טריט, גרייט צו אפפערן מיט זיך אליין און מיט זייער געלד, אבי צו קריגען א ביסעל ליבע פון איהם.

מאני איז אנ'אקטיאר מעהר צוליב זיין טאטענ'ס מערקווירדיגע קאריערע, ווי צוליב זיין אייגענעם טאלאנט. זיין פאטער איז געווען דער בעריהמטער אקטיאר אלעקסאנדער גיראַרדי, וועלכער איז געווען אנ'ארימער רעגדלער און איז פלוצלינג געווארען איינער פון די גרעסטע אקטיארען, וועלכען דער קייזער אליין פלעגט לויפען זעהען ביי יעדער געלעגענהייט. אלעקסאנדער גיראַרדי איז געווען א גרויסער וויצלער. ארום זיין שטוהל פלעגט שטענדיג שטעהען א רעדעל מענשען, וועלכע פלעגען קייכען פון געלעכטער פון זיינע וויצען. איינמאל איז פערבייגעגאנגען א טעאטער־דירעקטאר און, דערהערענדיג, וואס עס קומט פאר, האט ער גיראַרדי'ן גלייך אנגאזשירט פאר זיין טעאטער. גיראַרדי איז געווארען איינער פון די פאפולערסטע אקטיארען אין וויען.

מאני האט נישט דעם חן און בעזיצט נישט דעם טאלאנט פון זיין פאטער, דערפאר אבער איז ער א מערקווירדיג־שעהנער יונג, און דאס, וואס איהם פעהלט אין טאלאנט, מאכט ער מיט זיין אויסזעהען. זיינע פארשטעלונגען זענען געפאקט מיט פרויען, און כאטש ער שפילט געוועהנליך די אומוויכטיגסטע ראלע אין א פיעסע, קריגט ער אבער דעם שטארקסטען אפלאז און די דירעקטארען רייסען זיך דארום פאר איהם.

זיין ערשטען ראמאן האט מאני פערפיהרט מיט נארא שוסעל, די טאכטער פון אנ'עסטרייכישן שמאל־מאגנאט. דער שווער האט איהם ארייננעגומען אין געשעפט. ער האט אבער דאס געשעפט אזוי שלעכט געפיהרט, אז אין א יאהר ארום האט ער באנקראטירט, און צוזאמען מיט'ן געשעפט האט באנקראטירט זיין פאמיליען־לעבען. ער האט זיך פערליבט אין א יונגער פרוי מיט'ן נאמען סטעפי, וועלכע דאס געהאלטען און קריגען א גט.

א יאהר צייט האט מאני געלעבט גליקליך מיט סטעפען, דאן איז זי פלוצלינג פערשוואונדען און איז מעהר צו איהם נישט צוריקגעקומען. מען זאגט, אז איהר ערשטער מאן האט אויפ'ן טויטען בעט זי פערשווירען, אז זי זאל נישט צוריקגעהען צו מאני'ן, און ער האט איהר דערפאר איבערגעלאזען א גרויס פערמעגען.

נארא האט געהאפט, אז איצט, ווען סטעפא איז אוועק, וועט מאני צוריקגעהען צו איהר. מאני'ס הארץ איז אבער אזוי געווען צובראכען, אז ער האט בעשלאסען צו נעמען נקמה פון דעם שעהנעם געשלעכט מיט דעם, וואס ער וועט ברעכען אזוי פיל פרויען הערצער, וויפיל ער וועט קענען. ווען נארא האט דערזעהן

(ענדע־זייט 11)

אהן זאלץ... (ד"ר גערסאנ'ס דיעטע)

פון ד"ר מלך במעלניצקי

אין מעדיצינישע זשורנאלען געהט איצט אן א היציגע דעבאטע וועגען ד"ר גערסאנ'ס ענטדעקונג. - וואס דער ענטדעקער אליין זאגט וועגען זיין דיעטע

דער נאמען פון דר. גערסאן איז געוויס נישט פרעמד פאר יענע לעזער וועלכע אינטערעסירען זיך מיט מעדיצינישע ענטדעקונגען און מעדיצינישע פראגען אין אלגעמיין. וועגען זיין נייער דיעטע אהן זאלץ און איהרע אויסגעצייכענטע רעזולטאטען ביי איינזיגע פארמען פון טובערקולאז איז מיר שוין נישט איין מאל אויסגעקומען צו שרייבען.

ד"ר גערסאן אנ'אומבאקאנטער יודישער דאקטאר אין דער דייטשער פראווינץ־שטאדט בילעפעלד, איז אונגעפעהר מיט פיר יאהר צוריק איבער־נאכט געווארען [?] בעריהמט. ס'איז [אבסאלוט] נישט קיין איבערטרייבונג, אז ד"ר גערסאן בעלאנגט היינט צו די בעריהמטע דאקטוירים אויף דער וועלט. שוין צוריק מיט יאהרען האט ד"ר גערסאן געמאכט די ענטדעקונג, אז א געוויסע שטרענגע דיעטע אהן זאלץ (וועלכע ער האט אליין צוגעטראכט און אויף זיך אליין אויספראבירט) אזא דיעטע ווירקט אויסגעצייכענט ביי מיגרען, שווינדזוכט און אנדערע חולאת'ן. ד"ר גערסאן האט, ווייזט אויס, נישט פערמאגט די נויטיגע ענערגיע און אפשר אויך נישט די צייט און מאטעריעלע מעגליכקייט, אום דורכצופיהרען מיט זיין ענטדעקונג פראבעס אויף א גרעסערען מאסשטאב און צו בעגרינדען זי אויף א שטרענג־וויסענשאפטליכען אופן. ער האט זיין ניי־ענטדעקטע דיעטע אנגעווענדעט נאר ביי דער קליינער צאהל פון זיינע אייגענע פאציענטען און א חוץ א פאר דאקטוירים אין בילעפעלד, וועלכע האבען, אגב, געהאט וועניג צוטרוי צו ד"ר גערסאן, האט פון זיין ענטדעקונג קיינער נישט געוואוסט.

ד"ר גערסאנ'ס דיעטע איז אין מעדיצינישע קרייזען ערשט אלגעמיין בעקאנט געווארען, ווען זי איז, אזוי צו זאגען צום צווייטען מאל ענטדעקט געווארען פונ'ם בעריהמטען דייטשען כירורג פראפעסאר זאוערברוך אין מינכען (היינט אין בערלין). פראפעסאר זאוערברוך האט זיך פון תמיד אן אינטערעסירט מיט דער פראגע, ווי אזוי מען קען ווירקען אויף קראנקע בלויז מיט דיעטע, בלויז דורך געוויסע פערענדערונגען אין דער ערנעהרונג. דורך פראבעס האט ער פעסטגעשטעלט, אז דאס בעהיילען זיך פון וואונדען נאך אפעראציעס הענגט אפ טיילווייז אויך דערפון, וואס די קראנקע עסען. ביי געוויסע שפייזען היילען זיך וואונדען גיכער, ביי אנדערע לאנגזאמער. די פראבעס האבען פראפעסאר זאוערברוך'ן געבראכט אויפ'ן געדאנק, אז עס איז אפשר פארהאן א מעגליכקייט צו העלפען געוויסע קראנקע בלויז דורך פערענדערונגען אין דער ערנעהרונג.

פראפעסאר זאוערברוך האט אנגעהויבען דורכפיהרען אזעלכע פראבעס, און בעת די פראבעס איז ער צופעליג געוואר געווארען פון א חולה, אז אין בילעפעלד איז פארהאן איינער א ד"ר גערסאן, וואס בעהאנדעלט לונגען־קראנקע בלויז מיט א געוויסער דיעטע. פראפעסאר זאוערברוך האט זיך פעראינטערעסירט מיט דער נייער מעטאדע פון [illegible] דאקטאר. און ווען ער האט זיך איבערצייגט, אז ער האט צו טון [illegible] אנ'ערנסטען און געוויסענהאפטען מענש, האט ער [illegible] איינגעלאדען, אז ער זאל די פראבעס מיט זיין דיעטע דורכפיהרען אין זיין גרויסער קליניק אין [illegible]

[illegible] זיך אין דער קליניק פון פראפעסאר זאוערברוך [illegible] האט זיך [illegible] אז [illegible] פון ד"ר גערסאן ווירקט טאקע [illegible] אמת'ן. [illegible] רעזולטאטען [illegible] ד"ר גערסאן דערגרייכט מיט זיין [illegible] בפרט ביי [illegible] פון די ביינער און פון דער הויט, זאגאר ביי אייניגע קראנקע, ביי וועלכע [illegible] זענען לויט די מעדיצינישע ערפארונגען געווען נישט קיין גוטע.

דאס אלעס איז פארגעקומען [illegible] מיט א יאהר פיער. זייט דעמאלט איז די הייליגע ווירקונג פון ד"ר גערסאנ'ס דיעטע אויספראבירט געווארען אויף טויזענדער קראנקע אין אלע עקען פון דער וועלט. און דאך זענען די מעדיצינישע געלעהרטע ביז'ן היינטיגען טאג נאך נישט געקומען צו קיין ענדגילטיגער מיינונג איבער דער ווירקזאמקייט פון ד"ר גערסאנ'ס דיעטע. די פראבעס האבען טיילווייז געפיהרט צו גלענצענדע רעזולטאטען און טיילווייז צו ענטוישונגען. ד"ר גערסאן און זיין מעטאדע האבען אין מעדיצינישע קרייזען בעקומען אי אנהענגער אי פארביטערטע געגנער, און ארויסגערופען א היציגע דעבאטע עס נעמט אין איהר אפט אנטייל אויך ד"ר גערסאן אליין, וועלכער בעמיהט זיך צו בעווייזען, אז אויב זיין דיעטע האט געפיהרט צו ענטוישונגען, איז דאס נאר דערפאר, וואס זי איז נישט אויף א שטרענגען אופן דורכגעפיהרט געווארען, אדער ווייל מען האט איינגעפיהרט אייניגע פערענדערונגען, וועלכע זענען לויט זיין מיינונג פאלש.

(ענדע־זייט 11)

פערשאלטען בלוט

גרויסער שפאנענדער ראמאן פון דער היינטיגער צייט

קיצור פון די ביז-איצטיגע קאפיטלען

גראף קארל ריינפעלד פערמאגט א זעהר שעהנע טאכטער, אדעלא, וואס איהר האנד בעמיהען זיך צו בעקומען דריי רייכע יונגעלייט. אדעלא'ן געפעלט קיינער נישט פון די דאזיגע הערען. נאר כדי נישט צו פערשאפען קיין פערדרוס דעם פאטער, וועלכער שטעהט שטארק צו צו איהר, אז זי זאל טון א שידוך — נעמט זי אן, דעם מאדנעם פארשלאג צו ווארפען גורל אויף די דריי קאנדידאטען, אבער מיט'ן דינגען, אז דער גורל זאל אויך געווארפען ווערען אויף נאך א פירטען קאנדידאט — אנ'אומבעקאנטער. דער גורל פאלט דוקא אופן אומבעקאנטען, נישט געקוקט דערויף, נעמט ראזען ז. אן דעם פארשלאג צו הייראטען אלפרעד דעם זוהן פון א גרויסען באנקיר.

גראף קארל ריינפעלד האט א ברודער פראנץ, אויף וועלכען עס איז אמאל געפאלען א חשד, אז ער זאל האבען ערמארדעט דעם פאטער בעת א מחלוקה, ווען דער אלטער ריינפעלד האט שטרענג פארגעווארפען דעם זוהן זיין ליידענשאפט צו די קארטען. פון גרויס איפרעגונג איז דער פאטער אנידערגעפאלען אויף דער ערד און זיך צוקלאפט דעם קאפ אין א דעמבענעם טיש. דערפון איז ער געשטארבען. פראנץ מיז אנטלויפען קיין אויסלאנד, הגם ער איז אומשולדיג. די ברודער קארל נעמט צו די גרויסע ירושה. שפעטער אין א יאהר ארום, אז פראנץ מיט זיין פרוי און שעהנע טאכטער קומען צוריק פערארעמט און נידערגעשלאגען. ווערט קארל דעציטערט און בעמיהט זיך פאר יעדען פרייז אונשעדליך צו מאכען זיי. אלפרעד ראזען, דער זוהן פון באנקיר, ליבט זיך אין פראנץ'ס טאכטער. איינמאל געפינענדיג זיך אין איהר הויז ווערט ער ערמארדעט דורך א געהיימניספולן אופן. דער חשד אויף פראנץ'ן ער ווערט ארעסטירט.

קארל ריינפעלד, וועלכער בעמיהט זיך מיט אלע כחות צו בעזייטיגען זיין ברודערס פאמיליע, פערנארט פראנץ'ס פרוי און פערשליסט זי אין א קעהלער אין זיין ווילע. וועגען דעם דערוואוסט זיך דורך א צופאל דער יעגער פעליקס וועלכער איז דער געליבטער פון דער בילד-שעהנער, אבער פערלאזענער אדעלא. צווישען זיי געהט איצט פאר א געשפרעך וועגען דער אומגליקליכער פרוי.

(73 פארטזעצונג)

— עס איז זעהר נישט שעהן פון דיר, וואס דו דאסט אויף מיין רופען געלטען אין אוועג, גישט געענטפערט! פארוואס האסטו מיר אזא עולה געטון? — האט אדעלא ארויסגעפיהרט פון טעמא.

— א, טייערע, איך האב נישט געהאט קיין מוט דיר אין יענעם מאמענט צו קומען: היינטער די אויגען

אדעלא האט א ציטער געטון און האסטיג האט זי ווידער אויסגערופען:

— פעליקס, איז עס אמת, אז דו ביסט געווען אין קעלער און האסט דעם שליסעל צו זיך גענומען?

— יא, ס'איז אמת!

— פארוואס האסטו טאקע אזוי געטון?

— א, אדעלא, בעזין דיר דאך. עס איז דאך געווען א מארד, וואס דיין פאטער האט געוואלט בעגעהן איבער דער דאזיגער פרוי. איך האב אבער דעם דאזיגען מארד געוואלט שטערען. איך האב דער אומגליקליכער אריינגעגעבען לעבענסמיטעל. און, נישט אמת, אדעלא, אז אויך דו ביסט מסכים מיט מיר. מיר וועלען דיין פאטער אפראטעווען פון א גרויזאם פערברעכען. מיר וועלען די אומגליקליכע אזוי לאנג דערנעהרען, ביז דו וועסט אויסזוכען פאר איהר א זיכער ארט, וואו זי זאל קאנען דארט פריי און אונגעשטערט לעבען. דיין פאטער דארף דערפון נאטירליך נישט ווויסען, אז מיר האבען זי אפגעראטעוועט. זאל ער בלייבען ביי זיין מיינונג, אז זי איז דארט אין דעם קעלער אויסגעגאנגען פאר הונגער.

— ניין, פעליקס, די פרוי מוז דארט אין דעם קעלער קראפירען, ווי א הונד!.. — ראט די גרעפין געשריגען.

— אדעלא, דאס מיינסטו זיכער נישט ערנסט! — האט איהר דער יעגער איבערגעריסען.

— פעליקס, טייערער, דו ביזט לחלוטין נישט בעקאנט אין דעם דאזיגען געהיימניש. די דאזיגע געפעהרליכע פרוי איז אימשטאנד צוצושטערען אונזער ביידענס גליק, ווען זי זאל בלייבען לעבען. איך קאן עס דיר איצט נישט זאגען, אבער שפעטער — שפעטער, ווען מיר וועלען שוין זיין מאן און ווייב, דאן ערשט זאלסטו דיך דערוויסען וועגען דעם פורכטבארען סוד, וואס די דאזיגע פרוי טראגט אויף איהר געוויסען!

— מאן און ווייב, מאן און ווייב!... — האט פעליקס עטליכע מאל ווידערהאלט די דאזיגע ווערטער.

— יא, נאך דער טויט פון דער דאזיגער פרוי קאן אונז ביידע פיהרען צו א צוועק, פעליקס. זאל זי אבער בלייבען לעבען, קאן איך קיינמאל נישט ווערען דיין ווייב.

— אדעלא, דאס זענען דאך גרויזאמע ווערטער!

— דערפאר אבער אמת'ע, ליבער איך בעשווער דיך, אז דו זאלסט מיר פערטרוי'ען! ווילסטו דען מיט דיינע הענד אונזער גליק צושטערען? וואס דארפסטו דען מעהר טון, ווי שווייגען? גיב מיר צוריק דעם שליסעל און אונזער גליק איז דאן אייביגן־פעסט געזיכערט.

— אבער בלויז דורך פערברעכען! — האט ער אויסגעשריגען.

— ניין, ניין, דו בעגעהסט נישט קיין פערברעכען. אבער איך וועל דיך נישט צווינגען דערצו. בעהאלט דיר דעם שליסעל און זאג דיך אפ פון מיין ליבע! יא, עס וועט זאגאר בעסער זיין אזוי! איצט זעה איך דאך, אז דיין ליבע צו מיר איז נישט געווען קיין אויפריכטיגע און רייסע, אזוי ווי כ'האב ווירקליך געמיינט. דו וואלסט מיך ברענגען פאר א קרבן צוליב יענער שולדיגער פרוי — טא גייע און ראטעווע זי, אבער מיר, מיר זענען אויף אייביג געשיידען! — האט די גרעפין מיט א שלוכצענדער שטים געזאגט און איהרע שעהנע אויגען האבען זיך אנגעפילט מיט טרעהרען.

— ניין, דאס קיינמאל נישט! איך וועל דיך נישט אוועקלאזען פון מיר, און דו וועסט דיך לאזען בייגען, דו וועסט רחמנות האבען אויף אנ'אומגליקליך וועזען און אויך די פרייהייט צוריקגעבען!

— און דאס פאדערסטו פון מיר, פעליקס? האב איך דען נישט געזאגט, אז ווען אזוי וועל דאס נאכגעבען, זענען מיר סיי־ווי געשיידען?

— א, ניין, אדלא, ניין. אויב דו ליבסט מיך אויפריכטיג און עהרליך, און אויב דו מיינסט אויף אנ'אמת צו ווערען מיינע, דאן דארפסטו זיך מיט פרייד אפזאגען פון דיין ראנג און טיטעל און מיט מיר אוועק אין דער וועלט אריין. איך שווער דיר צו, אז איך וועל זארגען פאר דיר, אז ס'זאל דיר גארנישט פעהלען! אבער דערבארים דיך אויף יענער אומגליקליכער פרוי, האב רחמנות אויף דיין אייגענעם פאטער און ראטעווע איהם פון דעם דאזיגען פערברעכען!

— גענוג, איצט זעה איך טאקע איין, אז די האסט מיך נישט ליב! — האט אדעלא איהם איבערגעריסען און מיטען און זיך שנעל בעפרייט פון זיינע ארעמס, כדי זיך איהר פנים צו פערדעקען מיט ביידע הענד.

— אז דו האסט מיך נישט ליב? א, אדעלא, איך שווער דיר ביי מיין נשמה, אז קיין שום מענש אין דער וועלט קאן די רחמים און אויפריכטיגער נישט ליבען, ווי איך! — דאס פעליקס אויסגערופען און אנידערגעקניהט. ער האט איהר פינגער איינגעקלאמערט מיט ביידע הענד און זיין קאפ בעהאלטען אין איהר שויס.

— דער אויף, פעליקס! דאס זענען דאך בלויז פוסטע דיבורים! לאז מיך אפ! א, ווי אומגליקליך איך בין איצט!

— האט די גרעפין מיט פאלשקייט געשלוכצט און געפרובט זיך בעפרייען פון די ארעמס פון ליידענשאפטליכען יונגנמאן.

— קיינמאל נישט! איך וועל דיך נישט אוועקלאזען! אדעלא, פאדער נישט פון מיר דאס, וואס איך קאן דיר נישט נאכקומען! דאס איז א פערברעכען און מיר וועלען דאך נישט פערפלעקען אונזער ליבעס־גליק מיט דעם אומשולדיגען בלוט פון א מענש?!

— וואלט דיין ליבע צו מיר געווען א שטארקע, דאן וואלסטו מיר געגלויבט אויפ'ן ווארט, אבער איך האב זיך אין דיר ענטטוישט. געה, געה אוועק פון מיר, מיר זענען געשידען!

— האט זי געשריגען און זיך ענדליך בעפרייט פון זיינע שטארקע הענד.

שנעל האט זי ארויפגעצויגען אויף זיך דעם מאנטעל און זיך גענומען דערווייטערן פון דאנען.

עטליכע סעקונדען איז פעליקס נאך געלעגען אויף זיינע קניע, ענדליך האט ער זיך א שטעל־אויף געטון, ארויסגעלאזט א הילכיג געשריי און מיט שפרונג דערגרייכט צו דער גרעפין. ארומנעהמענדיג זי פעסט, האט ער אויסגערופען:

— אויב אזוי, בעפעהל איבער מיר! איך געהער צו דיר מיט לייב און נשמה!

די אויגען פון דער גרעפין האבען אויפגעגלאנצט מיט פרייד. זי האט פעליקס'ן מנצח געווען.

דאך האט זי שנעל אראפגעלאזט איהרע אויגען אויף דער ערד און געפרובט זיך ווידער צו בעפרייען פון זיינע ארעמס.

— אדעלא, טייערע, צוליב דיין ווארט און פיינע ווימפער ביי מיר! איך וועל דיך פאלגען. וואס דו פערלאנגסט פון מיר, וועל איך אויספיהרען! רעד! — האט זיך דער יונגערמאן געבעטען.

(פארטזעצונג קומט)

אהין זאלץ...

(ענדע פון זייט 8)

דאָס בוך איז געשריבען אין אַ בעשיידענעם און רוהיגען טאָן. פונדעסטוועגען דערקענט מען תיכף, אַז אין מדיצינישע פראַגען איז ד"ר גערסאָן אַ רעוואָלוציאָנער און אַ רעפאָרמאַטאָר. פון פריהער האָט מען שוין געוואוסט, אַז ד"ר גערסאָן איז צו מעדיצינישער אפּיקורס, אַז אין אַ סך פראַגען וויל ער נישט אַנערקענען דעם שטאַנדפּונקט פון דער וויסענשאַפטליכער מעדיצין און איהרע מעטאָדען. אין זיין בוך ווייזט ער עס אויך אָפען אַרויס. ער איז אַ געגנער פון סיסטעמען און סיסטעמאַטישער אָרדנונג אין דער מעדיצין. לויט זיין מיינונג האָט די וויסענשאַפטליכע מעדיצין געטאָן אַ גרויסען פעהלער, וואָס זי האָט זיך אָפּגעזאָגט פון געהייסע אַלטע מעטאָדען און היילמיטלען נאָך הערבאַה, וואָס זיי האָבען נישט געהאַט קיין וויסענשאַפטליכע בעגרינדונג און וואָס זיי האָבען זיך נישט אַריינגעפּאַסט אין איהר טעאָרעטישען געבוי.

ד"ר גערסאָן, ווייזט אויס, האָט אַנ'איבערטריבענע מיינונג וועגען דער היילענדער ווירקונג פון דיעטע בכלל און וועגען זיינע אייגענע ווערטער: „אַלס דאָס מאַר פאָדער איך פּרינציפּיעל, אַז די טעראַפּיע, נאָר אַז די טעראַפּיע מיט ערנעהרונג זאָל נישט פריהער, זיין בלויז אַ קליינער טייל פון דער אַלגעמיינער טעראַפּיע, נאָר אַז די טעראַפּיע מיט ערנעהרונג זאָל ווערען דער פונדאַמענט פון אַלע מעדיצינישע בעמיהונגען אי בײַם היילען פון קראַנקע, אי בײַם פאַרהיטען קראַנקהייטען. די מעדיצינישע בעהאַנדלונג דאַרף זיך אָנהויבען דערמיט, אַז בײַם חולה זאָל געענדערט ווערען די ערנעהרונג און דער אומבײַט פון שטאָפען. דאַדורך ווערט אַרויסגערופען דער היילונגס-פּראָצעס אין'ם קראַנקען קערפּער און עס ווערט צוגעגרייט דער באָדען פאַר דער טעראַפּיע". ד"ר גערסאָן פאָדערט, אַלזאָ, אַז די דיעטע זאָל פאַרנעמען דעם ערשטען פּלאַץ צווישען אַלע מעדיצינישע מעטאָדען און בעהאַנדלונגען און ער דערמאָנט בײַ דער געלעגענהייט די מיינונג פון אַ דאָקטאָר, וואָס האָט געלעבט מיט הונדערטער יאָהרען צוריק: די בעסטע מעדיצין איז די ריכטיגע שפּייז.

פון ד"ר גערסאָנ'ס בוך ווערט קלאָר, אַז ער איז אַנ'איבערצייגטער וועגעטאַריאַנער און אַז ער האַלט אויך זעהר שטאַרק פון רויהע שפּייזען. פאַרוואָס מענשען דאַרפען אויסמיידען פלייש און לעבען אויסשליסליך פון פלאַנצען — דערויף גיט ד"ר גערסאָן נישט קיין קלאָרען ענטפער. דערמאָנט ער בלויז די אַלטע טענות און לויט די ציינער און די געדערים איז דער מענש אַ פלאַנצען-עסער, אַז ווילדע פעלקער לעבען נאָר פון פלאַנצען א. אז. וו. דאָס זענען אַלץ טענות, וועלכע די מעדיצין האָט שוין לאַנג אָפּגעוואָרפען, ווייל זיי זענען פאַלש און האָבען נישט קיין בעגרינדונג. בכלל קאָן מען זאָגען, אַז ד"ר גערסאָן פעהלט די פעהיגקייט צו בעגרינדען זיינע מיינונגען אויף אַנ'איבערצייגענדען אופן. דאָס געלינגט איהם אפילו נישט דאָ, ווען זיינע מיינונגען זענען ריכטיג און נאַטירליך; נאָך ווייניגער, ווען זיי זענען צווייפעלהאַפט, אָדער אינגאַנצען פאַלש. ד"ר גערסאָן אַליין פיהלט אַ פּנים זיין שוואַכקייט, ווייל ווען ער דאַרף עפּעס בעגרינדען, דרעהט ער זיך דאָס רוב אַרום אויף אַ זעהר אייגנאַרטיגען אופן: ער טיילט מיט אַ גייסטרייכע בעמערקונג פון עפּעס אַ בעוואוסטען געלעהרטען.

ד"ר גערסאָן בעלאַנגט אָבער צו יענע ווילכטיגע ענטדעקער, וועלכע האָבען בערייכערט די וויסענשאַפט נוט דורך זייערע טעאָרעטישע חקירות און גייסטרייכע איינפאַלען נאָר דורך אַ פּראַקטישען איניוו. מיט עקשנות'דיגע פּראָבעס, פריהער אויף זיך אַליין און דערנאָך אויף אַנדערע, איז איהם ווירקליך געלונגען אויסצואַרבייטען אַ בעזונדערע נייע פאָרם דיעטע, וועלכע ווירקט אויסגעצייכענט בײַ אייניגע ערנסטע שטערונגען און וועלכע מען דאַרף אַלענפאַלס בעטראַכטען פאַר אַ ווילכטיגע מעדיצינישע ענטדעקונג.

דורכפיהרען ריכטיג ד"ר גערסאָנ'ס דיעטע איז גאָר נישט קיין גרינגע זאַך. א סך געדולד און עקשנות מוזען האָבען דערצו אי די קראַנקע, אי יענע מענשען, וועלכע דאַרפען ריכטיג צוגרייטען די שפּייזען. פון אַלע זייערע אַלטע געוואָהנהייטען און צופּאַסען זיך צו אַ גאַנץ נייעם אופן פון ערנעהרונג.

און ד"ר גערסאָנ'ס דיעטע ווערט אינגאַנצען נישט געברויכט קיין זאַלץ (אויך בײַם קאָכען און באַקען ברויט טאָר מען נישט בענוצען קיין זאַלץ), אַלערליי שאַרפע געווירצען (פעפער, עסיג), אַלע סאָרטען גערויכערטע פלייש און פיש, קאָנסערווען. דורכאויס פערמיידען דאַרף מען אויך טיי, קאַפע, קאַקאַו און שאָקאָלאַד. מען דאַרף זיך אויך אינגאַנצען אָפּזאָגען פון אַלקאָהאָל און פון רויכערן.

צו די ערלויבטע שפּייזען בעלאַנגען: מילך און יעדער פאָרם, בפרט רויהע מילך, זויערמילך, סמעטענע, קעפיר, פּוטער (אָהן זאַלץ) און אַלע סאָרטען מילכדער קעז, אַלערליי פרוכטען, אַמבעסטען רויהע, אויך קאָמפּאָט דעסגלייכען אַלע פּראָדוקטען און געטראַנקען, וואָס ווערען געמאַכט פון פרוכטען (מאַרמאַלאַד, דושעס, לימאָנאַדע, קוואַס פון עפּעל א. אז. וו.). ערלויבט זענען ווייטער אַלע סאָרטען גרינסען און ווערדושעמייבעלס, אַמבעסטען אין רויהען אָדער, ווי ד"ר גערסאָן זאָגט, אין „פרישלעבעדיגען" צושטאַנד. די גרינסען דאַרף מען נישט קאָכען און זודיגען וואַסער, נאָר בלויז צודושען מיט פּוטער, אָדער אֶליוועןאייל. אָפט עסען דאַרף מען ברויט, ספּינאַק, גרינעם סאַלאַט, טאָמאַטען, רויטע בוריקעס, קאַרטאָפעל, מאַסאָליעס, אַרבעס, אוגערקעס און מעהרען. אַלס געטראַנק דאַרף מען בענוצען היימטועכליך זאַפט פון לימענעם טאַראַנצען, אויך דעם אויסגעפּרעסטען זאַפט פון גרינצייג, בוריקעס און טאָמאַטען. אויך דאָס ברויט דאַרף זיין, נאַטירליך, אָהן זאַלץ, אַמבעסטען שוואַרץ, אָדער ראָזעווע ברויט. לויט ד"ר גערסאָנ'ס מיינונג דאַרף מען עסען וואָס ווייניגער די שפּייזען פון מעהל. צו די ערלויבטע שפּייזען בעלאַנגען אין זיין דיעטע יעדענפאַלס לאָקשען, מיינעלער, רייז (נישט געשיילט, אָדער, ווי מען זאָגט אין דער האַנדעלס-שפּראַך, נישט פּאָלירטע רייז), גרויפּען און טאַפּיאָקאַ.

דער קעניג פון די רעפּאָרטערן

(ענדע פון זייט 7)

אין אַ פראַנצויזישאַפטליכען שמועס. נאָר נישט פון דעם איז ער געווען אַזוי צופרידען. די סיבה פון זיין האָפערדיגקייט איז געווען דער אויסגעצייכענטער אַלטער מער, וואָס איז געשטאַנען אויפ'ן טיש.

שפּאַציערענדיג נאָכ'ן אָנבייסען אין די קאָלאָרען פון דער פעלקער-ליגע דאָס זויערמיין דערצעהלט:

— דאָס איז געווען פרעכטיגער מעד. זעהט איהר, מיט אַ מינוט צוריק בין איך ערשט געזעסען בײַ איין טיש מיט בריאַנ'ען און שטרעזעמאַנ'ען און מיר האָבען געשמועסט, ווי דריי פריינד. אָבער די ה"ה בריאַן און שטרעזעמאַן קווענקלען זיך נישט מיך צו לאָזען וואַרטען אַ פּאָר שעה בײַנאַכט אויפ'ן רעגען און נאָך, כדי דערנאָך, אַרויסגעהענדיג פון בעראַטונגס-זאַל בײַם אַריינזעצען זיך אין וואַרטענדיגען אויטאָ מיר צוצוזאָגען, ווי אַ בעטלער, אַ פּאָר ווערטער צו אינפאָרמאַציע. איך כאַפּ אויף די ווערטער, ווייל איך בין אַ רעפּאָרטער און ווי לאַנג דער אויטאָ פאָהרט נישט אַפּ, שטעה איך מיט אַנ'אָפּגעדעקטען קאָפּ אויפ'ן רעגען און דער רעגען קאַפּעט מיר איבער'ן פּנים. און דאָס וועט זיין אַזוי נאַטירליך, ווייל דאָס איז דאָך מיין פּראָפעסיע — די שענסטע פּראָפעסיע פון דער וועלט! און נישט קוקענדיג דערויף איז אַזאַ בעצוהונג אַ דערנידריגונג פאַר מיר און איך האָב מיך אויסגעלערנט נקמה צו נעהמען. איך האָב אַ בעזונדערען אופן פון נקמה. איך טראָג זיך אַרום אונטער די הומלען און שעץ זיך געצעדיגעריש. ווען עמיצער האָט געפּאַקט און זיינע הענד אַריין די מאַכט, לויף איך צו איהם מיט אַנ'אָגראַפלאַן, דערשלאָג זיך צו אַ געשפּרעך מיט איהם און דער ערשטער בין איך, וואָס נויג זיך פאַר איהם און דרייען. און אז ער פערלירט די מאַכט, קוק איך זיך נישט אום און זיין זייט. איך האָב נישט פאַר איהם קיין איין וואָרט פון טרייסט. פאַר מיר עקזיסטירט ער שוין נישט. ער איז אויסגעמעקט פון די ביכער און דער וועלט

הסיד'ישע מעשה'לעך

(ענדע פון זייט 5)

מכניסי אורחים, האָבען פרעמדע געגעבען צו עסען, טרינקען און אויך אַ נאָכטלעגער. פאַרוואָס זשע ווערט אברהם אבינו'ס נאָמען שטענדיג דערמאָנט צום גוטען און אַלס אַ לייכטענדער בײַשפּיל פאַר אַלע יודען און פון לוט'ן האַלט מען אַזוי ווייניג? לוט האָט דאָך אויך געמאַכט אַזאַ שעהנע און ברייטע סעודה פאַר זיינע געסט, פונקט ווי אברהם אבינו? פאַרוואָס זשע ווערט איינער אין דער תורה אַזוי שטאַרק געלויבט און דער צווייטער האָט געהאַט אַזאַ שלעכטען סוף?

אָבער דער אמת'ער תירוץ איז דער: לוט האָט געוואוסט, אַז ער האָט צו טון מיט מלאכים („ויבואו שני המלאכים סדומה") און עס איז איהם דערפאַר געווען אַ גרויסער כבוד, אַזעלכע געהויבענע בעשעפענישען צו האָבען אַלס זיינע געסט און פאַר זיי צו מאַכען אַ ברייטע סעודה. מיט פּשוט'ע מענשען וואָלט ער זיך גאָר נישט געוואָלט אָבגעבען, אפילו זיך אויף זיי נישט געוואָלט אומקוקען, און זיי געהייסען זוכען אַנ'אַכסניא ערגעץ אַנדערש וואו.

אברהם אבינו אָבער, ווען די דריי מלאכים זענען בײַ איהם געווען, האָט ער גאָר נישט געוואוסט, ווער און וואָס זיי זענען. ער האָט זיי געהאַלטען און אָנגענומען אַלס פּראָסטע מענשען, איינפאַכע וואַנדערער („וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו") און, לויט ווי דער מדרש זאָגט, האָבען זיי אויסגעזעהען ווי אָרימע אַרומשלעפּערס. פון דעסטוועגען האָט ער זיי אַזוי פיין אויפגענומען „ויעש להם משתה — ומצות אפה", ער האָט פאַר זיי געמאַכט אַ גאַנצע סעודה און אפילו קיכלעך פאַר זיי אַליין געבאַקען.

אָט דאָס איז דער גרויסער אונטערשייד צווישען אברהם אבינו און זיין קרוב לוט. דער ערשטער האָט אַלעס געטיינט ערנסט און ווייל ער איז געווען אַנ'אמת'ער מענשען-פריינד, ווערט שטענדיג זיין נאָמען דערמאָנט צום גוטען, אָבער דער צווייטער, לוט, איז נאָר אויסען געווען פּוסטע בערימעריי, אַז ער איז אַ גאַנצער מיוחס און אַז בײַ איהם אין הויז שטעהען איין אפילו מלאכים... פּראָסטע מענשען וואָלט ער אָבער נישט קענען און ער טרייבט זיי פון זיין אַרום. אַזאַ פאַרשוין איז מעהר נישט ווערטה, נאָר אַז מען זאָל זיך פון איהם אָבקעהרען מיט עקעל און פעראַכטונג.

—:0:—

אַנ'אַקטיאָר

(ענדע פון זייט 6)

אַז זי קאָן מאַני'ן נישט צוריקקריגען, האָט זי זיך פערסמ'ט.

מאַני איז אַוועק אין אַ סאַנאַטאָריום אויסצורוהען זיך און אויסצוהיילען זיין ציבר-אַלען אַרויס. דאַרטען האָט ער זיך בעקענט מיט רעזי פרייגעפעלד, די טאָכטער פון אַ דיפּלאָמאַט. רעזי האָט אָבער באַלד אויסגעפינען, אַז מאַני פיהרט ליבקע ליבעס מיט פיל פרויען, האָט זי גענומען און איבערגעשניטען זיך אַנ'אָדער מיט איהר מאַנ'ס ראַזיר-מעסער. מען האָט זי אָבער בעצייטענס אָפּגעראַטעוועט. יעצט ערייל האָט זיך מאַני פערליבט אין קוטי האָבער, די געג'גט'ע פרוי פון אַ בערלינער באַנקיר. עס האָט אָבער נישט לאַנג געדויערט, בין קוטי איז בעגאַנגען זעלבסטמאָרד, נאָכדעם ווי זי האָט אויסגעפינען, אַז איהר מאַני פיהרט ראָמאַנען מיט אַנדערע פרויען.

צוויי ווייטער אַריסטאָקראַטקעס האָבען אַזוי לאַנג קאָנקורירט צו געווינען מאַני'ס ליבע, אַז זיי האָבען געקעמפט אויף אַ דועל און איינע איז דער'הרג'עט געוואָרען און די צווייטע איז פערבליבען אַ קריפּעל.

דער לעצטער קרבן פון מאַני'ס ליבעס איז געווען די שענע אַקטריסע קיטי, וועלכע איז געווען בעוואוסט אין פּאַריז אַלס „די שעהנע ראָל". אָבער אויך דער ראָמאַן האָט לאַנג נישט געדויערט. מאַני האָט זי אָוועקגעוואָרפען, ווען איהם האָט זיך געדאַכט, אַז ער האָט זיך פערליבט אין אַ גראַפינ. די „שעהנע ראָל" האָט איהם אָבער נישט געוואָלט אָפּלאָזען. איינמאָל איז זי געקומען אין טעאַטער, ווען ער איז אַרויסגעגאַנגען נאָך דער פאָרשטעלונג, איז זי איהם נאָכגעלאָפען צו די פּיס, בעטענדיג, ער זאָל צוריקנעהמען צו איהר. דערביי זענען געשטאַנען אַ סך פרויען, מאַני'ס פערערערינס, און האָבען חוזק געמאַכט פון קיטי'ן. ער האָט אָפּגעשטופּט זיין פרוי, „די שעהנע ראָל", און איז אַוועקגעגאַנגען. קיטי האָט נישט געקאָנט אַריבערטראָגען די דערנידעריגונג און אויף מאָרגען האָט מען זי געפונען אַ פערסמ'טע.

LUNA

הנ"ייט און טעגליך! אין שאָטן פון די פּיראַמידען

הערליכע ליבעס אידילע, פון צווי דורכ'ן גורל צושיידעטע ליבהאָבער, וועלכע שפּילט זיך אָפּ אויף די הייסע מדבר-זאַמדען, אויף די זילבערנע כוואַליעס פון נילוס,

און ביי די הערליכע רואינען פון געהיימניספולען עגיפּטען. הויפּט-ראָלען דאָס הערליכע ליבעס פּאָר: Lee Parry, Jean Murrat —אויסערגעוועהנ. מוזיק-אילוסטראַציע פון גרויסען סימפ. אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' ל. קאַנטאָר. — אָנהויב פון די סעאַנסן 4 נמ. שבת און זונטאָג 12 מיטאָג. פרייזן פון די פּלעצער אויפ'ן 1. סעאַנס פון 1 זל. שבת און זונטאָג פון 12–3 צו 75 גר. און 1 זל.

CORSO

היינט און טעגליך! גרעסטער דאָפּעל שלאַגער פון סעזאָן! 1) קינסטלעריכע צירונג מעכטיגע סענסאַציע דראַמע אין 10 אַקטען. אין דער הויפּט-ראָלע דער אונפערגעסליכער העלד פון פילם „זון-אויפגאַנג" דער אונפערגלייכליכער Georg O'Brien, די רייצענדע Lois Moran און די Marja Alba 2) דער מענש. וואָס דרעהט סענסאַציאָנעלע און זעהר פרעהליכע קאָמעדיע אין 8 אַקטען, אין די הויפּט-ראָלען: Buster Keaton, Marcelina Day — מוזיק אונטער דער לייטונג פון דיר. ביאַלקיעוויטש-אָנהויב פון די סעאַנסען אין וואָכען-טעג 4 נ"מ שבת, זונטאָג און חגאות 12 מיטאָג. בעמערקונג: נישט קוקענדיג אויף די גרויסע קאָסטען זענען די פּרייזען פון די פּלעצער נישט געהעכערט

Dr. L. PIKIELNY
UROLOG
צוריקגעקעהרט
ספּעציאַל-אַרצט פאַר נירען, בלאָז, אורין-קראַנקהייטע
Nawrot 8. telefon 219-90
נעמט אָן פון 12–1 און פון 4–7

פלעגט די פּיס
PEDICURE
S. Łódzki
Traugutta 5 (Krótka m. 10.) tel. 170-37
נעמט אָן פון 11–2 און פון 4–7 אָז. — געוועזענער אַסיסטענט ביי מיסטער עמאַלען (היהנער-אויג-אַנשטאַלט אין לאָנדאָן). — ספּעציאַליסט צו בעזייטיגען הונערל אויגען און האָרנהויט, ווי אַריינגעוואַקסענע נעגעלאָהן שמערצען.

Dr. med. J. LUBICZ
Ortopeda
גראַנסקאַ 28, טעל. 183-17
ספּעציאַליסט פון ביינער און געלענקען-קראַנקהייטען פערקרימונגען פון פלייצעס און גלידער
פון זעמטליכע אָרטאָפּעדישע אָפּעראַציעס: ווי הוקלאָרקעס געגען פלאַכע פיס קינסטליכע פיס, אָרטאָפּעדישע גאָרסעטען א. א. וו.
נעמט אָן פון 2.30 ביז 4.30 נאָכמ.

בעקאַנטמאַכונג
דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער ג. קונדשאַפט, דאָס פון 30-טען אָקטאָבער אָן האָב איך געעפענט אַנ'אייגענע
פריזיער-אַנשטאַלט אויף דער זאַכאָדניאַ 11
דאַמען- און מענער-סאַלאָן.
איך האָב אַנגאַזשירט אַלס מיטאַרבייטער די ה"ה: ראָמאַן און סטאַניסלאַוו
Leon Topolski
געוו. מיטאַרבייטער פון דער פירמאַ Popp

Dr. Niewiażski
ספּעציאַליסט
פאַר סיפיליס, טריפּער און מענער-שוואַכע
בעהאַנדלונג מיט קוואַרץ-שטראַהלען.
פאַר דאַמען ספּעציעלער וואַרטע-זאַל.
אַנדזשעיאַ 5 טעל. 159-40
נעמט אָן פון 8 ביז 11 פריה און פון 5 ביז 9 אָוו.

Dr. A. Mazur
ווסכאָדניאַ 67, — טעל. 166-01
נעמט אָן פון 10—2.81.30 און 4—6 אָווענדס

פיזיקאַלישע און מעכאַנאָ-אָרטאָפּעדישע הייל-אַנשטאַלט
Dr. A. Szfajnberg
6-go Sierpnia 3, tel. 204-91
בעהאַנדלונג מיט רענטגענשטראַהלען דיאַטערמיע, ליכט און עלעקטריציטעט
נעמט אָן פון 10 ביז 1 פריה און פון 4 ביז 7 אָווענד.

דייטשע האַנדעלס-קאָרעספּאָנדענץ
ערלעדיגט דאָס ביוראָ „אַרגוס"
זאַכאָדניאַ 36
טעלעפאָן 108-47

Dr. med. E. Reicher
ספּעציאַל אַרצט
פאַר הויט האָר און וועגערישע קראַנקהייטען
דיאַטערמיע-בעהאַנדלונג און עלעקטראָ-קאַוטעריזאַציע
פּאַלודניאָוואַ 8 טעל. 201-93. נעמט אָן פון 8–11
פריה און 5–9 אָווענד. זונטאָג 9–1 מיטאָג.
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פּרייזען

Dr. med. G. Gersztajn
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אויגען-קראַנקהייטען
Traugutta 12 (טראַוגוטאַ)
Telefon 175-10
נעמט אָן פון 11 ביז 1 און פון 7 ביז 8 אָווענד.

Dr. med. H. Różaner
ספּעציאַליסט פון הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען און קינדערלאָזיגקייט
נאַרוטאָוויטשאַ 9, טעל. 128-98
נעהמט אָן פון 8–10; 5–8 אָווענד
אַ ספּעציעלער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

Dr. med. St. Praport
ספּעציאַליסט פאַר פרויען און אורין קראַנקהייטען
נעמט אָן פון 6–8 אָווענד
גדאַנסקאַ 77a, טעל. 208-95
אין לעטשניצע „סאַניטאַס", ציגעל-גאַס 29
פון 11 ביז 1 מיטאָג.

Dr. med. M. Heller
ספּעציאַליסט פאַר הויט- און וועגערישע קראַנקע און מענער-שוואַכע
נאַווראָט 2, טעל. 179-89
נעמט אָן ביז 10 פריה, און פון 4–8 אָווענד
פאַר פרויען פון 4–6 נאָכמ.
אונבעמיטעלטע — לעטשניצע פּרייזען.

Dr. med. H. Borzekowska
ספּעציאַל-אַרצט פאַר אַקושער און פרויען-קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
Gdańska 44, tel. 185-88
נעמט אָן פון 5 ביז 7 אָווענד.
5059

מעכאַנישע שלאָסעריי און ווייסעריי
J. Reder, Łódź
Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)
כ'נעם אָן פערשידענע שלאָסעריי-אַרבייט און אויטאָגענישע שווייסונגען אונטער גאַראַנטיע.
פּריוואַט-וואוינונג גדאַנסקאַ 20. וו. 17.

אַ פראַנטאָווע וואוינונג
6 צימער און קיך
3-טען שטאָק מיט אַלע בעקוועמליכקייטען זאָפאָרט צו פערמיטען. צו עֶרפאַהרען טעגליך פון 9–10 אָווענד אויסער שבת
זאַוואַדזקאַ 1 וואוהנ. 15

ווינער אָרטאָפּעדישע פּראַצאַווניע
— אונטער אויפזיכט פון אַ דאָקטאָר ספּעציאַליסט — מאַכט לויט גיפּס-מאָדעלען וקלאַדקעס געגען פלאַכע פיס קינסטליכע פיס, אָרטאָפּעדישע גאָרסעטען און אַפּאַראַטען א. ז. וו. גדאַנסקאַ 28, וו. 1, פון 5–7 אָווענד

סטאַרשי פעלדשער
J. Bornstein
צעגיעלניאַנאַ 51, טעל. 201-25
מיט לאַנג-יעהריגער שפּיטאַל און פּריוואַט פּראַקטיק
נעמט אָן טעגליך.

צאָהנערצטליכער קאַבינעט
ביי דער לעטשניצע „POMOC"
Aleksandrowska 1
איז ווידער טעטיג אויך אין די שעה'ן פון 3–6

Dr. med. Adam Bender
נאַרוטאָוויטשאַ 30 טעל. 114-75
ספּעצ. אינערליכע און האַרץ-קראַנקהייטען

Dr. med. P. MARKOWICZOWA
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט און וועגערישע-קראַנקהייטען
האָט זיך איבערצוגען אויף די
Zawadzka 14, telef. 166-35
נעמט אָן פון 9 ביז 11 פריה און פון 4 ביז 8 אָוו.
הייל-קאָסמעטישער-קאַבינעט

לעזט דאָס „לאָדזשער טאָגעבלאַט"

schadchen
wird gesucht welcher hat beziehungen mit vermegliche damen of sub. „3 T".

מיט אַ רוהיג געוויסען

קענען מיר גאַראַנטירען,
דאָס מעטאַל-בעטען, קינדער-וועגעלער,
מאַטראַצען פאַר העלצענע בעטען לויט'ן מאָס
"פּאַטענט", וואַש-טישען און ווישימאַטשקעס
אַמביליגסטען איז צו בעקומען אין
פאַבריקס-לאַגער

„Dobropol"

פּיעטריקאַווער 73 אין הויף, טעל. 158-61

אַ קוואַליפיצירטע נייטאָרין

קאָן בעקומען אומזיסט אַנ'אָרט צו אַרבייטען
אַ גאַנצען טאָג (אין צענטרום שטאָט), אַרבייט
געזיכערט. אַדרעס אָבצוגעבען אין רעדאַקציע
פאַר „Marja"

זאַפּאַרט איבערצוגעבען
אויף פּאַסאַזש - ש"לץ

אַ פּראַנט - וואָהנונג

פון 2 צימער מיט אַ קוך
מיט אַלע בעקוועמליכקייטען אפּערטען אין
רעדאַקציע אונטער „זאַפּאַרט" אָדער קאָנ-
סטאַנטינער 77 אין געוועלב ביי זילבערשטיין

צו מיין 40-יעהריגען לעהרער-יובילייי,
ווילענדיג צוגענגליך מאַכען די ברייטע
קרייזען פון פּובליקום גרינדליך צו ער-
לערנען ערשטקלאַסיג טאַנצען, אָרגאַני-
זיר איך אין מיין שולע
נאַרוטאָוויטשאַ 31 (1 שט. פּראָנט)

יובילעאום-קורסען

אויף ביז איצט נאָך נישט פּראַקטיצירטע
בעדינגונגען, ד. ה.

אנשטאָט 25 זל.
נאָר 10 זל. פאַר אַ קורס

מאָדערנע טענץ. וואַלץ. מאַזור.
אויסער דעם אויבענדערמאָנטען —
ספּעציעלע באַלעט-קורסען,
פּאָרצובערייטען טענצער און טענצערינס
פאַר דער ביהנע.
איינשרייבונגען טעגליך פון 3—4 נ.מ.
און פון 7 אָוועגד.

פּראָפ. סט. זאַבאָרסקי

אייזערנע
שאַמאָט-אויוועגס

פאַר גרעסערע לאָקאַלען, פאַבריקען און וואוינונגען
עמפעלט: דער הורט-פערקויף פון קוך-אויוועג :עמפעלט
— און קאַנאַליזאַציע אַרטיקלען —

I. Rajchman, Łódź

ul. Pr. Narutowicza 22, tel. 147-19 w podwórzu.

דער דיפּלאָמירטער ווינער שוה-מייסטער
פון אָרטאָפּעדישע

שיך!!!

נעמט אָן בעשטעלונגען אויף שיך פאַר פערנ-
שידענע פוסקראַנקייטען ווי: פלאַט-פיס, קורצע
פיס, אויסגעקרומטע פינגער, הויט-פערהאַרטע
אָדטשיסקעס א.ד.ג. אַנאַטאָמישע לויט דער מ.
דיצינישער פאָרשריפט. ערשטקלאַסיגע און עלר
גאַנטע אויספיהרונג. איך גאַראַנטיר, אַז נאָכ'
בענוצען מיינע שיך ווערן בעזייטיגט אַלע פוס
שמערצען און פערהיט פון אַלע פוס-קראַנקייטען
די שיך אויף פלאַט-פוס ווערען אויסגעפיהרט
אָהן שום וועקלאַדקעס.
דיפּלאָמירטער ספּעציאַליסט פאַר אָרטאָפּ. שיך

Moritz Silberstein
Łódź, ul. Pilsudskiego 49
poprz. of. II piętro m. 51

אֲלֵיכֶם אִישִׁים אֶקְרָא
וְקוֹלִי אֶל בְּנֵי אָדָם
בְּצֶדֶק כָּל אִמְרֵי פִי
אֵין בָּהֶם נִפְתָּל וְעִקֵּשׁ

אויב איהר ווילט ערלעדיגען אייערע אָנ-
געוועהטאָגטע ענינים זאָלסטו קומען
צו לויפען אין דעם ביוראָ

פּעטריקאָווער 17

2-טער הויף פּאַרטער

דורכגאַנג זאַכאַדניאַ 52, טעל. 148-79,
וואו ס'ווערט ערלעדיגט און געשריבען
אַלערליי ביטעס, קלויזולעס און זאַ-
בעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין
פּוילען איז משך פון 24 שעה. אַפּעל-
לאַציעס, אַפּאָזיציעס, אַדוואָלאַניעס, רע-
קורסען וועגען פּעסער, וויזעס אין קאָ-
מיסאַריאַט-זשאַנדיר, וועקסעל-אינקאַסאָ
אויף גאַנץ פּוילען און גאַליציען ווערען
פּינקטליך און געוויסענהאַפט ערלעדיגט
צו די ביליגסטע פּרייזן. שותפות-אַקטען,
סטאַטוטען, איבערזעצונג אינטערציזיעס,
אַקטן, דאַראָויזנעס אַלערליי ספּראַוועס
ווערען אָנגענומען אַדורכצופיהרען, צוזאַ-
מען מיט אַנ'אַדוואָקאַט.

די איינציגע טאָכטער
פון **ישראל מאַנעלא**
2-טער הויף פּאַרטער, דורכגאַנג
זאַכאַדניאַ 52, טעל. 148-79.

בעמ.: דאָס ניי - „געבאַקענע" מאַנעלאַ-
ביוראָ אויפ'ן ערשטען הויף האָט נישט
קיין שום שייכות מיט'ן לאַנג-עקזיסטירענדען
ביוראָ, וואָס געפינט זיך

אין צווייטען הויף פּאַרטער

טעלעפאָן 148-79

POPADNIA WENEROLOGICZNA

פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.

נאָר פאַר ווענערישע הויט-קראַנקהייטען און מענער-
שוועכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפּער
קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָלאָגישע און
נערוועז-קראַנקהייטען.
קוואַרץ לאַמפּ-עלעקטרישע הייל-מאַגנעטע-מאַסאַזשיס
טעגליך פון 8 אַ זייגער פריה ביז 9 אָוונד
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג
בעזונדער וואַרטע צימער פאַר פרויען

וויזיט 3 זלאָטעס

איך פערקויף

אַמביליגסטען!

פאַבריק נייע אַמעריקאַנישע שרייב-מאַשינען „Royal"
„Portable „Royal" " " " "
" „Underwood" " " " "
העברעאישע „Remington" " " " "
Remington, Royal, Underwood און אַנדערע.
רעכען-מאַשינען:
Odhner, Monroe, Burroughs Portable און Facit

ADOLF GOLDBERG

פּיעטריקאָווער 72 (גראַנד-האָטעל) טעל. 137-54
ביוראָ-מאַשינען, געשעפט און אַ ספּעציעלער ווערקשטאַט פאַר
שרייב- און רעכען-מאַשינען, נאַציאָנאַל-קלאַסען און אַ. וו.

וויכטיג ניעס! שפּאָרזאַם גוט און ביליג

אונטער דער פירמע

Bazar Ponczośniczy

האָבען מיר געעפענט אַ פערקויפס-לאַגער פון פערשידענע זאָרטען
שטרימפּ, ווי זיידענע, פילדעקאָס, וואָלענע, אייגענע אויסאַרביי-
טונג, ווי אויך רעפּאָרמען פערשידענע זאָרטען אויך הערן-זאָקען
הענ' קעס א. ז. וו. קומט און איבערצייגט אייך!
קונים פון ווייטערע שטרעקען צאָהלען מיר צוריק פאַר טראַמוויי
געדענקט די אַדרעס

Bazar Ponczośniczy

נאָוואָמיעסקאַ 20 אין הויף רעכטס דאָס ערשטע געוועלב

לעזט!

אַכטונג! אַכטונג!

קאָנקורענץ-פּרייזען!

כדי צו ערמעגליכען די ברייטסטע קרייזען פון ג' פּובליקום צו בעק-
מען אַ ביליגע און גוטע קינסטלערישע אויפנאַהמע' זענען די פּריי-
זען אין מיין פאָטאָגראַפישן אַנשטאַלט געוואָרען הערקלענערט ווי:
12 שטיק („Expréss pictures") זל. 2
6 " פּאָסט-פאָטאָגראַפיעס " 2
6 " פּאָסט- " ברוין " 6
6 " " " אויף זייד " 8

אַכטונג צו אַ 1/2 טוץ זיידענע פּאָסט-פאָטאָגראַפיעס גיט מען צו אַכטונג

אַנ'אָריגינעלען פּאָרטרעט בחנם!!

ס'ווערען אויך אויסגעפערטיגט פּאָרטרעטען אין ראַה-
מען און אויך אַ פערקויף פון ראַהמען
קומט און איבערצייגט אייך!

בעמ. ביי מיר צו בעקומען די אויפנאַהמע פון עספּעראַנטאָ-קאָנגרעס
מיט אַכטונג

„PARISIEN"

קונסט-אַנשטאַלט
פּראַנציסקאַנער 30.

---

1 צימער [illegible]

אַ טיכטיגער
הויז - פערוואַלטער

מיט לאַנגיעריגע פּראַקטיק זוכט צו פערוואַל-
טען מיט איניגע הייזער צו ערפאַהרען
ביי אַראַנאָוויטש פּלאַץ וואָלנאַשטשי 10

סוחרים און פאַבריקאַנטן!

פערלירט נישט אייער האָפנונג, ווען ז. יהר בע-
קומט אַ פּראָטעסט פון אַ בייזוויליגען באַנק-
ראָטניק, טאָ קומט צו לויפען אין ביוראָ

„וועסטאַ" צעגיעלניאַנאַ 43.

פּאָרט ווערט געוויסענהאַפט, ענערגיש אויסגע-
פיהרט עקזעקוציעס ליציטאַציעס. עס ווערט
אַסיסטירט מיט די שטרענגסטע מיטלען. אַ בע-
זונדערע אָפּטיילונג פאַר אַלערליי ביטעס אין
אַלע אוזשענדעס נאָר פאַר 1 זלאָטי. קומט
און איבערציינגט אייך, ספּראַוועס ווערען אָנגע-
נומען אין אַלע אינסטאַנצען מיט אַנ'אייגענעם
אַדוואָקאַט.
בעמ.: אין מיין ביוראָ זענען אַנגאַזשירט
נייע יורידישע קרעפטען.

טוך- און קאָרט-לאַגער

Sz. Maroko, Łódź

זשוזמיעסקאַ 2 פּראָנט 1 שטאָק טעל. 15948
עמפּפעהלט צום ווינטער-סעזאָן אַ גרויסען אויסוואַהל פון די
נייעסטע און בעסטע דאַמען- און מענער שטאָפען

Dr. med. IGNACY MARGOLIS

אויגען-אַרצט
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
אַל. קאָשטשושקי 9 — טעל. 165.71
נעמט אָן פון 1—2 און 5—7

ס'איז ערעפענט געוואָרען

אויגען-קליניק

מיט שטענדיגע בעטען פון

Dr. B. Donchin

פּעטריקאָווער 90 טעל. 221-72
נעמט אָן שטענדיגע אויגען-קראַנקע (צוועקס
אָפּעראַציע א. אַ. וו.) ווי אויך אַמבולאַטאָרישע
פון 9—1 און פון 4—7.30 אָוועגד.

איך מיין ביוראָ

ווערט ערלעדיגט ביטעס און אורזענדעס, סאָנ-
דעס, היפּאָטעקען, ירושות, די בעסטע עצות
אין יורידישע געשעפטען אויף היפּאָטעקן-חובות

י. זאַמעק פּאָמאָרסקאַ 19
טעלעפאָן 10-200.

נאָכמיטאָג חדר

פאַר קינדער, וואָס לערנען
אין פּאָוושעכנאַ שולען
פון **י. ד. ראָזענפעלד,**
פּלאַץ וואָלנאָשטשי, (נייע שטאָט) 6
מעלדעט דאָס ס'ווערען אָנגענומען קינדער פון
יעדע עלטער צו לערנען אַלע למודי קודש,
עברי', חומש, רש"י, תנ"ך משניות, גמרא,
העברעאיש און יודיש
איינשרייבען פון נייע תלמידים פון 4—7 אָוו.
נעדענקט דעם אַדרעס: נייע שטאָדט 6,
קווער אָפיצינע רעכטס 2-טער שטאָק.

הֲלֹא חָכְמָה תִקְרָא, וּתְבוּנָה תִּתֵּן קוֹלָהּ,
אִם תִּקַּח אֲמָרָי, וּמִצְוֹתַי תִּצְפֹּן אִתָּךְ,
אָז תִּשְׁכֹּן בֶּטַח וְשַׁאֲנָן, כִּי הוֹלֵךְ בַּתֹּם
יֵלֵךְ בֶּטַח, וּמְעַקֵּשׁ דְּרָכָיו יִוָּדֵעַ

איבער דעם זאָלסט נאָר קומען אין דער
ביוראָ — פון **ד. מאַנעלאַ**
וואָס איז איבערגעטראָגען געוואָרען פון
צווייטען הויף, אויף ערשטען הויף

פּיעטריקאָווער 17 לינקע אָפיצינע פּאַרטער.

טעלעפאָן 124-95

וואו עס ווערט פּינקטליך ערלעדיגט, געוויסענהאַפט געשריבען אַלערליי
ביטעס: ציווילע, קאַרנע, האַנדלאָווע
אַפּעלאַציעס, אַדוואָלאַניעס, קלאַוזו-
לעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע
שטעט אין פּוילען, וועגען דירות אין
אורזשאָנד ראָזיעמטשי. ווי אויך איבער-
זעצונגען אין אַלע שפּראַכען.
בעמ.: קלאַוזולעס און זאַבעזפּיעטשע-
ניעס ווערען ביי מיר ערלעדיגט
במשך 24 שעה.
מיט אַכטונג
ד. מאַנעלאַ, פּיעטריקאָווער 17
ערשטער הויף.

בוכהאַלטעריע איינפאַכע און דאָפּעלטע
(איטאַליענישע און אַמעריקאַנישע)
ווי אויך מאַשין-שרייבען און רעכענען לערן איך
אויס גרינדליך פאַר 30 זל. בלויז מאַשין-שריי-
בען 10 זל. קילינסקיעגאָ 50 (פריהער צע-
געלניאַנאַ 55) קווער אָפיצינע 1-טער שטאָק.
מיר ערטיילען אויך קאָרעספּאָנדענץ, האַנדעלס-
אַריטמעטיק און סטענאָגראַפיע.

אַדוואָלאַניעס

אויף דאַכאַדראָווע
אין די קאָמיסיע אַדוואָלאַטשי שרייבט די ביוראָ
ד. מאַנעלאַ פּיעטריקאָווער 17
ערשטער הויף לינקע אָפיצינע פּאַרטער
מיט צוגענגליכע פּרייזען

קינאָ

ZACHĘTA

זגיערזשער-גאַס 26.

היינט און ווייטערדיגע טעג!!! היינט
מעכטיגע ערשיטערנדע דראַמאַ ביז טרעהרען — א. נ.

דער פער'משפּט'ער
פון סטאַמבול

אין די הויפּט-ראָלען: די חעלדיש שעהנע **Betty Amann**
וואָס רייסט-מיט מיט ברוטאַל. מענליכקייט **Henryk George**
דער שטן פון דער פערגאַנגענהייט. די לעצטע נאַכט פון דער
זעלבסטמערדערין. אַ מאַן פון צוויי פּרויען. ווער איז שטאַר-
קער? קאַמף פון צוויי פּרויען וועגען אַ מאַנספּערזאָן.

דער נאָהענטסטער פּראָגראַם: „די חטאים פון פּאַטערס"
אין די הויפּט-ראָלע: Emil Janings

אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' י. סטעפּאַנסקי
אָנפאַנג פון די סעאַנסען אין די וואָכען טעג 4 אַ זייגער נאָכ-
מיטאָג. — שבת, זונטאָג, און הגאות 12 אַ זייגער פאַרמיטאָג.

קלאַנג-פילם-טעאַטער

„MIMOZA"
ul. Kilińskiego 178

פון דינסטאָג, דעם 11.
ביז מאָנטאָג, דעם 17.
נאָוועמבער 1930 יאָהר

אַ חתונה אין האָליוואָוד

— העררליכע אָפּערעטקע פון אָסקאַר שטרויס. —
דער צויבער פון מעלאָדיעס און ציגיינער-ראָמאַנסען, אימפּאָ-
נירענדע פּראַכט פון דער אויסשטאַטונג. אין די הויפּט-ראָלען:

Norma Ferris i J. H. Murray

אַנפאַנג אין די וואָכען-טעג 5.30, 7.30 און 9.15
שבת, זונטאָג און חגאות 3.30

אויסערן-פּראָגראַם:
רעוועלאַציע-קלאַנג-צוגאַבע

דער נאָהנטסטער פּראָגראַם:
(דער ווייסער שטן) **„Hadzi Murat"**
אין דער הויפּט-ראָל איוואַן מאָזשוכין

פיזיקאַלישער טעראַפּיע

קאַבינעט

ביי דער געז. „לינת-הצדק"
(נאַכט-פּאָגאָטאָוויע) צעגיעלניאַנאַ 53
אָפען פון 10—2 און פון 4—6 אָוועגד.
קוואַרץ-לאַמפּ —1 זל.
סאָלוקס 2.50 "
דיאַטערמיע 3— "
עלעקטריש באָד 2.50 "

לעבענס - פערזיכערונגען

און געגען פייערשאָדען גנבה
נעמט אָן אויף די גינסטיגסטע בעדינגונגען
אין די גרעסטע פערזיכערונגס - געזעלשאַפטען

P. Z. Gliksman
Łódź, Zawadzka 16a Teleonf 164-47.

אַ פּראָנט - לאָקאַל

מיט אַ גרויס שויפענסטער אין צענטרום, מיט
טעלעפאָן, שרייב-מאַשין און ביוראָ-איינריכטונג,
גאַנץ אָדער טיילווייז זאָפּאָרט צו פערמיטען.
זיך צו פעשטענדיגען פאַר טעלעפאָן 108-47.

חידושים פאַר דאַמען!

מאַכע איך די עלעגאַנטסטע
דאַמען - היטע נאָך דער
לעצטער פּאַריזער מאָדע און
די עלטעסטע היטע איבעראַר-
בייטע איך אויף גענצליך ניי.
נאָר פאַר **2.50** זל.
געדענקט דעם אַדרעס:

זאַוואַדזקאַ 23

אין הויף, 2-טען איינגאַנג, לינקס פּאַרטער.
בעמ.: נייע היטען די לעצטע נייהייטען אין
פיינער אויס- ביליגער
פערטיגונג — 50 פּראָצ. ווי איבעראַל
„TOLA"

אַבאָנעמענטס-פּרייז [illegible]

Redaktor-wydawca B. Hamburski

[illegible] B. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 86